

Zemědělská ekonomika

10

ROČNÍK 23

© Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha 77

J. V a r g a

K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce
K 60-letím Velikoj oktyabr'skoj socialističeskoj revolucii
Sixtieth Anniversary of the Great October Socialist Revolution
Zum sechzigsten Jahrestag der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution

G.I. Š m e l j e v , N.S. M y m r i k o v

Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR
Советское сельское хозяйство в канун ВОВР
The Soviet Agriculture in the Year of the Great October Socialist Revolution
Sowjetische Landwirtschaft am Vorabend der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution

J. B u r i a n

Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě
Ориентировочные нормативы себестоимости в растениеводстве
Guiding Normatives of Prime Costs in Crop Production
Orientierungsnormative für Selbstkosten in der Pflanzenproduktion

J. J a n e č e k et al.

Služby pro zemědělství
Услуги для сельского хозяйства
Services Rendered to Agriculture
Dienstleistungen für Landwirtschaft

F. B e z v o d a , M. K n o b

Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin
a brambor ve vybraných okresech
Перспективные решения в области услуг при послеуборочной обработке и хранении зер-
новых и картофеля в некоторых районах
Prospects of Services Rendered in the Field of Post-harvest Grain and Potato
Conditioning and Storage in Selected Districts
Perspektive Vorhaben auf dem Gebiet der Dienstleistungen in Nacherntebearbeitung
und Lagerung von Getreide und Kartoffeln in ausgewählten Kreisen

J. H u r t a

Příspěvek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD po-
mocí kovarianční analýzy
К методике определения влияния управления на экономические результаты ЕСКХ с по-
мощью анализа ковариантов
Methods of Estimating the Effect of the Quality of Management on the Economic
Results of Co-operative Farms by means of an Analysis of Covariance
Beitrag zur Methodik der Schätzung des Einflusses des Leitungsniveaus auf
Wirtschaftsergebnisse der LPG mittels Kovarianzanalyse

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	TEXT	Pořadové číslo záznamu: zařazení:
AUTOR	VARGA, J.	
PRACOVIŠTĚ	vedoucí IX. oddělení ÚV KSČ, nábřeží L. Svobody 12, 125 11 Praha 1.	
NÁZEV ORIGINÁLU	K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce.	
PŘEKLAD NÁZVU		
TITUL	Zeměd. Ekon.,	
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 645-651. - lit. 2.	
HESLA	Velká říjnové socialistická revoluce, zemědělství, SSSR, ČSSR.	
ANOTACE	V článku je rozveden dějinný význam VŘSR z širších společenských aspektů. Zvláštní pozornost je věnována Leninově agrární teorii, aplikaci jeho učení o rolnické otázce a zvláště jeho družstevního plánu v našich podmínkách. Je zdůrazněna i obrovská materiálně technická pomoc, kterou nám SSSR poskytoval již od prvních let po druhé světové válce. V souvislosti se zabezpečováním úkolů uložených XV. sjezdem KSČ zdůrazňuje se v článku zvláště velký význam aktivní účasti ČSSR při realizaci komplexního programu socialistické ekonomické integrace států RVHP.	
TAG	INPUT DATA	Record Number: Category:
AUTHOR	VARGA, J.	
INSTITUTION ADDRESS	Head of Department IX of the Central Committee of the Communist Party of CSSR, nábř. L. Svobody 12, 125 11 Praha 1.	
ORIGINAL TITLE	K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce.	
TRANSLATION	Sixtieth Anniversary of the Great October Socialist Revolution.	
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,	
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 645-651. - refs 2.	
SUBJECT HEADINGS	Great October Socialist Revolution, agriculture, USSR, CSSR.	
ABSTRACT	The author analyzes the historical importance of the Great October Socialist Revolution from wide social aspects. Special attention is paid to Lenin's agrarian theory, to the application of Lenin's theory to the peasant problem, and of his co-operative plan to Czechoslovak conditions. Attention is drawn to the enormous material and technical assistance which has been rendered by the USSR since the first years after World War II. In relation with securing the fulfilment of the tasks set by the XV Congress of the Communist Party of Czechoslovakia, the author emphasizes the great importance of the active participation of Czechoslovakia in applying the complex programme of socialist economic integration of CMEA countries.	

	КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
			классификация
АВТОР		VARGA, J.	
МЕСТО РАБОТЫ		Заведущий 9 отделом ЦК КПЧ, наб. Л. Свободы 12, 125 11 Прага 1.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА		K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ		К 60-летию Великой октябрьской социалистической революции.	
ТИТУЛ		Zeměd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ		23, 1977, № 10, с. 645-651. - лит. 2.	
КЛЮЧЕВНЫЕ СЛОВА		Великая октябрьская социалистическая революция, сельское хозяйство, СССР, ЧССР.	
АННОТАЦИЯ		В статье описывается историческое значение ВОСР в широких общественных аспектах. Особое внимание уделяется аграрной теории Ленина, применению его учения о крестьянском вопросе и, главное, его кооперативного плана в наших условиях. Подчеркивается и огромная материально-техническая помощь, которую нам СССР оказывает с первых лет после 2 мировой войны. В связи с проведением в жизнь заданий, намеченных 15 съездом КПЧ, подчеркивается и большое значение участия ЧССР в осуществлении комплексной программы социалистической экономической интеграции стран-членов СЭВ.	
KATE- GORIE			Ref. Nr.:
AUFNAHMEBOGEN			Fachgebiet:
AUTOR		VARGA, J.	
ORT INSTITUTION		Leiter der IX. Hauptabteilung des ZK der KPTsch, nábř. L. Svobody 12, 125 11 Praha 1.	
TITEL		K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS		Zum sechzigsten Jahrestag der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution.	
ZEITSCHRIFT		Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE		23, 1977, Nr. 10, S. 645-651. - Lit. 2.	
SCHLAGWORTE		Grosse Sozialistische Oktoberrevolution, Landwirtschaft, UdSSR, ČSSR.	
KURZREFERAT		In dem Artikel wird die historische Bedeutung der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution von breiteren gesellschaftlichen Gesichtspunkten behandelt. Besondere Aufmerksamkeit wird der Leninschen Agrartheorie, der Anwendung seiner Lehre über die Bauernfrage und insbesondere seinem Genossenschaftsplan unter unseren Bedingungen gewidmet. Es wird auch die riesige materiell-technische Hilfe, die uns seitens der UdSSR bereits von ersten Jahren nach dem zweiten Weltkrieg geboten wurde, betont. Im Zusammenhang mit Durchführung der vom XV. Parteitag der KPTsch gestellten Aufgaben wird im Artikel insbesondere die grosse Bedeutung der aktiven Teilnahme der ČSSR an Realisierung komplexen Programms der sozialistischen ökonomischen Integration der RGW-Länder betont.	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	TEXT	Pořadové číslo záznamu: zařazení:
AUTOR	ŠMELJEV, G. I. - MYMRIKOV, N. S.	
PRACOVIŠTĚ	Institut ekonomiki mirovoj socialističeskoj sistemy AN SSSR, 117 418 Moskva.	
NÁZEV ORIGINÁLU	Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR.	
PŘEKLAD NÁZVU		
TITUL	Zeměd. Ekon.,	
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 653-665. - 3 tab.	
HESLA	SSSR, zemědělství, historický přehled, výroba, spotřeba, statistika.	
ANOTACE	Práce podává komplexní přehled o rozvoji sovětského zemědělství, především v posledním období. Přináší mnoho zajímavých informací o růstu zemědělské výroby, o rozvoji výrobních sil, specializaci, koncentraci a integraci výroby i o životních podmínkách pracovníků v zemědělství.	
TAG	INPUT DATA	Record Number: Category:
AUTHOR	ŠMELJEV, G. I. - MYMRIKOV, N. S.	
INSTITUTION ADDRESS	Institute of the World Socialist System Economics of the USSR Academy of Sciences, 117 418 Moscow.	
ORIGINAL TITLE	Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR.	
TRANSLATION	The Soviet Agriculture in the Year of the Great October Socialist Revolution.	
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,	
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 653-665. - 3 tabs.	
SUBJECT HEADINGS	USSR, agriculture, historical survey, production, consumption, statistics.	
ABSTRACT	The study gives a comprehensive survey of the Soviet agriculture development, especially in the recent period. It presents much information on agricultural production growth, productive forces development, production specialization, concentration and integration as well as on the living conditions of the workers active in agriculture.	

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
		классификация
АВТОР	ŠMELJEV, G. I. - MYMRIKOV, N. S.	
МЕСТО РАБОТЫ	Институт экономики мировой социалистической системы АН СССР, 117 418 Москва.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Советское сельское хозяйство в канун ВОСР.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ	23, 1977, № 10, с. 653-665. - 3 табл.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	СССР, сельское хозяйство, исторический обзор, производство, потребление, статистика.	
АННОТАЦИЯ	Работа обобщает комплексно развитие советского сельского хозяйства, главное, в последний период и приносит интересную информацию о росте сельскохозяйственного производства, развитии производительных сил, специализации, концентрации и интеграции производства, о бытовых условиях работников сельского хозяйства.	
KATE- GORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	ŠMELJEV, G. I. - MYMRIKOV, N. S.	
ORT INSTITUTION	Ökonomisches Institut des sozialistischen Weltsystems der Akademie der Wissenschaften der UdSSR, 117 418 Moskau.	
TITEL	Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Sowjetische Landwirtschaft am Vorabend der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	23, 1977, Nr. 10, S. 653-665. - 3 Tab.	
SCHLAGWORTE	UdSSR, Landwirtschaft, historische Übersicht, Produktion, Bedarf, Statistik.	
KURZREFERAT	Die Studie bietet eine Komplexübersicht über die Entwicklung der Sowjetischen Landwirtschaft vor allem in der letzten Zeitperiode. Sie bringt viele interessante Informationen über das Wachstum der landwirtschaftlichen Produktion, die Entwicklung der Produktivkräfte, Produktionsspezialisierung, -konzentration und -integration sowie auch über die Lebensbedingungen der Arbeiter in der Landwirtschaft.	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK		TEXT	Pořadové číslo záznamu:
			zařazení:
AUTOR	BURIAN, J.		
PRACOVNÍSTĚ	Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2.		
NÁZEV ORIGINÁLU	Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě.		
PŘEKLAD NÁZVU			
TITUL	Zeměd. Ekon.,		
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 667-680. - 2 tab., 2 grafy.		
HESLA	plánování, vlastní náklady, rostlinná výroba, normativy, metodologie.		
ANOTACE	Autor se ve svém příspěvku zabývá úlohou normativů vlastních nákladů pro účely plánování rostlinné výroby v rámci zpřesnění této činnosti. Vytýpovává možné oblasti jejich aplikace, způsob jejich výpočtu, jejich určení a použití. Definuje činitele působící na jejich případnou modifikaci. Rozebírá vliv inovačních, mezioblastných, řídicích, organizačních a strukturálních změn na úroveň normativů vlastních nákladů, dále rovněž analyzuje vliv změn technologií. Identifikuje potřebné informace, na základě nichž je možné vypočítat normativy vlastních nákladů rostlinné výroby.		
TAG		INPUT DATA	Record Number:
			Category:
AUTHOR	BURIAN, J.		
INSTITUTION ADDRESS	Economic Research Institute for Agriculture and Food, Mánesova 75, 120 58 Praha 2.		
ORIGINAL TITLE	Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě.		
TRANSLATION	Guiding Normatives of Prime Costs in Crop Production.		
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,		
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 667-680. - 2 tabs, 2 figs.		
SUBJECT HEADINGS	planning, prime costs, crop production, normatives, methodology.		
ABSTRACT	The author analyzes the role of normatives of prime costs in crop production planning and their importance for improving the exactness of the planning activity. Possible fields of their application, the method of their calculation, their determination and use are described. The factors acting on their possible modification are defined. There is an analysis of changes of innovation, inter-regional, management, organizational and structural character, as influencing the level of prime cost normatives. The effect of changes in technologies is also analyzed. The information needed for the calculation of prime cost normatives of crop production is determined.		

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
		классификация
АВТОР	BURIAN, J.	
МЕСТО РАБОТЫ	НИИ экономики сельского хозяйства и продовольствия, Манесова 75, 120 58 Прага 2.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Ориентировочные нормативы себестоимости в растениеводстве.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ	23, 1977, № 10, с. 667-680. - 2 табл., 2 гр.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	планирование, себестоимость, растениеводство, нормативы, методология.	
АННОТАЦИЯ	Автор рассматривает роль нормативов себестоимости для целей планирования растениеводства в интересах уточнения этой деятельности; типизирует возможные области их применения, способ их вычислений, назначение и использование. Дефинируются факторы, обуславливающие их возможную модификацию. Рассматривается влияние нововведений, межобластных, руководящих; организационных и структурных изменений на уровень нормативов себестоимости, анализируется и влияние новых технологий. Идентифицируются нужные данные, на основе которых можно вычислять нормативы себестоимости в растениеводстве.	

KATEGORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	BURIAN, J.	
ORT INSTITUTION	Forschungsinstitut für Agrarökonomik und Ernährung, Mánesova 75, 120 58 Praha 2.	
TITEL	Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Orientierungsnormative für Selbstkosten in der Pflanzenproduktion.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	23, 1977, Nr. 10, S. 667-680. - 2 Tab., 2 Abb.	
SCHLAGWORTE	Planung. Selbstkosten, Pflanzenproduktion, Normative, Methodologie.	
KURZREFERAT	In seinem Beitrag befasst sich Autor mit der Aufgabe der Normative für Selbstkosten zwecks Planung der Pflanzenproduktion zur Präzisierung dieser Tätigkeit. Es werden mögliche Bereiche ihrer Anwendung, Methoden ihrer Berechnung, ihre Bestimmung und Einsatz festgelegt. Er definiert die auf ihre mögliche Modifikation einwirkenden Faktoren. Er analysiert den Einfluss von Innovations-, Zwischenbereichs-, Leitungs-, Organisations- und Strukturveränderungen auf das Niveau der Normative für Selbstkosten und analysiert ferner den Einfluss der Veränderungen in Technologien. Er identifiziert die notwendigen Informationen, aufgrund deren es möglich ist, Normative für Selbstkosten der Pflanzenproduktion zu berechnen.	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	Pořadové číslo záznamu:
	zařazení:
AUTOR	JANEČEK, J. et al.
PRACOVISŤE	Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.
NÁZEV ORIGINÁLU	Služby pro zemědělství.
PŘEKLAD NÁZVU	.
TITUL	Zeměd. Ekon.,
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 681-688. - lit. 5.
HESLA	zemědělství, služby, analýza, syntéza.
ANOTACE	Autor charakterizuje služby pro zemědělství jako činnost, která sice výrobky sama nevytváří, ale nesporně zvyšuje jejich užitnou hodnotu. Po teoretickém úvodu se zabývá charakterem služeb v zemědělství, jejich specifickými rysy, a to zvláště v podmínkách koncentrace, specializace a kooperace. Klasifikuje služby a analyzuje je ve skupinách (služby meziodvětvové, vnitroodvětvové, služby pro oblast výroby, odbytu a zásobování, služby pro řízení).
TAG	Record Number:
	Category:
AUTHOR	JANEČEK, J. et al.
INSTITUTION ADDRESS	Institute for the Scientific System of Agriculture, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.
ORIGINAL TITLE	Služby pro zemědělství.
TRANSLATION	Services Rendered to Agriculture.
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 681-688. - refs 5.
SUBJECT HEADINGS	agriculture, services, analysis, synthesis.
ABSTRACT	The author characterizes services rendered to agriculture as an activity which, although not creating products, undoubtedly enhances their utility value. A theoretical introduction is followed by a treatise on the character of services in agriculture, their specific traits, particularly under the conditions of concentration, specialization and co-operation. Services are classified and analyzed in groups (services of inter-branch and branch character, services to production, marketing and supplies, services to management).

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания классификация
АВТОР	JANEČEK, J. et al.	
МЕСТО РАБОТЫ	Институт научных систем сельского хозяйства, Тешнов 65, 110 06 Прага 1.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Služby pro zemědělství.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Услуги для сельского хозяйства.	
ТИТУЛ	Zeméd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ	23, 1977, № 10, с. 681-688. - лит. 5.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	сельское хозяйство, услуги, анализ, синтез.	
АННОТАЦИЯ	Автор характеризует услуги для сельского хозяйства как деятельность, которая хотя и не создает продукцию, но бесспорно повышает ее полезную стоимость. После теоретического вступления автор рассматривает характер услуг в сельском х-ве, их специфику, в частности в условиях концентрации, специализации и кооперации. Услуги классифицируются и анализируются по группам (межотраслевые, внутриотраслевые, для области производства, сбыта и снабжения, для руководства).	
КАТЕ- ГОРИЕ	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
АВТОР	JANEČEK, J. et al.	
ОРТ ИНСТИТУЦИОН	Institut für wissenschaftliches Wirtschaftssystem, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.	
ТИТЕЛ	Služby pro zemědělství.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Dienstleistungen für Landwirtschaft.	
ZEITSCHRIFT	Zeméd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	23, 1977, Nr. 10, S. 681-688. - Lit. 5.	
SCHLAGWORTE	Landwirtschaft, Dienstleistungen, Analyse, Synthese.	
KURZREFERAT	Der Autor charakterisiert Dienstleistungen für Landwirtschaft als eine Tätigkeit, durch die zwar keine Produkte gebildet, jedoch zweifellos ihr Nutzwert angehoben wird. Nach theoretischer Einleitung befasst sich Autor mit dem Charakter der Dienstleistungen in der Landwirtschaft, mit ihren spezifischen Zügen, und zwar insbesondere unter Bedingungen der Konzentration, Spezialisierung und Kooperation. Er klassifiziert die Dienstleistungen und analysiert sie nach Gruppen (Zwischenzweig-, Innenzweigdienstleistungen, Dienstleistungen für den Produktionsbereich, des Absatzes und der Versorgung, Dienstleistungen für die Leitung).	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	TEXT	Pořadové číslo záznamu: zařazení:
AUTOR	BEZVODA, F. - KNOB, M.	
PRACOVISTĚ	Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.	
NÁZEV ORIGINÁLU	Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin a brambor ve vybraných okresech.	
PŘEKLAD NÁZVU		
TITUL	Zeměd. Ekon.,	
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 689-700. - 6 tab., lit. 1.	
HESLA	služby, zemědělství, posklizňová úprava, brambory, obilí, analýza, syntéza.	
ANOTACE	Byly vybrány tři okresy a jeden velký oborový podnik pro oblast výzkumu služeb s posklizňovou úpravou obilovin a brambor a jejich uskladnění. Zkoumaly se formy organizace služeb, formy zajištění služeb, optimální rozmístění objektů a vhodné kapacity těchto objektů. Práce vyústila do konkrétních návrhů.	
TAG INPUT DATA	Record Number:	
	Category:	
AUTHOR	BEZVODA, F. - KNOB, M.	
INSTITUTION ADDRESS	Institute for the Scientific System of Agriculture, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.	
ORIGINAL TITLE	Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin a brambor ve vybraných okresech.	
TRANSLATION	Prospects of Services Rendered in the Field of Post-harvest Grain and Potato Conditioning and Storage in Selected Districts.	
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,	
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 689-700. - 6 tabs, ref 1.	
SUBJECT HEADINGS	services, agriculture, post-harvest conditioning, potatoes, grain, analysis, synthesis.	
ABSTRACT	Three districts and one sectorial enterprise were chosen for research in services in the field of post-harvest grain and potato conditioning and storage. Forms of organization of the services, forms of securing the services, optimum distribution of premises, and suitable capacities of these premises were studied. Concrete proposals were derived from the study.	

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
		классификация
АВТОР	BEZVODA, F. - KNOB, M.	
МЕСТО РАБОТЫ	Институт научных систем сельского хозяйства, Тешнов 65, 110 06 Прага 1.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin a brambor ve vybraných okresech.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Перспективные решения в области услуг при послеуборочной обработке и хранении зерновых и картофеля в некоторых районах.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ВИДЕРЖКИ	23, 1977, № 10, с. 689-700. - 6 табл., лит. 1.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	услуги, сельское хозяйство, послеуборочная обработка, картофель, зерновые, анализ, синтез.	
АННОТАЦИЯ	Выбрали 3 района и 1 крупное отраслевое предприятие для области исследования услуг и послеуборочной обработки зерновых и картофеля и их хранения. Изучали формы организации услуг у их обеспечения; оптимальное размещение объектов и их емкость. Работы приводят к конкретным рекомендациям.	
KATE- GORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	BEZVODA, F. - KNOB, M.	
ORT INSTITUTION	Institut für wissenschaftliches Wirtschaftssystem, Těšnov 65, 110 06 Praha 1.	
TITEL	Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin a brambor ve vybraných okresech.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Perspektive Vorhaben auf dem Gebiet der Dienstleistungen in Nacherntebearbeitung und Lagerung von Getreide und Kartoffeln in ausgewählten Kreisen.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	23, 1977, Nr. 10, S. 689-700. - 6 Tab., Lit. 1.	
SCHLAGWORTE	Dienstleistungen, Landwirtschaft, Nacherntebearbeitung, Kartoffeln, Getreide, Analyse, Synthese.	
KURZREFERAT	Für den Forschungsbereich der Dienstleistungen mit Nacherntebearbeitung und Lagerung von Getreide und Kartoffeln wurden drei Kreise und ein grosser Fachzweigsbetrieb ausgewählt. Formen der Dienstleistungsorganisation und -sicherung, optimale Verteilung der Objekte und zweckmässige Kapazitäten dieser Objekte wurden untersucht. Aus der Verfassung erfolgten konkrete Vorschläge.	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	TEXT	Pořadové číslo záznamu: zařazení:
AUTOR	HURTA, J.	
PRACOVISTĚ	Vysoká škola zemědělská, 160 21 Praha - Suchbát.	
NÁZEV ORIGINALU	Příspěvek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD pomocí kovarianční analýzy.	
PŘEKLAD NÁZVU		
TITUL	Zeměd. Ekon.,	
CITACE	23, 1977, č. 10, s. 701-712. - 3 tab., lit. 5.	
HESLA	zemědělství, úroveň podniku, JZD, řízení, statistika matematická, metodologie.	
ANOTACE	Autor používá k zjištění úrovně řízení v JZD kovarianční analýzy. Zkoumaná JZD byla alokována ve shodných stanovištních jednotkách. Soubor byl rozdělen do tří stupňů kvalitativního znaku - míry důchodovosti. Výpočty ukázaly, že úroveň řízení u podprůměrných podniků snižuje celkovou produkci o 7,5 %, u nadprůměrných zvyšuje o 9,6 %. Při výpočtech se braly v úvahu vklady do výroby, naturální a hodnotové výsledky.	
TAG	INPUT DATA	Record Number: Category:
AUTHOR	HURTA, J.	
INSTITUTION ADDRESS	University of Agriculture, 160 21 Praha - Suchbát.	
ORIGINAL TITLE	Příspěvek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD pomocí kovarianční analýzy.	
TRANSLATION	Methods of Estimating the Effect of the Quality of Management on the Economic Results of Co-operative Farms by means of an analysis of Covariance.	
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,	
COLLATION	23, 1977, No. 10, pp. 701-712. - 3 tabs, refs 5.	
SUBJECT HEADINGS	agriculture, enterprise level, co-operative farm, management, mathematical statistics, methodology.	
ABSTRACT	Analysis of covariance is used for the determination of the quality of management on co-operative farms. The co-operative farms were located under the same conditions of site. The set of co-operatives was divided into three groups according to the income rate as a qualitative trait. Calculations have proved that in under-average agricultural enterprises the quality of management reduces over-all output by 7,5 % and in above-average enterprises it increases the over-all output by 9.6 %. The calculations were performed on the basis of inputs to production, natural and value results.	

КОД	ТЕКСТ	№ П/П док.описания
		классификация
АВТОР	HURTA, J.	
МЕСТО РАБОТЫ	Сельскохозяйственный институт, 160 21 Прага - Сухдол.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Príspevek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD pomocí kovarianční analýzy.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	К методике определения влияния уровня управления на экономические результаты ЕСХК с помощью анализа ковариантов.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ИДЕНТИФИКАЦИЯ	23, 1977, № 10, с. 701-712. - 3 табл., лит. 5.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	сельское хозяйство, уровень предприятия, ЕСХК, управление, статистическая математика, методология.	
АННОТАЦИЯ	Для определения уровня управления в ЕСХК автор использует анализ ковариантов. Изучаемые ЕСХК были алокированы в одинаковых условиях местностей. Совокупность разделили на 3 ступени качественного признака - меры доходности. Как показали расчеты, уровень управления в предприятиях ниже среднего понижает общую продукцию на 7,5 %, а в предприятиях выше среднего повышает ее на 9,6 %. В расчеты вошли вложения в производство, натуральные и стоимостные результаты.	
KATE- GORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	HURTA, J.	
ORT INSTITUTION	Landwirtschaft Hochschule, 160 21 Praha - Suchdol.	
TITEL	Príspevek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD pomocí kovarianční analýzy.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Beitrag zur Methodik der Schätzung des Einflusses des Leitungsniveaus auf Wirtschaftsergebnisse der LPG mittels Kovarianzanalyse.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	23, 1977, Nr. 10, S. 701-712. - 3 Tab., Lit. 5.	
SCHLAGWORTE	Landwirtschaft, Niveau des Betriebes, LPG, Leitung, mathematische Statistik, Methodologie.	
KURZREFERAT	Zur Bestimmung des Leitungsniveaus in LPG wird vom Autor Kovarianzanalyse angewendet. Die zu untersuchenden LPG waren in identischen Standortseinheiten untergebracht. Die Gruppe wurde in drei Stufen des Qualitätsmerkmals - der Einkommenrate - eingeteilt. Berechnungen brachten zum Vorschein, dass durch das Leitungsniveau bei unterdurchschnittlichen Betrieben Gesamtproduktion um 7,5 % reduziert, bei überdurchschnittlichen um 9,6 % angehoben wird. Bei Berechnungen wurden Einlagen in Produktion, Natural- und Wertergebnisse berücksichtigt.	

V letošním roce celý pokrokový svět oslaví 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, která otevřela cestu nové historické etapě — etapě přechodu ke komunismu, nejpokrokovější společensko-ekonomické formaci lidské historie. V této prvé vítězné proletářské revoluci bylo jednoznačně potvrzeno dějinné poslání dělnické třídy a její politické strany v boji proti kapitalismu a imperialismu, v boji za sociální pokrok na celém světě.

Ruský proletariát vedený velkými myšlenkami Marxe a Engelse a geniálním revolučním stratégem V. I. Leninem dokázal, že v důsledku nerovnoměrného vývoje kapitalismu je možné vítězství socialistické revoluce v jedné zemi, jestliže se rozvoj evropské nebo světové revoluce pozdrží. A protože v carském Rusku se rozpory kapitalistické společnosti projevily v nejostřejší a nejotevřenější formě, byly zde také nejpríhodnější podmínky pro rozvoj revolučního dělnického hnutí. Základním předpokladem pro vítězství Říjnové socialistické revoluce byla existence dělnické třídy a její marxisticko-leninské strany, která obohacena zkušenostmi revolucionářů Ruska i ostatních zemí poprvé v historii vystoupila jako vedoucí síla revolučních mas. Tato strana, vedená V. I. Leninem, využívající učení vědeckého socialismu a jeho správné aplikace v konkrétních podmínkách revoluce, vtiskla hnutí vykořisťovaných a utlačovaných vysoký stupeň organizovanosti a cílevědomosti nejen v době boje o moc, ale po vítězství proletariátu nad buržoazií i v dalších letech budování socialistické společnosti až do současné doby.

Vítězství Velké říjnové revoluce a šedesátileté budování a rozvoj socialistické společnosti v Sovětském svazu je zdrojem bohatých zkušeností nejen pro lid Sovětského svazu, ale pro všechny pracující na celém světě.

Velká říjnová revoluce velmi přesvědčivě dokázala, že cesta vítězství pracujících nad buržoazií, vítězství socialismu nad kapitalismem není v reformismu a v jakýchkoli „dohodách“ s buržoazií, ale jedině v proletářské revoluci, v nastolení diktatury proletariátu, ve vytvoření státu, v němž vládne dělnická třída v čele se svojí stranou ve prospěch celé společnosti a v duchu zásad proletářského internacionalismu. Pouze v tom byla a je záruka vítězství a úspěchů socialistické revoluce v každé zemi a záruka vítězství socialismu na celém světě.

Pracující Sovětského svazu pod vedením komunistické strany v průběhu uplynulých šedesáti let, tj. v historicky velmi krátkém období, vybudovali ze zaostalého carského Ruska mohutný socialistický stát, disponující rozvinutým průmyslem, mohutnou surovinovou a energetickou základ-

nou a obrovským kulturním bohatstvím, rozvíjejícím se v duchu zásad leninské národnostní politiky.

Nedílnou součástí budování ekonomiky nového sovětského státu byl rozvoj zemědělství, které v socialistické společnosti nabývá ještě větší význam a je životně nezbytným odvětvím společenské výroby. Proto také V. I. Lenin otázkám agrární politiky věnoval velkou pozornost. Na základě vědecké analýzy vývoje zemědělství v kapitalistických státech, sociálních rozporů a třídního boje na vesnici ukázal, že jedinou sociálně ekonomickou formací, která je schopna důsledně likvidovat statkářsko-kapitalistické zřízení na vesnici, je socialistická revoluce a socialismus. Proto také řešení agrární otázky Lenin chápal jako organickou součást celého učení o proletářské revoluci.

Základním aspektem Leninovy agrární teorie bylo vytvoření a upevnění dělnícko-rolnického svazku. Pracující rolnictvo je nejbližší a nejpočetnější spojenec dělnické třídy. Ale protože „rolník jako pracující člověk tíhne k socialismu, dává přednost diktatuře dělníků před diktaturou buržoazie a rolník jako člověk, který prodává obilí, tíhne k buržoazii, k svobodnému obchodu, tj. zpátky k navyklému starému, odvěkému kapitalismu“¹⁾ Lenin volil třídně diferencovaný přístup k jednotlivým sociálním skupinám rolnictva. Proto „nejprostší, nejsnadnější a rolníkovi nejprístupnější“²⁾ cestu přechodu zemědělské malovýroby na socialistickou velkovýrobu viděl V. I. Lenin v rozvoji výrobního družstevnictví v zemědělství.

Charakter družstevnictví je dán především sociálně ekonomickým a politickým uspořádáním společnosti, tzn. že v podmínkách vítězství socialistické revoluce je i systém družstevnictví socialistický.

Na základě tohoto Leninova učení, v ostrém boji s pravicovými i „levými“ oportunisty na jedné straně a s kulackými a ostatními vykořisťovatelskými silami na vesnici na straně druhé, se zrodil a byl také realizován geniální Leninův družstevní plán v sovětském zemědělství. Lenin sám jeho realizaci považoval za jeden z nejobtížnějších úkolů výstavby socialismu v SSSR. Bylo třeba na družstevní formu socialistického způsobu hospodaření převést 25 miliónů rolnických hospodářství, z nichž 8,5 miliónu patřilo drobným rolníkům, 15 miliónů středním rolníkům a přes 1 milión kulakům. Zárukou úspěchu řešení tohoto úkolu bylo, že vedoucí silou v celém procesu kolektivizace byla dělnická třída, která nejenže vysílala své nejlepší příslušníky na vesnici do vedení kolchozů, ale pomáhala také budovat materiálně technickou základnu družstevních hospodářství, vyráběla a dodávala kolchozům traktory, kombajny a další výrobní prostředky.

Proces kolektivizace sovětského zemědělství tak nejen umožnil převést zemědělskou malovýrobu na velkovýrobní základnu, ale především také politicky a ekonomicky upevnil a prohloubil svazek dělníků a rolníků jako nezbytný předpoklad úspěšného rozvíjení a prohlubování socialistických výrobních vztahů v celé společnosti. Současně s tímto procesem se od základů změnilo sociálně ekonomické postavení rolníků a rychlým tempem rostla i jejich životní a kulturní úroveň.

Zkušenosti z realizace Leninova družstevního plánu v Sovětském

¹⁾ V. I. Lenin: Spisy, sv. 29, čes. vyd. str. 384.

²⁾ V. I. Lenin: Spisy, sv. 33, čes. vyd. str. 466.

svazu ukázaly, že cesta združstevnění soukromého rolnictva je jedine správnou a především pro rolníky samotné nejpříjemnější formou, jak v historicky co nejkratší době pozvednout úroveň výrobních sil v zemědělství a tím zvýšit i životní úroveň všeho lidu, ale především také pracujících rolníků samotných. Proto také na III. všesvazovém sjezdu kolchozníků v listopadu 1969 s. Brežněv zdůraznil historickou úlohu kolchozního zřízení jako stabilizačního faktoru sovětského státu.

Ze zkušeností sovětských komunistů vychází a jich ve své činnosti využívá i naše Komunistická strana Československa. Velká říjnová socialistická revoluce v rozhodující míře ovlivnila i vývoj našich národů a vznik ČSR. Naši pracující si osvojovali sílu učení marx-leninismu a zkušenosti o nezbytnosti svržení kapitalismu revoluční cestou v období buržoazní československé republiky v průběhu ostrých třídních bojů. V historii naší komunistické strany to byl především V. sjezd KSČ, na kterém po vítězství leninských principů výstavby a činnosti strany dosáhla strana ideové jednoty a akceschopnosti k silicímu boji s buržoazií.

V souladu s politickou orientací, vytyčenou V. a VI. sjezdem KSČ, se strana postavila také do čela bojových akcí zemědělských dělníků a rolníků, proti zbídačování, daním a exekucím. Marxisticko-leninská orientace politiky KSČ na vesnici přinášela své pozitivní výsledky. Byl odhalován třídně nepřátelský obsah buržoazní agrární politiky a pracující rolníci si začali uvědomovat své místo v třídním boji. V těchto bojových střetnutích s kapitálem se postupně vytvářel a rozvíjel i dělnicko-rolnický svazek.

Sympatie a přátelství našich pracujících k Sovětskému svazu se dále posílily v období mnichovské zrady, kdy na rozdíl od buržoazních velmocí, které nám slibovaly ochranu proti fašistickému nepříteli, jediný Sovětský svaz v duchu zásad své důsledné leninské internacionální politiky stál na straně zájmů našeho lidu. Tak tomu bylo i v průběhu druhé světové války. Přátelství a spojenectví se Sovětským svazem, zpečetěné společně prolitou krví, se tak stalo trvalým základem zahraniční orientace našeho státu a spolehlivou zárukou rozvoje naší socialistické společnosti.

Historické vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce a osvobození Československa Sovětskou armádou v roce 1945 vytvořilo u nás reálné předpoklady k dalšímu upevňování dělnicko-rolnického svazku.

Objektivní základnou spolupráce a spojenectví dělníků a rolníků byl boj proti vykořisťování a za vytvoření nového společenského řádu, usměrňovaný cílevědomou činností KSČ. Při získávání pracujících rolníků vycházela KSČ z marxisticko-leninské analýzy sociálně ekonomické struktury naší vesnice a z důsledného uskutečňování demokratických požadavků pracujícího rolnictva. Zaujímá důsledný postoj v boji za přidělování konfiskované půdy bezzemkům a malým rolníkům, za revizi I. pozemkové reformy, za práva rolnických komisí a za další požadavky bezzemků a drobných rolníků a tak získávala pracující rolníky za spojence dělnické třídy. Správnou orientaci zemědělské politiky strany potvrdily i výsledky voleb v květnu 1946, kdy KSČ se stala nejsilnější politickou stranou i na venkově. K postupnému uskutečňování přechodu k socialismu bylo však nutné získat většinu národa. Klement Gottwald k tomu na plénu ÚV KSČ 5. května 1947 říká: „Venkov je těžiště našeho zápasu za většinu národa. Většina dělnické třídy jde za námi. Získat většinu národa zna-

mená získat ještě více rolníků, zejména středního rolníka...³⁾ Těžiště realizace tohoto úkolu se tedy postupně přesouvá na vesnici.

Jádrem úspěchů zemědělské politiky KSČ v tomto období bylo především využití zkušeností KSSS a zejména aplikace Leninova učení o rolnické otázce. Třídní přístup, důsledné řešení problémů a potřeb pracujícího rolníka a jeho aktivní zapojení do politického zápasu i do rozhodování o dalším vývoji zemědělství a vesnice, těsné sepětí strany, dělníků a rolníků, to vše tvořilo osu politického pohybu a základ úspěchu politiky KSČ v tomto období.

Zápas s buržoazií vyvrcholil v únoru 1948. Rozhodující v něm byl dělnicko-rolnický svazek, jehož základní význam vyjádřil K. Gottwald na celostátním sjezdu rolnických komisí v Praze 29. února 1948 slovy: „Spolupráce a porozumění lidu měst a venkova jsou nejlepší známkou dalšího úspěšného rozvoje republiky a lepších časů... Dělník za rolníka, rolník za dělníka, a tam svět se hne, kam se tato síla napře.“⁴⁾

Po únorovém vítězství pracujícího lidu nad buržoazií přistupuje KSČ k přípravě generální linie výstavby socialismu u nás, kterou pak vytyčil IX. sjezd KSČ v roce 1949. Při její realizaci se naše strana a její zemědělská politika opírá především o Leninův družstevní plán a také již o konkrétní příklady z výstavby a rozvoje sovětských kolchozů a sovehozů.

Od samotného počátku socialistické přestavby zemědělství v Československu se naši rolníci jezdili učit budovat a řídit socialistickou zemědělskou velkovýrobu ke svým sovětským přátelům. Například již na podzim roku 1949 přes 300 našich zemědělců získávalo první zkušenosti při návštěvách kolchozů a sovehozů, strojně traktorových stanic a výzkumných ústavů v SSSR. Stejně důležitá byla i pomoc a práce sovětských odborníků, kteří v naší republice působili v prvních letech budování socialistického zemědělství, předávali své zkušenosti našim organizátorům v oblasti koncentrace výroby, budování STS, školení a výchovy kádrů, při budování rostlinolékařské a poradenské služby apod. Z těchto odborníků je možno za všechny jmenovat zejména prof. A. S. Usjakicha, prof. Andrejeva, A. V. Gitalova, A. V. Kvasnického, A. V. Světličného a řadu dalších. Do Československa přijížděly též skupiny sovětských kolchozníků, pracovníků sovehozů, traktorových stanic a výzkumných ústavů, kteří na besedách s našimi začínajícími družstevníky předávali své poznatky a zkušenosti, poukazovali na možné problémy a chyby, kterých je nutno se vyvarovat. Šlo o období, které navždy zůstane v srdcích našich rolníků zachováno jako období významné morální a odborné pomoci, jakož i tolik potřebných politických zkušeností, které rozhodující měrou přispěly k rozvoji a upevnování socialistických výrobních vztahů na naší vesnici.

Stejně významná pro budování našeho socialistického zemědělství byla i obrovská materiálně technická pomoc, kterou nám Sovětský svaz poskytoval prakticky již od prvních let po druhé světové válce. Šlo především o dodávky obilí, kukuřice, másla, masa a dalších potravin a zároveň i potřebných výrobních prostředků pro nově budovaná JZD, státní statky a STS. Sovětský svaz nám dodával zejména mechanizační prostředky, které se u nás nevyráběly, jako např. těžké pásové traktory, buldozery, kultivátory, sklízecí mlátičky, silážní kombajny a další. Mnohé z těchto

³⁾ K. Gottwald, Spisy, sv. 13, str. 18.

⁴⁾ K. Gottwald, Spisy, sv. 14, str. 293.

strojů a jejich značky jsou trvale spojeny se socializací našeho zemědělství, jako např. traktory DT-54, DT-75, S-80, sklízecí mlátičky S-4, SK-3, SK-4 a další. V období let 1949–61 nám bylo dodáno celkem 10 000 traktorů a 3100 kombajnů.

Velký význam pro další rozvoj československého zemědělství měla pomoc Sovětského svazu při výchově kvalifikovaných kádrů. Velký počet našich mladých zemědělců absolvoval studium na sovětských vysokých školách a vracel se do Československa vybaven nejen vysokou odborností, ale i politicky vyzbrojen.

Správnost základních tezí Leninova družstevního plánu a jeho aplikace i v podmínkách průmyslově vyspělé země jako je Československo byla plně ověřena a přesvědčivě doložena výsledky, kterých dosahovalo naše zemědělství v růstu zemědělské výroby a v rozvoji materiálně technické základny našeho zemědělství. Hrubá výroba dosáhla v našem zemědělství po ukončení socializace 53 mld Kčs (rok 1965), tj. zvýšení o 19,1 % proti roku 1949, a produktivita práce za stejné období se zvýšila o více než 100 %. Ze zemědělství tak bylo v tomto období postupně uvolněno přes 900 tisíc pracovníků pro práci v ostatních odvětvích národního hospodářství.

Všeobecná platnost Leninova učení o agrární otázce a upevňování dělnicko-rolnického svazku prošla úspěšnou zkouškou i v krizových letech 1968–1969, kdy se antisocialistické síly snažily likvidovat výsledky dosažené politikou naší strany při upevňování jednoty dělníků a rolníků a kdy chtěly zvrátit výsledky socialistické přestavby a výstavby naší vesnice.

Družstevní rolnictvo v těchto zkouškách plně dokázalo svoji oddanost věci socialismu a odhodlání nikdy se nevrátit ke starým poměrům. Ukázalo se, že úsilí naší komunistické strany o marx-leninské ovlivňování společenského vědomí družstevních rolníků mělo a má odraz nejen v oblasti ekonomické, ale i v jejich socialistickém myšlení. Máme ještě v živé paměti postoje a snahy revizionistů a pravicových oportunistů, přímých exponentů kontrarevolučních sil, kteří se snažili znevážit nejen spolupráci se Sovětským svazem, ale celý historický vývoj a budováí našeho socialistického zemědělství. Jejich skutečným cílem bylo zpochybnit naši socialistickou cestu zemědělství budovanou po vzoru Sovětského svazu a připravit podmínky pro návrat československého zemědělství na kapitalistickou platformu.

Revizionisté se snažili dokazovat, že socialistická přestavba vesnice je „specifickým ruským jevem“ a ideologicky narušit naše bratrské vztahy k sovětskému lidu.

Plány antisocialistických a protisovětských sil totálně ztroskotaly na výsledcích hlubokých politicko-ekonomických změn v našem zemědělství, které podstatně změnily životní podmínky rolníků, zajistily růst jejich životní úrovně, sociálních jistot a perspektiv. To vše se projevilo v postojích a myšlení družstevních rolníků a pracovníků na státních statcích, proto tak rozhodně setrvali na pozicích socialismu a svojí obětavou prací přispěli ke konsolidaci celé naší společnosti.

Politické i ekonomické výsledky dosažené v rozvoji našeho socialistického zemědělství byly vysoce oceněny XIV. sjezdem KSČ, který současně vytyčil základní směry rozvoje koncentrace a specializace zemědělské výroby a jako cíl další upevňování socialistických výrobních vztahů a jejich plné využití při budování rozvinuté socialistické společnosti tak, aby zemědělská výroba byla schopna dokonaleji uspokojovat rostoucí potřeby obyvatel v oblasti potravin a krýt přírůstek spotřeby z vlastních zdrojů.

Současně XIV. sjezd zdůraznil, že splnění úkolů v hospodářské oblasti v páté pětiletce nelze zabezpečit bez účelného napojení naší ekonomiky na mezinárodní dělbu práce. Důkazem toho je i další rozvoj našich vnějších ekonomických vztahů, v nichž rozhodující úloha připadá vztahům se socialistickými zeměmi, především se Sovětským svazem. Značné možnosti v tomto směru poskytuje Rada vzájemné hospodářské pomoci, jejímž prostřednictvím se znásobují potenciální možnosti a ekonomické zdroje dalšího růstu výroby členských států.

I když je Rada vzájemné hospodářské pomoci relativně mladou organizací, neustále se upevňuje a rozšiřuje svoji působnost a svůj ekonomický potenciál.

V současné době členské státy RVHP vyrábějí ze světové produkce např. téměř 20 % masa, 25 % cukru a 30 % tuků. Výrazně vzrostla také výroba zrnin. Za 25 let rozvoje spolupráce se výroba zrnin v rámci všech členských států zvýšila z průměrné roční výroby 131 miliónu tun v roce 1951 na 256 miliónů tun v průměru let 1971–1975. Přitom světová produkce za toto období rostla podstatně pomaleji.

Například objem hrubé zemědělské produkce se za posledních 20 let v SSSR, Bulharsku a Rumunsku zdvojnásobil, v NDR se zvýšil o 85 % a v ČSSR, Maďarsku a Polsku o více než polovinu.

Pokud jde o úroveň intenzity v zemědělství, patří dnes ČSSR mezi nejvyspělejší země. Např. dosažené hektarové výnosy u pšenice nás řadí v rámci zemí RVHP na přední místo a z kapitalistických států zůstávají za námi například Itálie a Rakousko a vyrovnáváme se Francii a NSR. V produkci masa na 1 ha zemědělské půdy jsme již předstihli z kapitalistických států Švédsko, Rakousko a Itálii.

Tyto výsledky jsou významně ovlivněny právě také našimi širokými tradičními styky s SSSR na všech úsecích zemědělské výroby, ekonomiky a výzkumu. Jedním z konkrétních příkladů je rozsáhlé používání vysoce výnosných odrůd sovětských pšenic v naší praxi, které vytváří reálné předpoklady pro dosažení naší soběstačnosti v obilovinách v blízké době. Například sovětskou odrůdu Mironovská 808 pěstujeme na dvou třetinách osevních ploch a v průměru poskytuje o 300–400 kg vyšší hektarový výnos než naše tradiční odrůdy a odrůdy Aurora a Kavkaz dosahují v optimálních podmínkách 7 až 8 tun zrna z hektaru. Díky této vzájemné spolupráci na úseku obilovin jsme mohli v naší republice zvýšit výrobu obilovin (včetně kukuřice) v 5. pětiletce o jednu třetinu.

Pracující našeho zemědělství velmi pozorně sledují úspěchy a rozmach sovětského zemědělství i v současné době, kdy zabezpečujeme úkoly uložené XV. sjezdem KSČ. Hospodářská politika strany v zemědělství, schválená na tomto sjezdu, vytváří prostor pro další tvůrčí rozvíjení Leninova družstevního plánu v našem zemědělství. Je možno ji svým významem právem označit jako jeho druhou etapu, charakterizovanou další intenzifikací výroby na základě maximálního využití vědeckotechnických poznatků, další koncentrace a specializace výroby a rozvíjení kooperačních vztahů nejen v rámci našeho zemědělsko-potravinářského komplexu, ale i mezi státy RVHP. Proto i studium zkušeností a poznatků v Sovětském svazu zaměřujeme především do těchto oblastí, na zdokonalování ekonomické soustavy řízení a na prognostickou činnost. Mimořádný význam pro nás mají výsledky konzultací a koordinace národohospodářských plánů rozvoje zemědělské a potravinářské výroby, jejího materiálně

technického zabezpečení a spolupráce v oblasti vědy a výzkumu mezi ČSSR a SSSR na období let 1976—1980.

Naše spolupráce se Sovětským svazem je tedy i perspektivně orientována na maximální získání aplikovatelných poznatků z organizace, řízení ekonomiky a plánování, z oblasti technických a technologických otázek rozvoje zemědělské výroby. Nadále budeme rozšiřovat a rozvíjet spolupráci při řešení otázek rozvoje rostlinné výroby, zúrodnování půdy, využití závlah a výzkumu na úseku ochrany rostlin. V živočišné výrobě bude dále rozvíjena spolupráce v intenzifikaci jednotlivých chovů hospodářských zvířat.

Vedle soustavné vzájemné výměny zkušeností ze všech oblastí zemědělské výroby a výzkumu a společného řešení závažných problémů i nadále počítáme s dodávkami zemědělských výrobků ze Sovětského svazu v rámci uzavřených dlouhodobých dohod. V letech 1976—1980 dovezeme například osivo ozimé pšenice, kukuřice a slunečnice. Významnou pomocí československému zemědělství bude také dovoz plemenného materiálu, krmných bílkovin, agrochemikálií a zemědělských strojů.

Mezi nejzávažnější problémy, jimž je v RVHP v současné době věnována soustředěná pozornost, patří produkce bílkovinných krmiv, vitaminů, aminokyselin a dalších krmných komponentů. Spolupráce v oblasti vědeckovýzkumné činnosti odhaluje významné rezervy pro zvýšení produkce krmného proteinu v rámci socialistických států, a to jak v oblasti bílkovin rostlinného původu, tak v kooperaci při společné výrobě rybí moučky a při společné výstavbě závodu na syntetickou výrobu krmných kvasnic v SSSR.

Aktivní účast ČSSR při realizaci úkolů vyplývajících z komplexního programu socialistické ekonomické integrace států RVHP je tedy důležitou podmínkou dalšího úspěšného rozvoje československého zemědělství.

V této naší mezinárodní spolupráci, která nabývá stále vyšších forem, má a i v budoucnu bude mít rozhodující místo především Sovětský svaz. Jeho úspěchy v budování rozvinuté socialistické společnosti a výstavby materiálně technické základny komunismu jsou spolehlivou zárukou nejen našich úspěchů, ale zárukou úspěšného rozvoje celého socialistického tábora, zárukou míru a sociálního pokroku na celém světě. Proto důslednou realizací úkolů XV. sjezdu naší strany v zemědělství přispějeme i my k odkazu Velké říjnové socialistické revoluce.

Došlo dne 15. 6. 1977

Adresa autora:

Július Varga, vedoucí IX. oddělení ÚV KSČ, nábreží L. Svobody 12, 125 11 Praha 1

V uplynulých šedesáti letech došlo v zemědělství Sovětského svazu k obrovským kvantitativním i kvalitativním změnám. Říjnová revoluce odstranila soukromé vlastnictví půdy. Realizace Leninova družstevního plánu umožnila hromadnou kolektivizaci 25 miliónů malých individuálních rolnických hospodářství, stejně jako vzájemně se prolínající politickou, ekonomickou a sociální přestavbu celého systému výroby, práce, kultury a způsobu života na vesnici. Rozvíjení kolchozního zřízení se opíralo o materiálně technickou pomoc státu. Souběžně s kolchozy se vyvíjely a upevňovaly také státní zemědělské podniky — sovchozy. Socialistická přestavba zemědělství znamenala rozsáhlé možnosti v jeho koncentraci a intenzifikaci, mechanizaci rostlinné i živočišné výroby, v plánovitém rozvíjení celého zemědělského sektoru národního hospodářství; znamenala přelom ve vědomí rolnictva a zásadní změny ve způsobu života na vesnici.

Zásluhou socialistické hospodářské soustavy a zemědělské politiky vzrostl celkový objem zemědělské produkce za sovětské vlády 4,4krát. Měřítka zemědělské výroby vzrostla obzvláště výrazně v posledních letech. Zatímco v sedmé pětiletce činil průměrný roční objem hrubé zemědělské produkce ve srovnatelných cenách z roku 1965 66,3 miliardy rublů, v osmé pětiletce dosáhl 80,5 miliardy, v deváté pětiletce 90,9 miliardy, kdežto v roce 1976 již 92,8 miliardy rublů.

Tempem růstu předstihuje zemědělská výroba Sovětského svazu značně světové zemědělství i vyspělé kapitalistické státy. Zatímco například průměrné roční tempo přírůstku zemědělské produkce v letech 1951—1975 se v SSSR rovnalo 3,4 %, v USA jen 1,7 %, čili bylo dvojnásobně nižší. Díky předstihu v tempu růstu hrubé produkce se Sovětský svaz v posledních letech značně přiblížil úrovni zemědělské výroby v USA. Zatímco v průměru za období 1949—1953 tvořil objem zemědělské produkce v SSSR 55 % objemu zemědělské produkce v USA, v letech 1956 až 1960 to bylo více než 70 %, v letech 1961—1965 zhruba 75 %, v letech 1971—1975 pak zhruba 85 %. V posledním pětiletí zaznamenala průměrná roční výroba zemědělských produktů systematický růst (tab. I).

Tento růst byl do značné míry podmíněn urychleným rozvíjením kolektivního sektoru zemědělství — kolchozů, sovchozů a dalších podniků i sdružení. To vedlo k podstatným změnám v sociální struktuře zemědělské výroby. Zatímco v letech 1956—1960 se kolchozy, sovchozy a ostatní státní podniky podílely na hrubé zemědělské produkci státu 63,4 %, v sedmé pětiletce vzrostl tento podíl na 67,9 %, v osmé pětiletce na

70,9 % a v deváté pětiletce na 73,3 %. Podíl kolektivního sektoru na výrobě hrubé rostlinné produkce stoupl přitom ze 75,8 % z let 1956—1960 na 80,7 % v deváté pětiletce. Zvláště výrazně se však zvýšil podíl kolchozů, sovchozů a ostatních státních podniků na výrobě živočišných produktů. Zatímco v letech 1956—1960 se v kolektivním sektoru zemědělství vyrobilo 50,4 % hrubé živočišné produkce, v letech 1971—1975 již 66,3 %. Přiměřeně k tomu klesal podíl osobních hospodářství na výrobě produktů.

I. Tempo růstu průměrné roční hrubé zemědělské produkce v SSSR v %

Kategorie hospodářství	1961—1965	1966—1970	1971—1975	1971—1975
	1956—1960	1961—1965	1966—1970	1956—1960
Všechny kategorie hospodářství	112	121	113	154
Z toho: Kolchozy, sovchozy a jiné státní podniky	120	127	117	178
Osobní pomocná hospodářství	98	110	103	112

V posledních letech se projevil progresivní změny také v odvětvové struktuře zemědělské výroby kolchozů, sovchozů a ostatních podniků i sdružení: stoupá podíl z hlediska výživy nejhodnotnějších živočišných produktů a klesá podíl rostlinných produktů. Zatímco v letech 1956—1960 činil podíl živočišné produkce na celkovém objemu zemědělské výroby pouze 39,0 %, v sedmé pětiletce to bylo už 41,3 %, v osmé pětiletce 42,9 % a v deváté pětiletce 46,4 %. Obdobně klesl podíl rostlinné produkce. Stejná tendence zdokonalování odvětvové struktury výroby se projevuje i v celém sovětském zemědělství. Zde však je změna podílu produkce v jeho odvětvích méně výrazná. Tuto skutečnost lze přisuzovat poklesu podílu

II. Průměrná celoroční výroba hlavních zemědělských produktů v SSSR

	Výroba v průměru za rok v mil. t					Růst průměrné roční výroby v % k období 1956—1960			
	1956 až 1960	1961 až 1965	1966 až 1970	1971 až 1975	1976	1961 až 1965	1966 až 1970	1971 až 1975	1976
Obilí	121,5	130,3	167,6	181,6	224	107	138	149	184
Surová bavlna	4,36	4,99	6,10	7,67	8,3	114	140	176	190
Cukrovka	45,6	59,2	81,1	76,0	98,6	130	178	167	216
Slunečnice	3,67	5,07	6,39	5,97	5,2	138	174	163	142
Brambory	88,3	81,6	94,8	89,8	85,1	92	107	102	96
Zelenina	15,1	16,9	19,5	23,0	23,5	112	129	152	156
Maso (v jatečné hmotnosti)	7,9	9,3	11,6	14,0	13,3	118	147	177	168
Mléko	57,2	64,7	80,6	87,4	88,7	113	141	153	155
Vejce mld ks	23,6	28,7	35,8	51,4	55,1	122	152	218	233
Vlna tis. t	317	362	398	442	431	114	126	139	136

živočišné produkce v osobních pomocných hospodářstvích obyvatelstva.

V zemědělství Sovětského svazu se neustále rozšiřuje měřítko průměrné roční výroby u většiny nejdůležitějších rostlinných a živočišných produktů (tab. II).

Přes mimořádně nepříznivé povětrnostní podmínky, které v hlavních zemědělských oblastech SSSR nastaly v letech 1972, 1974 a 1975 a které v uvedených letech zpomalily rozvoj mnoha odvětví rostlinné výroby, v dalších letech pak výroby živočišné, bylo ve výrobě hlavních zemědělských produktů dosaženo významného pokroku.

V roce 1976 bylo vyrobeno o 102 mil. t obilí, o 3,9 mil. t surové bavlny, o 53 mil. t cukrovky, o 8,4 mil. t zeleniny, o 31,5 mil. t mléka, o 5,4 mil. tun masa v jatečné hmotnosti a o 31,5 mld vajec více než v průměru za léta 1956—1960.

Pro rozšiřování výroby mají v posledních letech prvořadý význam intenzivní faktory růstu výroby rostlinných a živočišných produktů, umožňující kvalitativní změny v těchto odvětvích. Vyšší výroby rostlinných produktů bylo v poslední době dosaženo hlavně zvýšením výnosů zemědělských plodin. Průměrné roční hektarové výnosy obilnin vzrostly v deváté pětiletce z 1,01 t z let 1956—1960 na 1,47 t a v roce 1976 na 1,75 t, průměrné roční hektarové výnosy bavlníku vzrostly v deváté pětiletce z 2,05 t ze sedmé pětiletky na 2,73 t, cukrovky z 18,4 na 21,7 t, slunečnice z 0,91 na 1,32 t, prádneho lnu z 0,26 na 0,37 t (vlákna), brambor z 9,4 na 11,3 t a zeleniny z 10,1 na 13,8 t. Výrazně se za uvedenou dobu zvýšily výnosy ovoce a bobulovin, víceletých i jednoletých pícnin, silážních plodin, kosných luk a pastvin. Osevní plochy všech zemědělských plodin se v letech 1960—1975 rozšířily o 7 %, přičemž průměrná roční hrubá produkce rostlinné výroby se zvýšila 1,5krát. K hlavním faktorům růstu výnosů zemědělských plodin, a to zejména v posledním desetiletí, patřil podstatný vzrůst dodávek průmyslových hnojiv a chemických přípravků k ochraně rostlin, rozsáhlé půdní meliorace, úspěchy ve šlechtění a semennářství, zavádění osevních postupů, jakož i uskutečňování agrotechnických opatření ve vhodnějších lhůtách po zvýšení stupně mechanizace prací v odvětvích rostlinné výroby a rozšíření komplexní mechanizace prací při pěstování zemědělských plodin, po zvýšení půdní úrodnosti, zavedení progresivních technologií apod.

Významného přírůstku rostlinné produkce bylo v posledních letech dosaženo zdokonalením struktury osevních ploch a rozšířením osevních ploch výnosnějších plodin.

Výroba živočišných produktů vděčí za svůj růst zvyšování užitečnosti hospodářských zvířat a drůbeže při současném zvyšování jejich stavů. Výrazně vzrostla mléčná užitkovost krav. Zatímco v roce 1955 se v kolchozech a sovkhozech Sovětského svazu nadojilo od jedné krávy průměrně 1422 kg mléka ročně, v roce 1975 se nadojilo 2350 kg. Stříž vlny od jedné ovce se tam v uvedeném období zvýšila z 2,6 na 3,2 kg. Snáška stoupla v roce 1975 na 201 vejce v přepočtu na jednu nosnici z 85 vajec z roku 1960. Výrazně se zvýšila průměrná hmotnost skotu a prasat, realizovaných státu, stejně jako jejich výživná kondice.

Růstu užitečnosti hospodářských zvířat a drůbeže bylo dosaženo určitým upevněním krmivové základny, zlepšením podmínek pro krmení a ustájení zvířat, zdokonalením plemenného složení, uplatňováním mezi-

plemenného křížení zvířat k výkrmným účelům, rozsáhlým používáním liniové a hybridní drůbeže, jakož i dalšími faktory.

Po realizaci opatření zaměřených na intenzifikaci výroby krmiv se zvýšily výnosy krmných plodin pěstovaných v polních podmínkách i produktivnost přírodních ploch pícnin, takže bylo možno lépe zajišťovat krmivo pro chov hospodářských zvířat. Přispělo k tomu i hojnější používání obilí ke krmným účelům. Zatímco v roce 1965 bylo pro potřeby živočišné výroby uvolněno 65,3 mil. t jaderných krmiv, v roce 1970 to bylo 103,2 mil. t a v roce 1975 118,9 mil. t. Úroveň a kvalita krmení hospodářských zvířat a drůbeže však vzrůstají nanejvýš pomalu. Tak například celková spotřeba krmiv v přepočtu na jednu dobytčí jednotku se v roce 1975 zvýšila na 2510 kg krmných jednotek z 2250 kg z roku 1965, čili o pouhých 12 %. Tento ukazatel je nyní 1,6 až 1,8krát nižší než údaj, doporučený vědou a pokrokovou praxí. Nepoměr mezi růstem početních stavů zvířat a výrobou krmiv i jejich strukturou je brzdou intenzifikace společného chovu hospodářských zvířat. K odstranění tohoto nepoměru jsou podnikána rozsáhlá opatření. Urychleně je rozvíjen průmysl krmných směsí a mikrobiologický průmysl, aby bylo možno podstatně zvýšit výrobu krmných směsí, bílkovino-vitaminových přísad a premixů. V rozsáhlém měřítku jsou zlepšovány přírodní kosné louky a pastviny, na velkých plochách jsou zřizovány víceleté kulturní pastviny se závlahami a oplůtkovým systémem pastvy atd.

K vytvoření pevné krmivové základny pro chov hospodářských zvířat, jakož i k podstatnému zvýšení úrovně v krmení hospodářských zvířat a drůbeže a tudíž i v jejich užitkovosti je třeba v nejbližší budoucnosti zajistit urychlený růst výroby krmiv za současného zdokonalování jejich kvality i skladby. Tempo růstu výroby krmiv musí přitom značně předstihovat tempo růstu početních stavů hospodářských zvířat a drůbeže. K vyřešení tohoto problému je nezbytná realizace celého souboru opatření. Mimo jiné je třeba podstatně zvýšit výnosy krmných plodin v rámci polní výroby krmiv, a to především větším používáním průmyslových hnojiv, zvýšit výživnou hodnotu krmných plodin vyšlechtováním a zaváděním pěstování odrůd a hybridů s vysokým obsahem bílkovin, zříditi na velkých plochách víceleté kulturní pastviny se závlahami a oplůtkovým systémem pastvy; podstatně zvýšit výrobu progresivních druhů krmiv — senáže, vitaminózní pícní moučky a granulí, monokrmiv apod., které si ve srovnání s tradičními krmivy lépe uchovávají živiny; urychleným rozvíjením průmyslu krmných směsí a mikrobiologického průmyslu značně rozšířit výrobu krmných směsí, bílkovino-vitaminových přísad, aminokyselin, močoviny, enzymatických krmných přípravků atd.

Ke zvýšení výroby masa byla v Sovětském svazu vytvořena v posledních letech nová specializovaná odvětví živočišné výroby — chov jatečného skotu, specializovaný na výkrm skotu masných plemen, a chov brojlerů v drůbežářství. Až donedávna se výrobou drůbežního masa zpravidla zabývaly drůbežářské farmy většiny kolchozů a sovechozů. Nyní jsou již v provozu a budují se další velkokapacitní drůbežářské podniky, specializované na výrobu pečínkových kuřat (brojlerů). Zde se vyrábí levné a vysoce kvalitní dietní maso. V nejbližší budoucnosti se toto odvětví stane hlavním výrobcem drůbežního masa v SSSR.

Růst zemědělské výroby v posledních letech přispěl k podstatnému rozšíření státního nákupu rostlinných i živočišných produktů. Napomohla

tomu i skutečnost, že došlo ke zdokonalení systému státního výkupu v SSSR v zásadních otázkách: kolechozy a sovchozy si stanoví víceleté pevné plány nákupu, podstatně se zvýšily výkupní ceny většiny zemědělských produktů, byly zavedeny hmotné pobídky pro prodej nadplánové produkce do státních fondů apod. Díky tomu bylo tempo růstu nákupu u většiny zemědělských produktů v posledních letech výrazně vyšší než tempo růstu jejich výroby, což znamenalo podstatný vzestup tržní kapacity zemědělské výroby. Podíl státního nákupu na výrobě obilí stoupl v roce 1976 na 41,1 % z 39,4 % z let 1956—1960, na výrobě lněného vlákna stoupl v deváté pětiletce na 94,9 % z 87,1 % z šesté pětiletky, na výrobě zeleniny na 57,0 % z 28,5 % a na výrobě brambor na 14,1 % z 8,6 %. Podíl nákupu masa na jeho celkové výrobě vzrostl v roce 1976 na 70,7 % z 56,3 % ze sedmé pětiletky, mléka na 63,4 % ze 48,2 % a vajec na 59,7 % z 30,3 %.

Rozšíření výroby a nákupu zemědělských produktů znamenalo spolehlivý základ pro zabezpečení jejich potřeby ve zpracovatelském průmyslu, pro další růst spotřeby potravin a jiných každodenně potřebných předmětů, k jejichž výrobě se používá zemědělských surovin, jakož i pro vytvoření nezbytných zásob a rezerv těchto produktů.

Jako podklad výsledků, jichž bylo dosaženo ve zvyšování výroby rostlinných i živočišných produktů v posledních letech, lze označit vypracování a důslednou realizaci komplexního programu rozvoje zemědělství. K nejdůležitějším článkům tohoto programu patří vytvoření pevné materiálně technické základny zemědělské výroby, její důsledná intenzifikace a industrializace na základě zavádění výsledků vědeckotechnického pokroku, mechanizace a chemizace výroby, jakož i půdní meliorace.

V posledních letech značně vzrostly dodávky nejrůznějšího technického zařízení pro zemědělství k mechanizaci výrobních postupů v rostlinné výrobě, živočišné výrobě, výrobě krmiv atd. Traktorový park tím vzrostl (ve skutečných jednotkách) v roce 1965 na 1 613 000 kusů a v roce 1975 na 2 336 000 kusů z 531 000 kusů z roku 1940, přičemž celkový výkon traktorů se ze 17,6 mil. k zvýšil na 77,6 a 152,5 mil. k (1 k = 0,7355 kW). Jen za dvě poslední pětiletky vzrostl traktorový park 1,4krát, motorický výkon traktorů pak dvakrát. Tato skutečnost dokazuje, že zemědělská výroba byla v poslední době vybavena po všech stránkách výkonnější technikou. Park nákladních automobilů v zemědělství se v roce 1975 rozšířil na 1 396 000 kusů z 945 000 kusů z roku 1965, jejich nosnost se zvýšila z 2 600 000 t na 4 400 000 t, počet sklizecích mlátiček se zvýšil z 520 000 na 680 000. Výrazně se rozšířil park nejdůležitějších zemědělských strojů: sklizecích řezaček, kombinovaných sklizečů brambor, strojů na sklizeň bavlny, složitých strojů na čištění obilí, kombinovaných sklizečů lnu, trhačů lnu, strojů a zařízení pro práce v živočišné výrobě a ve výrobě krmiv apod.

Díky růstu a zdokonalování materiálně technické základny zemědělství byly zcela zmechanizovány tyto polní práce: orba, setí obilnin, bavlníku a cukrovky, sklizení obilnin a silážních kultur. Již brzy budou úplně zmechanizovány práce při výsadbě brambor, meziřádkovém obdělávání porostů cukrovky, kukuřice a bavlníku, kosení sena, čištění obilí, kombajnové sklizni kukuřice na zrno, nakládání obilí při odvozu z mlatů aj. Stupeň zmechanizování prací při trháni lnu se v roce 1975 zvýšil na 86 % z 56 % z roku 1965, při vyorávání brambor z 54 na 92 %, při nakládání

cukrovky z 56 na 86 % apod. Četné druhy prací v rostlinné výrobě, zejména při pěstování zeleniny a technických plodin, ovoce a vinné révy, však dosud nejsou dostatečně zmechanizovány. Rovněž práce spojené s nakládáním a vykládkou mají nízký stupeň zmechanizovanosti.

Podstatně vzrostla úroveň mechanizace hlavních výrobních procesů v živočišné výrobě. Zatímco v roce 1965 bylo dojení krav v kolchozech a sovchozech zmechanizováno na 27 %, v roce 1975 již na 83 %, přísun vody na farmách s chovem skotu na 53 a 81 % a na farmách s chovem prasat na 65 a 95 %, rozdělování krmiv v chovu prasat na 11 a 60 %, odklizení chlévské mrvy z objektů pro skot na 9 a 56 % a z objektů pro prasata na 12 a 80 %, stříž ovcí na 86 a 89 %. Málo jsou však dosud zmechanizovány práce při rozdělování krmiv na farmách s chovem skotu a výrobní procesy v chovu ovcí.

Urychleně se rozvíjí elektrifikace zemědělství. Předrevoluční vesnice prakticky elektřinu neznala. Za sovětské vlády se na vsi od loučí a petrolejek dospělo k úplné elektrifikaci. Spotřeba elektřiny v zemědělství vzrostla jen za devátou pětiletku 1,9krát, z toho k výrobním účelům 2,1krát. Od roku 1965 do roku 1975 stoupl počet elektromotorů v kolchozech a sovchozech 4,3krát. V desáté pětiletce spotřeba elektřiny na vesnici dále vzroste — 1,8krát. Rychle se rozšiřuje vybavenost zemědělství energetickými kapacitami a zdokonaluje se jejich struktura. Ve srovnání se stavem před revolucí se energetická kapacita zemědělství zvýšila 19krát, přitom za posledních deset let se zdvojnásobila. Zatímco v roce 1916 tvořily mechanické a elektrické motory a zařízení pouhých 0,8 % veškeré energetické kapacity na vesnici, nyní tvoří 99,5 %. Jen za posledních deset let vzrostla energetická vybavenost práce v zemědělství 2,2krát, vybavenost energetickými kapacitami v přepočtu na 100 ha osevních ploch pak 1,9krát.

V současné době se dokončují práce na soustavách strojů pro jednotlivá odvětví rostlinné a živočišné výroby. Jedním z nejzávažnějších charakteristických rysů rozvoje zemědělství v současné etapě je postupné zavádění průmyslových výrobních metod. Děje se tak budováním velkých státních, kolchozních a mezipodnikových komplexů na výrobu mléka, hovězího a vepřového masa, drůbežářských velkopodniků na výrobu vajec a brojlerů, skleníkových kombinátů, jakož i velkých specializovaných farem v kolchozech a sovchozech s průmyslovou výrobní technologií a komplexní mechanizací výrobních procesů. V důsledném zprůmyslňování odvětví rostlinné a živočišné výroby jsou obrovské možnosti zvyšování a zlevňování výroby zemědělských produktů, růstu produktivity práce.

K rozvoji materiálně technické základny zemědělství významně přispívá chemický průmysl, dodávající vesnici průmyslová hnojiva, přípravky k ochraně rostlin a zvířat před chorobami a škůdci, fosfáty ke krmným účelům pro živočišnou výrobu, polyetylénovou fólii pro skleníky, trubky pro meliorační zařízení apod. Dodávky průmyslových hnojiv zemědělské výrobě vzrostly na 11,4 mil. t měrných jednotek v roce 1960, na 45,6 mil. t měrných jednotek v roce 1970 a na 75,3 mil. t měrných jednotek v roce 1975 ve srovnání s 5,4 mil. t měrných jednotek z roku 1950. Jen za posledních deset let se zásobenost průmyslovými hnojivy na vesnici zvýšila 2,8krát. Zlepšil se poměr jednotlivých druhů hnojiv a zvýšil se jejich obsah živin. Z 28,4 kg (v přepočtu na čisté živiny) z roku 1965 se dodávky průmyslových hnojiv zemědělské výrobě na 1 hektar orné půdy zvýšily roku 1975 na 76,7 kg, čili 2,7krát. Ve výrobě průmyslových

hnojiv předčil Sovětský svaz USA a zaujal světové prvenství. Avšak v jejich množství zapraveném na 1 ha orné půdy je zatím značně pozadu za mnoha státy. Koncem desáté pětiletky se dodávky průmyslových hnojiv zemědělské výrobě mají zvýšit na 115 miliónů tun. Rychle vzrůstá výroba chemických krmných doplňků. Jejich dodávky živočišné výrobě vzrostly v roce 1975 na 2 181 000 t ze 160 000 t z roku 1965, čili 13,6krát. V roce 1980 má být vesnici dodáno 5 miliónů tun chemických krmných doplňků.

V posledních letech se významně rozšířila výroba krmných směsí. Průmysl krmných směsí zvýšil jejich výrobu z 9,3 mil. t v roce 1960 na 15,5 mil. t v roce 1965, na 23,7 mil. t v roce 1970 a na 41,8 mil. t v roce 1975. Celkové množství krmných směsí, včetně krmiv s bílkovino-vitamínovými přísadami, dosáhlo v roce 1975 45 miliónů tun. Avšak hospodářská zvířata i drůbež dostávají velké množství jaderných krmiv v dávkách, které nejsou vyvážené z hlediska výživnosti, což je příčinou nadměrné spotřeby krmiv a nedostatečné produkce. Výhledově má být průmyslová výroba krmných směsí podstatně rozšířena. V desáté pětiletce se počítá s tím, že průmysl krmných směsí zvýší svou výrobu nejméně 1,5krát. Objem výroby krmných směsí ve státních průmyslových podnicích má do roku 1980 dosáhnout 53 mil. t a objem výroby bílkovino-vitamínových přísad 4 mil. t. Kolchozy a sovechozy plánují na konec desáté pětiletky, že svou výrobu krmných směsí zvýší na 24–28 miliónů tun.

Třebaže v poslední době došlo k podstatnému zvýšení průmyslové výroby sušeného odstředěného mléka, náhražek plnotučného mléka, maso-kostní moučky a produktů mikrobiologické syntézy pro účely živočišné výroby, není potřeba uvedených produktů ani zdaleka kryta. Proto se má výroba těchto produktů v desáté pětiletce podstatně rozšířit. Tak například výroba produktů mikrobiologického průmyslu se má v průběhu pěti let zhruba zdvojnásobit.

Důležitou složkou intenzifikace zemědělské výroby a zaručené výroby produktů za jakýchkoli povětrnostních podmínek jsou půdní meliorace. Stát uvolňuje v posledních letech na rozvoj meliorací značné investiční prostředky. Jen v deváté pětiletce bylo na výstavbu melioračních zařízení určeno 19,4 miliardy rublů, tj. téměř pětina všech investic na výrobní účely v sovětském zemědělství. V desáté pětiletce se počítá s tím, že na výstavbu melioračních zařízení bude přiděleno více než 40 miliard rublů, tj. více než dvojnásobně více než v předchozím pětiletí.

Celková výměra zavlažované půdy v Sovětském svazu se v roce 1975 rozšířila na 14,5 mil. ha proti 8,6 mil. ha v roce 1950, čili 1,7krát, celková výměra odvodněné půdy se v roce 1975 rozšířila na 13,7 mil. ha proti 6,7 mil. ha v roce 1953, čili se zdvojnásobila. V desáté pětiletce mají být dány do užívání 4 milióny hektarů zavlažované půdy, jejíž zavlažování bylo pořízeno ze státních prostředků, počítá se s odvodněním 4,7 mil. ha a se zavodněním 37,6 mil. ha pastvin.

Zmeliorované půdy se již významně podílejí na výrobě zemědělských produktů. Tyto půdy, tvořící 8 % orné půdy a ploch výsad, již dávají zhruba čtvrtinu hrubé rostlinné produkce společenského sektoru zemědělství. Rozšiřování výměry zavlažované půdy má pro Sovětský svaz mimořádný význam, poněvadž na téměř 40 % zemědělských pozemků spadne ročně méně než 400 mm srážek a rozsáhlé území je vystaveno častému a značnému suchu.

K výrazným změnám došlo ve struktuře využívání zmeliorovaných

půd. Zatímco až donedávna se na zavlažovaných půdách pěstovaly hlavně technické plodiny, nyní se na nich pěstuje velký počet dalších plodin. V roce 1975 bylo již na zavlažovaných půdách sklizeno 7,3 mil. t obilí, 9,2 mil. t zeleniny (40 % jejich celkové výroby v SSSR) atd. Koncem desáté pětiletky má sklizeň obilí na těchto půdách dosáhnout 23 mil. t ročně a zeleniny 18 mil. t. V roce 1980 bude na meliorovaných půdách vyrobena zhruba třetina celkového objemu rostlinné produkce.

Objem státních a kolchozních investic do zemědělství neustále vzrůstá. Zatímco v sedmé pětiletce činil 48,6 miliardy rublů, v osmé 82,2 a v deváté 131,5 miliardy rublů, čili 2,7krát se zvýšil; z toho objem výrobních investic činil 41,7, 68,2 a 113,4 miliardy rublů. Zvýšený ekonomický potenciál státu umožnil, aby se jen v posledních dvou pětiletkách investovalo do výstavby výrobních, kulturních a všeobecně prospěšných zařízení a do nové techniky pro vesnici 213,7 miliardy rublů, čili více než dvojnásobně více než za celé předchozí období sovětské vlády.

Předseda rady ministrů SSSR, soudruh A. N. Kosygin, na XXV. sjezdu KSSS zdůraznil, že v desáté pětiletce se musí pokračovat v orientaci na znovurozdělování podstatné části akumulace ve prospěch zemědělství (25. sjezd KSSS. dokumenty a materiály. Praha, Svoboda 1976).

Zároveň se značně zvyšují státní investice do průmyslových odvětví, jež pro zemědělství vyrábějí výrobní prostředky a zpracovávají jeho produkci.

Dík zemědělské politice, zaměřené na urychlený rozvoj zemědělské výroby, podstatně vzrostly základní výrobní fondy a fondová vybavenost práce v zemědělství. Jen za posledních deset let se základní výrobní fondy ve společenském sektoru zemědělství zvýšily 2,5krát, fondová vybavenost práce pak 2,6krát. Tím bylo možno značně zemědělským pracovníkům usnadnit práci a učinit ji produktivnější. Průměrná celoroční produktivita práce v kolchozech, sovchozech a ostatních zemědělských podnicích se v deváté pětiletce ve srovnání s obdobím 1956—1960 zdvojnásobila. Veškerý přírůstek zemědělské produkce je nyní zajišťován vyšší produktivitou práce. V desáté pětiletce má být průměrná celoroční úroveň produktivity práce v kolchozech a sovchozech zvýšena o 27—30 %. Jen za první rok této pětiletky (1976) se produktivita práce zvýšila již o 9 %.

Za celou dobu sovětské vlády došlo na vesnici k obrovským změnám, a to nejen pokud jde o výrobní síly, ale také o výrobní vztahy. Realizace idejí Leninova družstevního plánu dala miliónům drobných individuálních rolnických hospodářství možnost zapojit se do společenské velkovýroby a přispět tak k vítězství socialismu na vesnici. Převládající složkou zemědělské výroby v zemi se staly kolchozy a sovchozy. Vzestup výrobních sil v zemědělství byl pak v dalších letech provázen dalším zvyšováním stupně zespolečenštění výroby a rozšiřováním zemědělských podniků. Zatímco v roce 1940 bylo v Sovětském svazu 235 500 kolchozů, v roce 1965 činil jejich počet již 36 300 a v roce 1975 28 500. Počet kolchozů se snižoval především jejich slučováním a také tím, že určitá část kolchozů byla přeměněna na sovchozy. Počet sovchozů naopak vzrostl: v roce 1965 na 11 700 a v roce 1975 na 18 100 proti 4200 z roku 1940. Průměrná velikost kolchozů a sovchozů se od roku 1950 do roku 1975 zvýšila pokud jde o výměru osevních ploch třikrát a 2,3krát, stavy skotu se zvýšily 7krát a 3,7krát a počet traktorů 12krát a 5krát.

Zároveň byla prohlubována pásmová, podniková a vnitropodniková

specializace ve výrobě. V posledních letech vznikla sdružení specializovaných sovchozů „Skotoprom“, „Svinoprom“, „Ovceprom“, „Plodoprom“ aj. Většině sovchozů a četným kolchozům bylo stanoveno výrobní zaměření. Budují se velké specializované chovatelské komplexy a drůbežářské velkopodniky, skleníkové kombináty a jiné objekty.

V důsledku obrovského rozmachu výrobních sil, komplikovanějších vztahů v systému národního hospodářství a sociálně ekonomického pokroku v rozvoji kolchozů a sovchozů nastala objektivní nutnost další koncentrace výroby s co nejširším uplatňováním kooperačních zásad při společné činnosti v meziodvětvovém a mezipodnikovém měřítku. Mezi velkými podniky kolchozně družstevního a státního sektoru ekonomiky již proces kooperace probíhá.

V červnu 1976 přijaté usnesení ÚV KSSS „O dalším rozvíjení specializace a koncentrace zemědělské výroby na základě mezipodnikové kooperace a zemědělsko-průmyslové integrace“ počítá s rozvíjením těchto procesů jako s hlavním zaměřením další cesty socialistického zemědělství vpřed, jako s další etapou praktické realizace Leninova družstevního plánu za podmínek rozvinutého socialismu. Charakteristickým znakem této etapy je spojování sil, rozšiřování měřítek a možností kolchozní i sovchozní výroby a zvyšování její koncentrace i industrializace. Přispívá to ke zdokonalování výrobních vztahů, k dalšímu růstu zespolečenštění zemědělské výroby, sblížování družstevně kolchozního a státního vlastnictví a postupnému odstraňování rozdílů mezi městem a vesnicí.

Prohlubování specializace a zvyšování koncentrace zemědělství mezi podnikovou kooperací umožňuje organizovat výrobu v nejširším měřítku na moderní vědeckotechnické základně s uplatňováním průmyslových metod a pokrokových technologií. Dává všem kolchozům a sovchozům stejné možnosti pro důsledné zavedení vysoce intenzivní výroby, upevňování a rozvíjení společného hospodářství a zajišťování rozšířené reprodukce.

Zatímco v roce 1965 bylo v Sovětském svazu 3355 společných zemědělských podniků, organizací a sdružení, začátkem roku 1976 jich bylo už 6327. Z toho je 3656 společných zemědělských podniků a sdružení pro stavebnictví a výrobu stavebních materiálů, 668 pro živočišnou výrobu, 599 pro chov drůbeže, 415 pro výrobu krmných směsí atd. V deváté pětiletce vzrostly základní fondy společných zemědělských podniků a sdružení 3,1 krát, stavby jejich pracovníků 2,1krát a zisk 1,9krát. V roce 1975 dosáhly základní fondy společných zemědělských podniků a sdružení 8,1 miliardy rublů, počet jejich pracovníků více než 1,9 mil. osob a zisk 1 miliardy rublů.

V společných zemědělských specializovaných podnicích a sdruženích bylo dosaženo vyšších výrobních i ekonomických ukazatelů než v kolchozech a sovchozech. Tak například průměrný denní přírůstek mladého skotu byl ve specializovaných společných zemědělských podnicích a sdruženích Sovětského svazu v roce 1975 vyšší 1,6krát a spotřeba krmiv na 100 kg přírůstku nižší 1,3krát, množství vynaložené práce 3,3krát nižší a vlastní náklady váhového přírůstku 1,5krát nižší než ve všech kolchozech a sovchozech SSSR. Průměrný denní váhový přírůstek prasat tam byl 1,4krát vyšší, spotřeba krmiv na 100 kg vepřového masa 1,3krát nižší, množství vynaložené práce 4,2krát a vlastní náklady 1,6krát nižší než v kolchozech a sovchozech v celostátním měřítku.

Společné zemědělské podniky a sdružení dosáhly také vyšší efektivity zemědělské výroby. V roce 1975 měly osminásobně vyšší rentabilitu živo-

čišné výroby než v kolchozech a sovchozech. Za realizaci 1 t živé hmotnosti zvířat a drůbeže dosáhly společné zemědělské podniky a sdružení v roce 1975 pětinašobně vyššího zisku než kolchozy a sovchozy celé země. Rovněž průměrná realizační cena hospodářských zvířat a drůbeže, stejně jako mléka, je v mezipodnikových komplexech a sdruženích vyšší než v kolchozech a sovchozech. Je to důkaz, že vyrábějí kvalitnější produkci.

Společnost má zájem na maximálním zvyšování výroby a zkvalitňování zemědělských produktů, jakož i produktů jejich zpracování, s nejrationálnějším a nejefektivnějším využíváním všech zdrojů. Na tyto účely jsou uvolňovány obrovské prostředky. K jejich co nejefektivnějšímu využití bezpochyby přispěje stále dokonalejší rozmísťování a prohlubování specializace zemědělské výroby, rozsáhlé rozvíjení mezipodnikové kooperace a zemědělsko-průmyslové integrace.

Nutno připomenout, že ekonomické a sociální předpoklady mezipodnikové kooperace a zemědělsko-průmyslové integrace nevznikají v různých oblastech státu a výrobních odvětvích současně. V nečernozemním pásmu a v centrálních i východních oblastech Sovětského svazu se nyní realizuje převážně mezipodniková kooperace. V Moldávii, Bělorusku, na Ukrajině a v severním Kavkazu se kromě kooperace rozvíjí úspěšně zemědělsko-průmyslová integrace. Jen v resortu ministerstva potravinářského průmyslu SSSR vyvíjí svou činnost přes 700 zemědělsko-průmyslových podniků a 126 zemědělsko-průmyslových sdružení. Jejich zaměřením je převážně vinohradnictví-vinařství a konzervárenství ovoce a zeleniny.

Kooperační a integrační procesy neprobíhají pouze na podnikové, ale také na vyšší územní a národohospodářské úrovni. Postupně vzniká národohospodářský zemědělsko-průmyslový komplex. Stále naléhavěji je třeba zajistit jednotnou, celostátní koncepci celého zemědělsko-průmyslového komplexu. Zemědělské problémy se za těchto podmínek stále organičtěji prolínají s rozsáhlými problémy národohospodářskými, s celkovým rozvojem socialistických výrobních vztahů. Z této skutečnosti vyplývají nové požadavky na ekonomickou teorii, konkrétní opatření zemědělské politiky, formy a metody řízení a na řešení sociálních i právních problémů v celém systému národohospodářského zemědělsko-průmyslového komplexu.

K urychlení kooperačních a integračních procesů, jakož i efektivní činnosti mezihospodářských zemědělsko-průmyslových podniků, sdružení a komplexů přispěje vypracování a schválení typových normativů a statutů, vymezujících jejich působnost, stejně jako další zdokonalení ekonomického mechanismu hospodaření v rámci národohospodářského zemědělsko-průmyslového komplexu SSSR: systému plánování, struktury a metod řízení, hodnocení pracovních výsledků, ekonomických pák a stimulů.

Růst zemědělské výroby umožnil v SSSR další zdokonalení ve struktuře spotřeby potravin u obyvatelstva. V posledních letech zaznamenala nejvyšší tempo růstu spotřeba živočišných produktů, ovoce, zeleniny a tykvovitých plodin a výrazně poklesla spotřeba méně hodnotných produktů. Tyto změny ve struktuře spotřeby přispěly k tomu, že u mnoha produktů bylo možno se přiblížit k vědci doporučovaným fyziologickým normám výživy (tab. III).

K závažným změnám došlo v životní úrovni vesnického obyvatelstva, v jeho pracovních podmínkách i způsobu života.

Při velmi podstatném absolutním růstu příjmů vesnických pracovníků bylo dosaženo výrazného sblížení hladiny příjmů kolchozníků s příjmy

dělníků a ostatních zaměstnanců. Zatímco v roce 1975 se reálné příjmy dělníků a ostatních zaměstnanců ve srovnání s rokem 1940 zvýšily v přepočtu na 1 pracujícího 3,5krát, příjmy kolchozníků se zvýšily 5,8krát. Výrazné změny byly zaznamenány v odměňování práce. U kolchozníků se odměny za práci v přepočtu na 1 den lidské práce zvýšily v roce 1975 na 4 ruble 54 kopejek, čili o 69,4 % ve srovnání s 2 rubly 68 kopejkami v roce 1965. Za stejné období podstatně vzrostl objem fondů společenské spotřeby, rozdělovaných na vesnici. Výdaje centralizovaného svazového fondu sociálního zabezpečení kolchozníků se v roce 1975 ve srovnání s rokem 1970 zvýšily o 87,1 %, z fondu sociálního pojištění kolchozníků více než 3,5krát. Z těchto fondů kolchozníci dostávají kromě penzí peněžité dávky při dočasné pracovní neschopnosti, porodné, příspěvky na děti v rodinách s nízkými příjmy a přídavky v těhotenství a mateřství. Hradí se z nich rovněž pobyt kolchozníků v sanatoriích a lázních atd.

III. Spotřeba nejdůležitějších potravin na 1 obyvatele v SSSR v kg za rok

	1950	1960	1970	1975	V % k roku 1950		
					1960	1970	1975
Maso a masné výrobky	26	40	48	57	154	185	219
Mléko a mléčné výrobky	172	240	307	315	140	178	183
Vejce ks	60	118	159	215	197	265	358
Ryby a rybí výrobky	7,0	9,9	15,4	16,8	141	220	240
Cukr	11,6	28,0	38,8	40,8	241	334	352
Rostlinné máslo	2,7	5,3	6,8	7,9	196	252	293
Ovoce a bobuloviny	11	22	35	37	200	318	336
Zelenina a tykvovité plodiny	51	70	82	87	137	161	171
Brambory	241	143	130	120	58	54	50
Moučné výrobky	172	164	149	141	95	87	82

Vyšší tempo růstu příjmů pracovníků na vesnici a překonávání vysoké mzdové diference mezi zemědělskými podniky přispívají k tomu, že se celkově zlepšuje skladba výživy kolchozníků a pracovníků sovchozů, která se stále více vyrovnává skladbě výživy dělníků a ostatních pracujících ve městech. Vzrůstá spotřeba produktů s obsahem bílkovin živočišného původu a klesá spotřeba chleba a brambor.

V zabezpečení četnými druhy zboží dlouhodobé spotřeby v přepočtu na 100 rodin se vesnické obyvatelstvo podstatně přiblížilo obyvatelstvu měst; v zabezpečení dopravními prostředky je dokonce předstihlo.

Komunální služby obyvatelstvu se v poslední době rozvíjejí na vesnici rychleji než ve městech. Rozdíl v objemu služeb mezi městem a vesnicí sice trvá, avšak je výrazně menší.

Zatímco v roce 1964 bylo obyvatelům měst poskytnuto komunálních služeb 5,4krát více než obyvatelům vesnice a v roce 1970 2,6krát více, v roce 1974 to bylo už jen 1,8krát více.

Objem komunálních služeb na vesnici vzrostl v roce 1975 ve srovnání s 311 milióny rublů z roku 1965 na 1798 miliónů rublů, čili 5,8krát.

Se zvyšujícím se tempem rozvoje komunálních služeb vesnickému obyvatelstvu se počítá také v této pětiletce. V letech 1976–1980 se má

objem komunálních služeb obyvatelstvu zvýšit 1,5krát, z toho na vesnici 1,7krát. Tak bude možno ještě více zmenšit rozdíl v objemu komunálních služeb mezi obyvatelstvem měst a vesnice.

Na vesnici se rozšiřuje síť provozoven oprav a šití oděvů a obuvi na míru, oprav rozhlasových a televizních přijímačů, oprav technického vybavení domácností, oprav a zhotovování výrobků z kovu, jakož i bytových stavebních a opravářských kapacit. Otevírají se nové prádelny, holičské a kadeřnické provozovny, fotoateliéry atd.

Na venkově je dosud málo internátních škol a zařízení pro předškolní děti. V roce 1975 bylo na sovětském venkově v provozu 46 000 mateřských škol a jeslí pro 2 400 000 dětí. Nicméně kapacita stálých zařízení pro děti předškolního věku je v současné době na vesnici menší než ve městech.

Ke zlepšení této situace v kolchozech přijala rada ministrů SSSR v roce 1973 zvláštní usnesení „O opatřeních k dalšímu rozšíření sítě dětských předškolních zařízení v kolchozech“.

V této pětiletce mají být na vesnici vybudována zařízení pro 1 milión dětí v předškolním věku, takže počet dětí umístěných v těchto zařízeních na venkově vzroste téměř o třetinu.

Hlavní směry rozvoje národního hospodářství SSSR na období 1976 až 1980 počítají s dalším přednostním budováním všeobecně vzdělávacích škol na venkově. V letech 1976—1980 mají být v Sovětském svazu postaveny nové všeobecně vzdělávací školy s kapacitou nejméně 7 miliónů žáků, z toho zhruba 4,5 miliónu žáků na venkově.

Na vesnici vzrůstá počet nových, dobře vybavených sídlišť. V letech 1965—1975 byly na sovětském venkově dány do užívání obytné domy o celkové ploše 387 miliónů m². Každá třetí rodina se tudíž přestěhovala do nového domu nebo nového bytu. Stát vydatně pomáhá individuálním stavebníkům na vesnici, a to především z řad kolchozníků, poskytováním úvěru a prodejem mnoha druhů různého stavebního materiálu. Dlouhodobé úvěry, poskytnuté v SSSR vesnickému obyvatelstvu za tři roky (1971 až 1975), činily 2403 milióny rublů čili 82,8 % všech bankovních úvěrů poskytnutých obyvatelstvu v průběhu uvedeného období.

Počet plynofikovaných bytů na vesnici v letech 1965—1975 vzrostl 20,8krát, zatímco ve městech a na sídlišťích městského typu 3,8krát. Jen v roce 1975 byl v SSSR plyn zaveden do více než 10 000 vesnických obcí. V téže roce bylo na venkově plynofikováno 1,9 mil. bytů. Nyní je již na vesnici plynofikována téměř třetina celkového počtu bytů.

K významným změnám dochází rovněž u pracovních podmínek. Pro zajištění plánovité reprodukce pracovních sil v zemědělství je důležité, že kolchozníkům se dostalo stejných pracovních nároků a záruk, jaké mají pracovníci v jiných odvětvích národního hospodářství, mimo jiné nároku na placenou dovolenou atd.

V posledních letech se vedle opatření k usnadnění práce a snížení množství vynakládané práce věnuje značná pozornost zlepšování ochrany práce v zemědělství a zdokonalování zdravotně hygienických podmínek pracoviště omezováním vibrace a hluku u zemědělských strojů, zajišťováním spolehlivé hermetičnosti kabin, zlepšováním konstrukcí strojů k usnadnění jejich provozu atd.

Z toho je zřejmé, že za socialismu sleduje zdokonalování materiálně technické základny zemědělství nejen vzestup produktivity práce, ale také požadavky usnadnění, hygieny a bezpečnosti práce, jakož i omezení a vy-

loučení nepříznivého vlivu pracovních podmínek a výrobních prostředků na lidský organismus i za cenu větších nákladů na technická zařízení.

Nyní bylo v tomto směru dosaženo významného pokroku. Zemědělství Sovětského svazu prochází novou etapou, k jejímž charakteristickým znakům patří industrializace, intenzivní metody hospodaření, koncentrace a specializace, spojování zemědělské výroby s výrobou průmyslovou. Tato nová etapa se vyznačuje jak mohutným vzestupem výrobních sil, tak také zdokonalováním výrobních vztahů, podstatným zvyšováním hmotné i kulturní úrovně pracujících na vesnici a zlepšováním jejich pracovních podmínek i způsobu života.

Došlo dne 13. 6. 1977

Adresa autorů:

G. I. Šmeljev, doktor ekonomických věd, N. S. Mymrikov, kandidát ekonomických věd, Institut ekonomiki mirovoj socialističeskoj sistemy AN SSSR, 117 418 Moskva

**ÚLOHA ORIENTAČNÍCH NORMATIVŮ VLASTNÍCH NÁKLADŮ
V SOUSTAVĚ PLÁNOVÁNÍ ROZVOJE ZEMĚDĚLSTVÍ**

Zdokonalení soustavy plánování a plánovacích metod vyžaduje vytvářet metodicky ujednocenou normativní základnu, obsahující soubory technicko-ekonomických a plánovacích normativů, numericky vyjadřujících společenské potřeby a požadavky na průběh reprodukčních procesů a intenzifikaci zemědělské výroby. Normativní základna musí metodicky navazovat na soustavu plánů a vyjadřovat požadavky společenské efektivity pro danou etapu hospodářského rozvoje (plánovací horizont).

Z dosavadních poznatků o tvorbě a využívání norem a normativů vyplývá, že normativní základnu je účelné vytvářet ve dvou vzájemně podmíněných okruzích, vyznačujících se specifickou účelovou funkcí a specifickými metodickými přístupy konstrukce norem a normativů.

Oblast technicko-ekonomických a technologických norem zahrnuje vyčíslování technicko-ekonomických optimalit zpravidla v naturálních měrných jednotkách, na bázi zobecnění empirických dat a vědecko-výzkumného poznání. Jde např. o optimální dávky průmyslových hnojiv, optimální krmné dávky, optimální technologické postupy, optimální spotřebu času na jednotku výkonu, optima kvalifikační struktury a počtu pracovníků, optimální spotřebu materiálů a energie na jednotku výkonu atd.

Tyto normy jsou nezbytně nutné pro plánování a řízení zejména na úrovni podniků, pro bezprostřední řízení výrobních a pracovních procesů i pro střednědobé plánování, zejména v podnikové sféře.

Oblast plánovacích normativů obsahově zahrnuje kritéria celospolečenských optimalit, formulovaná v úzkém sepětí s cíli, úkoly a zdroji obsaženými v centrálních plánech v metodické podobě plánovacích parametrů a orientačních propočtů, členěných v souladu s metodikou plánovacích ukazatelů.

Jde např. o plánovací normativy využití průmyslových hnojiv v období 6. pětiletky, vycházející z reálných předpokládaných zdrojů a sortimentů průmyslových hnojiv. Normativy jsou obsahově zaměřeny na realizaci záměrů plánu rozvoje rostlinné výroby v 6. pětiletce.

Celostátní plánovací normativy měrné spotřeby jaderných krmiv na jednotku živočišných výrobků platné pro období 6. pětiletky vycházejí

z reálných zdrojů jaderných krmiv, plánované užítkovosti a zejména z celospolečenských potřeb dosažení soběstačnosti v obilovinách.

Metodický přístup k tvorbě plánovacích normativů se liší od metodického přístupu k tvorbě norem technicko-ekonomických a technologických, neboť je založen na syntéze širších národohospodářských hledisek a vazeb, jež jsou obsaženy v cílech centrálního plánu. V tomto pojetí jsou plánovací normativy nástrojem zdůvodněné transformace centrálního plánu do plánovacích jednotek na celé řídicí ose. Tyto normativy lze využívat pro objektivizaci rozpisu centrálního plánu na střední články řízení i pro dovedení úkolů plánu do podnikové sféry.

Účelovou funkcí orientačních plánovacích normativů vlastních nákladů je kvantifikovat společensky zdůvodněnou výši vlastních nákladů na jednotku výroby hlavních zemědělských produktů pro účely tvorby střednědobých a prováděcích plánů, určit společensky odůvodněnou výši měrných nákladů v přepočtu na 1 ha jednotlivých plodin a na 100 krmných dnů jednotlivých chovů v členění dle kalkulačních skupin a jednotlivých kalkulačních položek a vymezit orientační globální sumu nákladů na plánovaný objem zemědělské výroby.

Matematická interpretace orientačních normativů vlastních nákladů v podobě nákladových funkcí má umožnit metodické propojení plánovaného výrobního programu s plánem nákladů a transformací (rozmístění, dovedení) centrálních nákladových orientačních propočtů na střední články řízení a do podnikové sféry jako základní orientaci a východisko pro tvorbu plánu nákladů.

V podstatě jde o to, aby plánovací soustava měla k dispozici orientační nákladová kritéria pro srovnání a usměrňování vývoje nákladovosti jednotlivých odvětví zemědělské výroby v rámci vyšších plánovacích jednotek (krajů, okresů, oborů) i jednotlivých podniků v dané fázi hospodářského rozvoje.

Cílovou funkcí orientačních normativů vlastních nákladů je vytvořit předpoklad pro automatizované nápočty normativní alternativy plánu vlastních nákladů zemědělské výroby na samočinných počítačích. Splnění této funkce (cílové) vyžaduje tvorbu propočtů pro všechny významnější plodiny i živočišné výrobky, jejich permanentní obsahové zdokonalování a etapové promítání do orientačních propočtů všech podstatných ekonomických, technologických i metodických změn. Lze předpokládat, že celý systém bude ve VÚEZVŽ vědeckovýzkumně vyvinut, kvantifikován, matematicky interpretován a ověřen v plánovací a rozborové činnosti v průběhu 7. pětiletky.

ZÁKLADNÍ METODICKÁ VÝCHODISKA

Tvorbu i aplikaci nákladových normativů je vždy nutno dávat do souvislosti s podmínkami, při kterých dochází k vynakládání materiálů, práce a finančních výdajů. To předpokládá metodické vymezení hlavních vlivů (skupin činitelů), působících na nákladovost zemědělské výroby.

Dosavadní poznatky umožňují vyvodit, že plánovaná i výsledná nákladovost zemědělských výrobků je nejsilněji ovlivňována následujícími skupinami činitelů:

— Vliv cen nakupovaných materiálů, energie, služeb, strojů a zařízení, pořizovacích cen základních prostředků, poplatků a finančních nákladů

zahrnovaných do nákladových kalkulací (tato skupina tvoří tzv. vnější, externí vlivy, které je nutno promítat do tvorby nákladových normativů etapově — pravděpodobně ve tříletých intervalech).

— Vliv přírodních podmínek, v nichž se výrobní proces uskutečňuje, lze rozčlenit na relativně konstantní vliv přírodních podmínek odvozený z víceletých zjištění a krátkodobý (roční) vliv meziroční variability klimatických podmínek.

Konstrukce nákladových normativů metodicky vychází z relativně konstantního vlivu přírodních podmínek, tj. nejméně tříletých nákladových průměrů a trendů a jejich mezioblastních diferencí. Zvolený metodický přístup rozlišuje nákladové normativy podle výrobních oblastí.

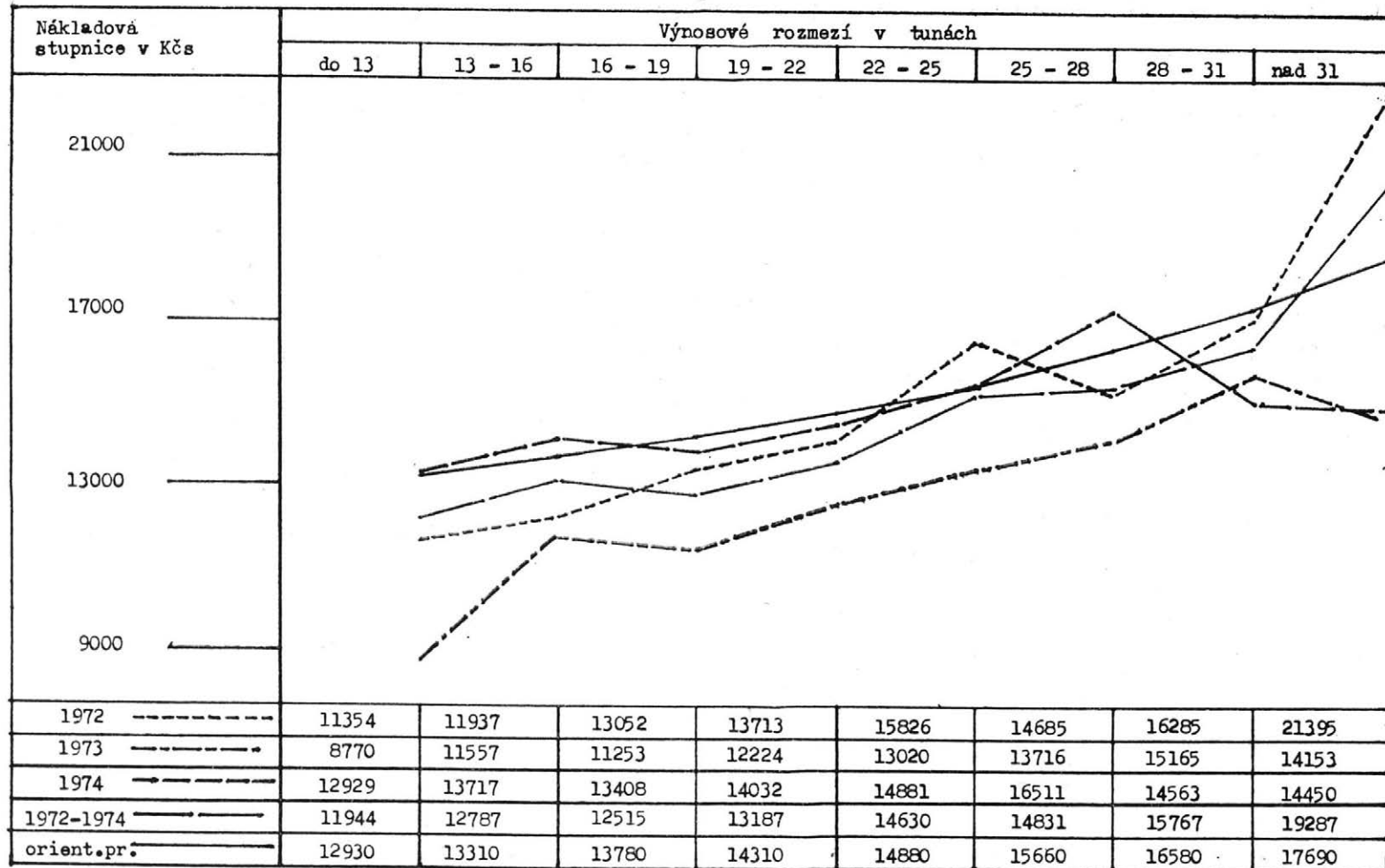
— Vliv dosažených (či plánovaných) hektarových výnosů a užitkovosti v daných přírodních podmínkách, tj. úroveň produkčního využívání přírodních podmínek v dané etapě rozvoje. Tuto úroveň lze metodicky rozčlenit na úroveň průměrnou, podprůměrnou a nadprůměrnou, a to podle statistického rozkladu dosahovaných výnosů a užitkovosti do tří skupin s poměrně stejným zastoupením v souboru výchozích údajů. Konstrukce orientačních nákladových normativů metodicky vychází ze středně progresivní úrovně výnosů a užitkovosti. Tato úroveň zhruba odpovídá střednědobě plánovaným výnosům a užitkovosti do roku 1980. Úroveň hektarových výnosů a užitkovosti ovlivňuje nákladovost výroby nejcitelněji. Konstrukce nákladových normativů vyjadřuje tento vliv členěním normativů podle výnosových rozmezí a rozmezí užitkovosti.

— Vliv podnikové a technologické koncentrace v daném odvětví výroby. Konstrukce nákladových propočtů vychází ze zjištění nákladových vlivů koncentrace podnikové, tj. plošné koncentrace dané plodiny a početních stavů dané skupiny zvířat v rámci podniku. Významné hledisko nákladových účinků koncentrace technologické, tj. koncentrace dané plodiny v územním areálu honů a bloků a koncentrace zvířat ve stájích a provozních celcích, není dosud pro nedostatek informací zohledněno. Dosavadní poznatky prokazují, že zvyšování podnikové koncentrace plodin i zvířat ovlivňuje nákladovost výroby pozitivně zejména tehdy, je-li spojeno s prohlubováním specializace výroby. Konstrukce nákladových normativů vychází z nákladovosti v podmínkách středních a vyšších podnikových koncentrací.

— Vliv aplikované formy technologického systému a pracovních postupů. Konstrukce nákladových propočtů vychází z převažující formy technologického systému a pracovních postupů v období 1972—1975. Orientační nákladové normativy nejsou diferencovány podle typů technologických systémů. Značná variabilita možných kombinací technologických a pracovních postupů neumožňuje vytvořit pro každý z nich směrodatný nákladový normativ. Vliv technologie na nákladovost výroby se bude nepochybně zvyšovat. Metodické pojetí tvorby a aplikace nákladových normativů vyžaduje tyto vlivy respektovat.

— Vliv organizace a řízení výroby v zemědělském podniku, celkové úrovně hospodárnosti v rámci podniku a vnitropodnikových útvarů. Konstrukce nákladových normativů vychází zejména z údajů průměrných a nadprůměrných zemědělských podniků.

Skupiny základních nákladových vlivů lze opět podmínečně rozčlenit na vlivy ovlivňující nákladovost výroby nezávisle od řídicího subjektu a na vlivy ovlivňující nákladovost výroby závisle od řídicího subjektu.

1. Skutečně vynaložené, průměrné a orientačně propočtené náklady na 1 ha osevní plochy brambor (mimo rané) ve výrobní oblasti bramborářské v kalkulační položce náklady celkem (v Kčs)

Specifikace účinků jednotlivých vlivů je předmětem nákladové analýzy. Metodika konstrukce nákladových normativů se zabývá jednotlivými vlivy především z hlediska volby a třídění statisticko-ekonomických informací a z hlediska použitelnosti normativů v plánovací a rozborové praxi.

METODOLOGICKÉ ASPEKTY A PROBLÉMY TVORBY NÁKLADOVÝCH NORMATIVŮ

Základním metodologickým východiskem tvorby nákladových normativů je poznání tendencí a vazeb nákladové dynamiky.

Z analýzy souvztažností hektarových výnosů (užitkovosti) a vlastních nákladů vyplývá, že v dynamice nákladů se nejsilněji prosazuje těsný výnosově nákladový vztah, který lze definovat tak, že zvyšování hektarových výnosů (na dané ploše) vyžaduje zpravidla i zvyšování měrných nákladů v přepočtu na jednotku výrobní plochy. Tempo růstu výnosů tendenčně převyšuje tempo růstu nákladů (tab. I). Prosazuje se tendence ke snižování vlastních nákladů na jednotku výrobku směrem k vyšším výnosovým skupinám, a to ve všech přírodních podmínkách (výrobních oblastech) a u všech plodin (obr. 1 a 2).

Tato tendence se projevuje ve všech hodnocených časových obdobích i výrobních oblastech a nabývá povahu zákonitosti. Lze ji pro střednědobé periody kvantifikovat v podobě orientačních nákladových normativů (tab. II).

MEZIROČNÍ VARIABILITA NÁKLADŮ

Při tvorbě i aplikaci normativů a orientačních propočtů, stejně tak jako při tvorbě plánů vycházíme z předpokladu normálního průběhu povětrnostních podmínek, zejména poměrů srážkových a tepelných a jejich normálního rozložení v průběhu vegetace. Plánovaná zvýšení ekonomické efektivity výroby spojujeme s vývojem činitelů plánovatelných, tj. těch, které lze ve výrobním procesu reálně ovlivňovat, regulovat a řídit.

Odchyłky skutečnosti od plánu vznikají nejenom nedodržením a narušením plánem předpokládaných opatření, ale zvláště ve výrobě rostlinné odchyłkami od předpokládaných klimatických normálů.

Známa skutečnost zvýšeného rizika při plánování rostlinné výroby, ale také zvýšené produkční účinnosti vlivem mimořádně příznivých klimatických podmínek se plně promítají i do oblasti výsledné nákladové kalkulace.

Orientační propočty vlastních nákladů rostlinných výrobků vycházejí z normálních poměrů klimatických, pokud lze tuto normálu postihnout víceletými průměry.

MEZIOBLASTNÍ DIFERENCIACE NÁKLADŮ

Jednotlivé plodiny budou i v budoucnu pěstovány v rozdílných přírodních podmínkách, tj. v podmínkách s rozdílnou produkční účinností nákladů. I po dosažení cílových záměrů oblastní, podnikové a vnitro-

I. Dynamika hektarových výnosů, nákladů na 1 ha a vlastních nákladů na 1 tunu hlavních plodin v typických výrobních oblastech ČSR—normativní vyjádření

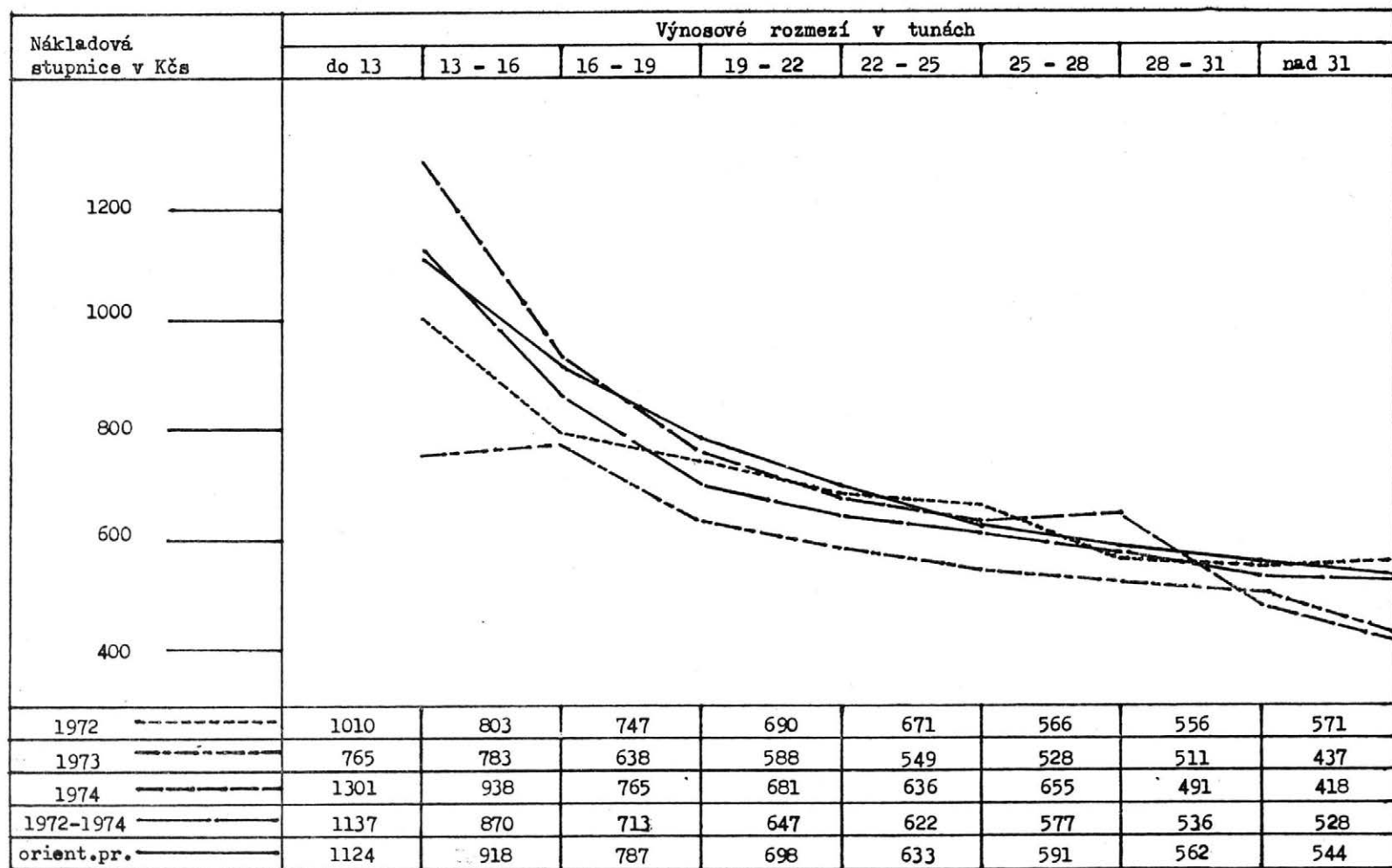
Pšenice — oblast řepařská hektarový výnos v t	2,25	2,75	3,25	3,75	4,25	4,75	5,25	5,75
Index: ha výnosů	100,0	122,2	144,4	166,7	193,2	211,1	233,3	255,6
nákladů na 1 ha	100,0	101,4	104,3	107,1	110,0	114,3	118,6	124,3
vlastních nákladů na 1 t	100,0	83,0	72,3	64,3	58,2	54,1	50,9	48,6
Žito — oblast bramborářská hektarový výnos v t	2,25	2,75	3,25	3,75	4,25	4,75	×	×
Index: ha výnosů	100,0	122,2	144,4	166,7	193,2	211,1	×	×
nákladů na 1 ha	100,0	100,5	101,4	105,8	111,6	118,8	×	×
vlastních nákladů na 1 t	100,0	82,3	70,3	63,5	59,1	56,3	×	×
Ječmen — oblast řepařská hektarový výnos v t	2,25	2,75	3,25	3,75	4,25	4,75	5,25	5,75
Index: ha výnosů	100,0	122,2	144,4	166,7	193,2	211,1	233,3	255,6
nákladů na 1 ha	100,0	100,6	102,2	105,3	110,1	115,4	121,4	124,8
vlastních nákladů na 1 t	100,0	82,3	70,8	63,2	58,3	53,7	52,0	48,8
Oves — oblast brambor-ovesná hektarový výnos v t	2,25	2,75	3,25	3,75	4,25	4,75	×	×
Index: ha výnosů	100,0	122,2	144,4	166,7	193,2	211,1	×	×
nákladů na 1 ha	100,0	103,2	109,7	119,4	129,0	141,9	×	×
vlastních nákladů na 1 t	100,0	84,5	75,9	71,8	68,2	67,2	×	×

Cukrovka — oblast řepařská hektarový výnos v t	27,5	32,5	37,5	42,5	47,5	52,5	57,5	×
Index: ha výnosů	100,0	118,2	136,4	154,5	172,7	190,9	209,1	×
nákladů na 1 ha	100,0	101,7	103,9	106,5	109,5	113,1	117,5	×
vlastních nákladů na 1 t	100,0	83,6	72,0	63,5	56,9	51,9	47,8	×
Brambory — oblast bramborářská hektarový výnos v t	11,5	14,5	17,5	20,5	23,5	26,5	29,5	32,5
Index: ha výnosů	100,0	126,1	152,2	178,3	204,3	230,4	256,5	282,6
nákladů na 1 ha	100,0	102,9	106,6	110,7	115,1	121,1	128,2	136,8
vlastních nákladů na 1 t	100,0	81,7	70,0	62,1	56,3	52,6	50,0	48,4
Řepka — oblast bramborářská hektarový výnos v t	1,25	1,75	2,25	2,75	3,25	×	×	×
Index: ha výnosů	100,0	140,0	180,0	220,0	260,0	×	×	×
nákladů na 1 ha	100,0	102,6	106,0	111,0	118,1	×	×	×
vlastních nákladů na 1 t	100,0	73,3	58,9	50,4	45,4	×	×	×
Len — oblast brambor-ovesná hektarový výnos v t	2,75	3,25	3,75	4,25	4,75	×	×	×
Index: ha výnosů	100,0	118,2	136,4	154,5	172,7	×	×	×
nákladů na 1 ha	100,0	102,7	107,4	112,8	119,5	×	×	×
vlastních nákladů na 1 t	100,0	86,9	78,8	73,0	69,2	×	×	×

II. Výnosově nákladové relace hlavních plodin v typických výrobních oblastech ČSR — normativní vyjádření

Pšenice — oblast řepařská výnosové rozmezí v tunách	do 2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	nad 5,5
náklady na 1 ha v Kčs	3 500	3 550	3 650	3 750	3 850	4 000	4 150	4 350
vlastní náklady na 1 t v Kčs	1 384	1 149	1 000	890	806	749	704	674
Žito — oblast bramborářská výnosové rozmezí v tunách	do 2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	nad 5,5
náklady na 1 ha v Kčs	3 450	3 470	3 500	3 650	3 850	4 100	×	×
vlastní náklady na 1 t v Kčs	1 318	1 085	926	837	779	742	×	×
Ječmen — oblast řepařská výnosové rozmezí v tunách	do 2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	nad 5,5
náklady na 1 ha v Kčs	3 180	3 200	3 250	3 350	3 500	3 670	3 860	3 970
vlastní náklady na 1 t v Kčs	1 215	1 000	860	768	708	653	632	593
Oves — oblast brambor-ovesná výnosové rozmezí v tunách	do 2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	nad 5,5
náklady na 1 ha v Kčs	3 100	3 200	3 400	3 700	4 000	4 400	×	×
vlastní náklady na 1 t v Kčs	1 184	1 000	899	850	808	796	×	×

Cukrovka — oblast řepařská výnosové rozmezí v tunách	do 30	30—35	35—40	40—45	45—50	50—55	55—60	nad 60
náklady na 1 ha v Kčs	10 660	10 840	11 080	11 350	11 670	12 060	12 530	×
vlastní náklady na 1 t v Kčs	318	266	229	202	181	165	152	×
Brambory — oblast bramborářská výnosové rozmezí v tunách	do 13	13—16	16—19	19—22	22—25	25—28	28—31	nad 31
náklady na 1 ha v Kčs	12 930	13 310	13 780	14 310	14 880	15 660	16 580	17 690
vlastní náklady na 1 t v Kčs	1 124	918	787	698	633	591	562	544
Řepka — oblast bramborářská výnosové rozmezí v tunách	do 1,0	1,0—1,5	1,5—2,0	2,0—2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	nad 4,0
náklady na 1 ha v Kčs	×	4 650	4 770	4 930	5 160	5 490	×	×
vlastní náklady na 1 t v Kčs	×	3 646	2 671	2 147	1 839	1 655	×	×
Len — oblast bramborářsko-ovesná výnosové rozmezí v tunách	do 2,5	2,5—3,0	3,0—3,5	3,5—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	nad 5,5
náklady na 1 ha v Kčs	×	7 450	7 650	8 000	8 400	8 900	×	×
vlastní náklady na 1 t v Kčs	×	1 625	1 412	1 280	1 186	1 124	×	×

2. Skutečně vynaložené, průměrné a orientačně propočtené náklady na brambory (mimo rané) ve výrobní oblasti bramborářské v kalkulační položce vlastní náklady na výrobu 1 tuny (v Kčs)

podnikové specializace neumožní heterogenita přírodních podmínek územní soustředění výroby kterékoliv plodiny do nejlepšího přírodního prostředí. Například cukrovka bude vyráběna i v budoucnu mimo řepařskou výrobní oblast (která sama o sobě tvoří území s velmi rozdílnými přírodními podmínkami pro výrobu cukrovky), a to ve výrobní oblasti kukuřičné a v části výrobní oblasti bramborářské. Územní rozmístění ploch jednotlivých plodin musí být podřízeno cílům a úkolům centrálního státního plánu a jeho transformaci do plánovacích jednotek.

Mezioblastní nákladová diferenciacce je objektivním ekonomickým jevem. K dosažení stejného hektarového výnosu je nutno vynaložit v rozdílných přírodních podmínkách různé náklady, přičemž samotná výnosová úroveň (rozmezí) je charakterem přírodních podmínek určitou měrou předurčena. Každá plodina má své specifické zvláštnosti i pokud jde o intenzitu mezioblastních výnosových a nákladových diferencí.

Intenzita těchto nákladových diferencí vyplývá především z mezioblastních diferencí v hektarových výnosech (vlivem přírodních podmínek) a dále z možností uplatnění jednotlivých technologických systémů a pracovních postupů v diferencovaných přírodních podmínkách.

Výsledky dlouhodobých měření prokazují, že mezioblastní výnosové difference pšenice v ČSR činí zhruba 2 t na hektar. Jestliže hektarové výnosy v nejprůzřivějších přírodních podmínkách ČSR převyšují v průměru 5–6 t, pak v nejvyšších a nejchladnějších polohách lze předpokládat průměrné výnosy 3–4 t, přičemž obě tyto výnosové úrovně předpokládají stejně vysokou úroveň agrotechniky.

V plánování nákladů je nutno objektivizovat účinky mezioblastní nákladové diferenciacce vyplývající z rozdílných přírodních podmínek právě tak, jako při plánování hektarových výnosů. Lze předpokládat, že při celostátním průměrném hektarovém výnosu cukrovky 40 t se budou výnosy pohybovat od nejlepších podmínek s průměrnými výnosy 44–48 t k podmínkám relativně nejhorším s průměrnými hektarovými výnosy 34–36 t. Tomu odpovídají i normativní náklady na výrobu 1 tuny cukrovky v nejlepších podmínkách v rozmezí 150–180 Kčs a v podmínkách relativně nejhorších v rozmezí 250–300 Kčs. Přitom v obou případech je nutno předpokládat přibližně stejnou úroveň využití přírodních podmínek i organizace práce v řepařství.

Mezioblastní diferenciacce výnosově nákladových relací u brambor (kromě raných) je značně nižší než u cukrovky. Průměrným hektarovým výnosům 20 t brambor v rámci ČSR odpovídá mezioblastní rozmezí od 18–24 t, tj. pouze 6 t. Proto také vlivem přírodních podmínek se normativní náklady na výrobu 1 t brambor v bramborářské výrobní oblasti ve výši 700 Kčs při hektarovém výnosu 19–22 t téměř neodlišují od nákladovosti výroby ve výrobní oblasti bramborářsko-ovesné a řepařské. Zvýšení nákladů na 800 Kčs na 1 t lze prokázat až v podmínkách horské výrobní oblasti.

V odvětví výroby řepky by mezioblastní výnosová diferenciacce jako důsledek vlivu rozdílných podmínek půdních a klimatických neměla převýšit 0,6 t na hektar v přibližném rámci 2,6–3 t na hektar v nejlepších podmínkách s normativními náklady 1700 Kčs na 1 t a 2,2–2,4 t na hektar v relativně nejhorších přírodních podmínkách při normativních nákladech 2200 Kčs na 1 t. Z hlediska plánů výnosů i nákladů jde v obou případech o stejnou míru náročnosti plánu s ohledem na výnosové a nákla-

dové účinky přírodních podmínek, tj. s ohledem na okruh ekonomických souvztažností, působících na rozdílnou úroveň produktivity společenské práce v rozdílných přírodních podmínkách.

Mezioblastní relace hektarových výnosů lnu se také vyznačují relativně malou diferenciací v rozmezí 0,4–0,6 t na hektar při průměrném výnosu 3,9 t na hektar v rámci ČSR. Vyplyvá to z vyhraněného územního soustředění výroby lnu. Proto také i normativní náklady pro výrobní oblast bramborářskou a bramborářsko-ovesnou i horskou činí 1200 až 1300 Kčs na 1 t lnu.

VLIV PODNIKOVÉ KONCENTRACE PLODIN NA ÚROVEŇ VLASTNÍCH NÁKLADŮ NA VÝROBU

K souboru činitelů ovlivňujících nákladovost v rostlinné výrobě náleží i podniková koncentrace osevních ploch. U všech plodin se téměř jednoznačně prokazuje, že nízká koncentrace je zpravidla provázána i relativně vyššími náklady. S nárůstem podnikové koncentrace zpravidla dochází k poklesu průměrných vlastních nákladů a tím i k zefektivnění výroby. Vliv podnikové koncentrace na nákladovost působí jako předpoklad pro aplikace progresivních technologických a pracovních postupů a zejména zvýšení úrovně pěstitelské péče. Jednoznačně je prokázána ekonomická efektivnost podnikové specializace v rostlinné výrobě.

Pozitivní nákladový vliv zvyšování podnikové koncentrace se prosazuje u všech dosud vyhodnocených plodin. Prosazuje se ovšem jako tendence, jako střední hodnota, kolem níž oscilují ekonomicky kladné i záporné případy.

Nákladové normativy lze použít pro všechny dimenze podnikové koncentrace ploch jako výchozí orientaci. Zjištěné nákladové rozdíly v jednotlivých velikostních skupinách nejsou natolik podstatné, aby bylo nutno nákladové normativy z tohoto hlediska diferencovat. Při konstrukci normativů je však třeba přihlížet k výnosové nákladovým relacím zejména u zemědělských podniků s optimální koncentrací jednotlivých plodin.

VLIV TECHNOLOGICKÝCH A PRACOVNÍCH POSTUPŮ NA ÚROVEŇ VLASTNÍCH NÁKLADŮ

Technologické postupy (systémy) ovlivňují nákladovost výrobních procesů v zemědělství neustále rostoucí měrou. V soudobé etapě prohlubující se koncentrace a specializace zemědělství a postupné industrializace výrobních procesů se vytvářejí nové podmínky a požadavky na ekonomickou úlohu techniky a technologii. Progresivní technika zřejmě sehraje určující roli v dynamice společenské efektivnosti výrobních procesů. Ekonomicky závažným je především tzv. substituční efekt moderní techniky, tj. reálná úspora pracovního času, pracovních sil a její finančně ekonomické důsledky, které se projeví především v úrovni vlastních nákladů.

Současná konstrukce nákladových normativů vychází z průměrů nákladových vlivů různých technologických systémů v rámci výrobních oblastí.

Pojetí plánovacích normativů nepředpokládá ani v budoucnu podrobnou specifikaci nákladových účinků diferencovaných technologických

postupů, neboť taková specifikace musí být předmětem tvorby normativů technických (soustavy strojů, spotřeby práce atd.).

Nicméně i normativy plánovací musí zvýšenou měrou vycházet z nových technologických směrů a tendencí zejména tehdy, stává-li se jejich nákladový účinek v daném odvětví převládajícím nebo dokonce všeobecným.

Nákladotvorné vlivy diferencovaných technologických postupů lze rozčlenit do tří základních skupin — kalkulačních položek:

— přímý nákladotvorný vliv technologických systémů se promítá především v kalkulačních položkách mzdy, neboť bezprostředně ovlivňuje celkovou spotřebu práce a tím i mzdovou náročnost výrobních procesů (+ vlivy kvalifikace a zvyšování mezd), odpisy, neboť jednotlivé technologické postupy a soustavy strojů vytvářejí diferencovanou fondovou náročnost výrobních procesů v odvětví a tím i diferencované nákladové účinky, příp. i v ostatních kalkulačních položkách, např. v odvětví výroby cukrovky: osivo celkem v závislosti od použití osiva jednoklíčkového, segmentovaného či obrušovaného atd.;

— nepřímý — zprostředkovaný nákladový vliv technologických systémů se promítá především v kalkulačních položkách: hnojiva nakupovaná, vnitropodnikové náklady a ostatní přímé náklady. V těchto položkách se eviduje řada nákladových vlivů, jejichž výše závisí na typu aplikovaného technologického systému;

— neutrální nákladový vliv technologických systémů se promítá do většiny položek evidovaných v kalkulační skupině režie výrobní a správní.

Technologické systémy ovlivňují bezprostředně či zprostředkovaně, přímo či nepřímo zhruba čtyři pětiny z celkových nákladů rostlinné výroby. Zhruba jenom jedna pětina kalkulovatelných nákladů je na použitých technologických systémech vcelku nezávislá.

Přesná kvantifikace nákladotvorných účinků technologických postupů je metodicky velmi náročná. V současné době nedisponujeme prověřenými metodickými postupy, které by umožňovaly komplexně promítat tyto účinky do nákladové kalkulace. Tyto postupy ovšem bude nutno vyvíjet.

METODICKÉ ČLENĚNÍ NÁKLADOVÝCH NORMATIVŮ PRO ROSTLINNOU VÝROBU

Nákladové normativy jsou konstruovány pro jednotlivé hlavní plodiny (pšenice, žito, ječmen, oves, kukuřice na zrna, hrách, řepka, cukrovka, brambory ostatní, krmné okopaniny, len, chmel, vinné hrozny, kukuřice na zeleno, ostatní jednoleté píce, louky, víceleté pícniny). Postupně budou nákladové normativy konstruovány i pro ostatní plodiny a kultury (mák, hlavní druhy zeleniny, ovoce, jahody atd.).

Nákladovost jednotlivých plodin je vyjádřena pro výrobní oblasti, v nichž je výroba příslušné plodiny rajonizována. Např. nákladovost výroby pšenice je normativně ztvárněna pro výrobní oblast kukuřičnou, řepařskou, bramborářskou, bramborářsko-ovesnou a horskou. Nákladovost výroby lnu je normativně vyjádřena pro výrobní oblast bramborářskou, bramborářsko-ovesnou a horskou. Obdobně je postupováno i u ostatních plodin.

Pro každou plodinu jsou stanovena výnosová rozmezí (výnosové

intervalu), pro něj je propočten diferencovaný náklad. Výnosová rozmezí jsou u jednotlivých plodin volena tak, aby výnosové rozpětí postihovalo v podstatě variabilitu výnosů v současnosti a ve střednědobé perspektivě a jednotlivá rozmezí v rámci celkového rozpětí umožňovala specifikovat vývoj výnosově nákladových relací. Např. u ječmene je stanoveno výnosové rozpětí od 2,25 do 5,75 t na hektar. V rámci tohoto rozpětí pak 8 výnosových intervalů po 0,5 t na hektar zvyšování výnosů (do 2,5 t, ..., nad 5,5 t). U cukrovky je stanoveno rozpětí od 30 do 60 t na hektar, vnitřně členěné do 7 výnosových intervalů po 5 t na hektar. Obdobný postup je uplatněn u ostatních plodin s přihlédnutím k výnosové specifikaci.

Konstrukce orientačních nákladových normativů vychází z analýzy vlastních nákladů, vynaložených na zemědělskou výrobu v rámci vybraného souboru JZD ČSR, která evidují a vyhodnocují vlastní náklady pro VÚEZVŽ Praha.

Reprezentativnost souboru JZD v ČSR je dána přibližně 17 % podílem z celkového počtu JZD. V roce 1972 byly ve VÚEZVŽ Praha zpracovány údaje o vlastních nákladech 443 JZD, v roce 1973 429 JZD, v roce 1974 324 JZD a v roce 1975 314 JZD.

Váha souboru JZD (VÚEZVŽ) se však v uplynulých letech zvyšovala, neboť jejich podíl na celkové výměře zemědělské půdy vzrostl z 14,1 % v roce 1971 na 19,4 % v roce 1975. Územní rozložení zemědělské půdy podle výrobních oblastí je u vybraného souboru úměrné územnímu rozložení zemědělské půdy JZD v ČSR.

Výrobně ekonomické výsledky JZD vybraného souboru velmi těsně korelují s výrobně ekonomickými výsledky všech JZD v členění podle výrobních oblastí.

Je třeba upozornit na relativně krátkodobou, tj. nejvýše tříletou platnost nákladových normativů. Nepřetržitě probíhající přeměny v komplexu biologických, technických, ekonomických a organizačních činitelů si vynucují permanentní inovace norem všeho druhu, a tím spíše normativů ekonomických.

Nicméně již nyní lze nákladové normativy využívat v plánovací, rozborové i kontrolní činnosti v podnicích i v nadpodnikových orgánech řízení.

SOUHRN

Zdokonalení metod plánování rozvoje zemědělství vyžaduje postupně utvářet normativní základnu plánování. Ve VÚEZ Vž Praha je vyvíjena soustava normativů k plánování nákladů na zemědělskou výrobu. Výsledky prací a jejich ověření v praxi prokazují, že nákladové normativy lze využít jako nástroj objektivizace plánu nákladů. Výzkum dále pokračuje tak, aby ucelený systém automatizovaných nápočtů normativní alternativy plánu nákladů mohl být použit pro plánovací práce v sedmé pětiletce.

Došlo dne 12. 1. 1977

Adresa autora:

Ing. Jan Burian, CSc., Výzkumný ústav ekonomický zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Proces koncentrace a specializace v zemědělství je spjat s rozvojem dělby práce mezi zemědělstvím a ostatními odvětvími národního hospodářství. To vede k vyčleňování řady profesí ze zemědělské prvovýroby a ty se pak stávají předmětem činností specializovaných podniků služeb nebo jsou zajišťovány určitou formou kooperace zemědělských podniků. V této souvislosti se stávají tyto činnosti (služby) vhodným opatřením k tomu, jak zajistit optimální využití výrobních prostředků a pracovních sil za ekonomicky příznivých podmínek pro obě strany. Služby se tak stávají jedním z vhodných nástrojů procesu zprůmyslnění a zvýšení efektivnosti zemědělské výroby.

Značná pozornost je tomuto problému věnována v dokumentu Zásady dalšího rozvoje koncentrace a specializace zemědělské výroby a integrační vztahy s potravinářským průmyslem v šesté pětiletce, který byl schválen předsednictvem ÚV KSČ a vlády ČSSR v roce 1975. V těchto zásadách je uvedeno: „V průběhu procesu koncentrace a specializace se zvyšuje důležitost služeb v zemědělství, které vedle tradičních úkolů budou zajišťovat vybrané specializované činnosti, vyžadující vysokou odbornost a specifickou profesní kvalifikaci i speciální výrobní prostředky, jimiž nemohou být vybaveny jednotlivé zemědělské podniky. Výrazně vzroste i jejich úloha jako nositele a převodového činitele při prosazování a zavádění vědeckotechnických poznatků do praxe při realizaci některých rozvojových programů“.

Služby v zemědělství, jakožto součást zemědělsko-průmyslového komplexu, se stávají předmětem trvalého zájmu nadpodnikové i podnikové sféry řízení. K optimálnímu řešení tohoto úseku musí přispět i vědecko-výzkumná základna. Půjde především o analýzu probíhajících procesů a jejich zhodnocení, což může dávat podněty pro vhodnější uspořádání organizace a řízení. V souladu s tím je cílem příspěvku analyzovat stávající systém služeb pro zemědělství, zvýraznit jejich důležitost v podmínkách socialistické zemědělské velkovýroby a vysoké dělby práce a provést jejich kategorizaci.

SLUŽBY PRO ZEMĚDĚLSTVÍ A JEJICH SPECIFICKÉ RYSY

Služby pro zemědělství představují v socialistických podmínkách oblast společenské výroby užitečných hodnot, které sice nejsou zvěcněny v určitém hotovém produktu, ale vyjadřují se bezprostředně jako užitečná

činnost, která se v některém ze stadií reprodukčního procesu poskytuje buď samostatně, nebo v souvislosti s dodávkou či odběrem materiálních užitečných hodnot.

Socialistické výrobní vztahy a jim odpovídající proces postupné přeměny výrobních sil v podobě industrializace zemědělství přinášejí kvalitativní zvrat co do obsahu, struktury i organizačních forem poskytování služeb.

V podmínkách socialistické velkovýroby vzniká objektivně potřeba vytvořit mezi zemědělstvím a průmyslem přímé hospodářské vztahy. Služby pro zemědělství svým specifickým posláním přejímají různé funkce, přičemž se rozvíjejí především služby výrobní, které jsou významným nástrojem industrializace výrobního procesu ve vlastním zemědělství. Ve svém souhrnu jsou důležitou součástí zdokonalování struktury celého národohospodářského zemědělsko-průmyslového komplexu.

Industrializace zemědělství je dnes v socialistických zemích součástí a také vyvrcholením procesu politiky intenzifikace. To vyplývá z toho, že intenzifikace znamená nejen dodatečně vkládání živé a zhmotnělé práce na určitou plochu půdy, ale i uplatňování nové moderní techniky, výnosnějších odrůd, kvalitních hnojiv, účinných prostředků v boji proti plevelům a škůdcům, nových postupů ve stavební technice apod. Jedná se o prosazování vědeckotechnického pokroku ve všech fázích rostlinné výroby. Industrializace je však svým obsahem širší, neboť k ní přistupují další sociálně ekonomické, společensko-politické a sociálně kulturní cíle, které si intenzifikace sama o sobě nestaví. Intenzifikace však zůstává důležitým prostředkem industrializace a při současné úrovni výrobních sil tvoří její součást.

Industrializace zemědělství se do značné míry stává odvětvovým vyjádřením procesu, který se dnes v měřítku národního hospodářství označuje jako vědeckotechnická revoluce. Někteří sovětsí ekonomové, jako např. Karljuk, Mymrikov a Slobodin (1971) charakterizují celý proces takto: „Urychlení tempa industrializace zemědělství, přechod všech výrobních procesů v rostlinné a živočišné výrobě na průmyslový základ jsou podmíněny objektivním procesem vědeckotechnické revoluce. Její rozvíjení vede k významným sociálně ekonomickým důsledkům — k rychlému růstu produktivity práce, ke zvýšení efektivity společenské výroby, k ulehčení zemědělské práce a k její přeměně v druh práce průmyslové, k růstu kulturní a technické úrovně zemědělských pracovníků, k odstranění podstatných rozdílů mezi městem a vesnicí.“¹

V socialistickém zemědělství se současná velkovýroba neomezuje jen na daný průběh přírodních procesů a využívání energie lidí a zvířat. Některé nové tendence uplatňované ve struktuře výrobních sil umožňují využívat stále více a v masovém měřítku vyšší energetické, chemické a biologické procesy. Tento typ intenzifikace však nutně uvádí v život nové, nebo dále rozvíjí dosavadní, specializované činnosti v zemědělství tak, že vzniká celý systém služeb pro zemědělskou velkovýrobu. Tyto služby ve své podstatě představují články, které zprostředkovávají v reprodukčním procesu realizaci inovací v podobě rozhodujících prvků velkovýrobních technologií. Jedná se o služby na úseku mechanizace a automa-

¹) Karljuk J., Mymrikov N., Slobodin V.: Pjatiletka selskogo chozjajstva, Izd. „Ekonomika“, Moskva 1971.

tizace, chemizace, výstavby, plemenářství, šlechtitelství, krmivářství, meliorací, projektové a technologické činnosti apod. V nové etapě se nutně prosazuje komplexní systémové pojetí, které vyžaduje cílevědomou souhru všech prvků výroby a tedy i služeb.

Velkovýrobní technologie v zemědělství se v těchto podmínkách stávají soustavou navazujících výrobních postupů, které zahrnují jak výrobní předměty, tak výrobní nástroje a organizaci lidské práce. Představují soustavu pojatou jako cílevědomě utvořený systém optimálních podmínek pro řízení změny organismů, které směřují k dosažení předem vytyčených žádoucích užitných vlastností produktu s minimem vložených prostředků a práce při zachování nezbytných podmínek pro další rozšířenou reprodukci v daném odvětví.

V takovéto soustavě proces zprůmyslnění postihuje postupně celý komplex činností od zemědělské výroby až ke konečné spotřebě a vyžaduje nejen existenci odpovídajících služeb, ale i jejich žádoucí sladěnost a proporcionalitu v zájmu optimálního fungování.

Možnost vzniku samostatných organizací výrobních služeb je založena na skutečnosti, že úroveň optimální koncentrace těchto činností leží obvykle za hranicí optimální koncentrace většiny ostatních činitelů zemědělské výroby. Příčina je v tom, že zemědělské výrobní služby jsou zpravidla bezprostředně spjatý s vědou a technikou a představují v mnoha směrech vlastně technologickou aplikaci vědy. Uvažujeme-li přitom zemědělskou výrobu jako optimální kombinaci tří základních činitelů: půdy, techniky a živé práce, pak pod vlivem soudobého vědeckotechnického rozvoje se stává technika v nejširším slova smyslu (s níž je značná část služeb zpravidla bezprostředně spjata) nejdynamičtějším prvkem z uvedených činitelů. Z toho v zájmu vytvoření potřebného prostoru pro další rozvoj výrobních sil vyplývá, že nutnost míry zespolečenštění techniky a s ní spojené živé práce je vyšší než u prvního činitele — u půdy. Tak dochází k integraci odborně a technicky obvykle velmi vyhraněných činností a výrobních prostředků do podoby soudobých výrobních služeb, převážně nad rámec jednotlivých socialistických zemědělských podniků. Tím obvod působnosti specializovaného podniku služeb zahrnuje zpravidla větší počet zemědělských podniků nebo velkovýrobních objektů.

V podmínkách rozvoje mezipodnikové kooperace a zemědělsko-průmyslové integrace se v socialistických zemích stává optimální velikost obvodu rozhodujících výrobních služeb současně jedním z hlavních kritérií optimální velikosti kooperačních obvodů a integračních seskupení. Tím, že služby (zejména výrobní služby pro zemědělství) jsou obvykle nositelem některého z rozhodujících faktorů industrializace zemědělské velkovýroby, stává se jejich použití a účinná koordinace v poměru k zemědělské výrobě významným nástrojem nadpodnikového řízení a tedy také nezbytnou součástí plánovitého řízení právě kooperačních a integračních seskupení.

S postupujícím zužováním specializace zemědělských podniků bude věčná struktura výrobních fondů i odborná vyhraněnost pracovníků působit ve směru stabilizace výrobní struktury a pozornost plánovitého řízení se výrazněji přenese na jedné straně na oblast technologického zdokonalování výroby a na druhé straně na řízení hospodářských vztahů v zájmu co nejvyšší ekonomické efektivity výroby. Těžiště rozhodování v podnikové resp. nadpodnikové sféře se tak postupně přenáší od problému co vyrábět směrem k problému jak vyrábět. V tomto ohledu jsou především služby

pro zemědělství mimořádně účinným nástrojem. Vyplývá to například i z posledního usnesení ÚV KSSS a Rady ministrů SSSR „O opatřeních k dalšímu zefektivnění zemědělské vědy a k upevnění jejího spojení s výrobou“.¹⁾ Z tohoto usnesení je jasně patrné, že socialistický stát dále posiluje sféru řízení inovací, kde jako zprostředkující články mezi vědou a výrobou mají významné místo služby.

Rozvoj služeb pro zemědělství je jako výraz prohlubující se společenské dělby práce součástí procesu specializace zemědělské výroby. V tom směru však není působení všech služeb stejné. Jestliže rozvoj služeb znamená zpravidla vždy zužování specializace zemědělských výrobních podniků, nemusí současně znamenat zúžení specializace zemědělství jakožto národohospodářského odvětví. Pokud se služby pro zemědělství konstituují v samostatná odvětví nebo se přičleňují k již existujícím nezemědělským odvětvím, pak má rozvoj služeb za následek zužování národohospodářské specializace zemědělství. Za příklad tu může sloužit opravárenství, služby spojené se zemědělskou investiční činností, služby krmivářského průmyslu apod. Jestliže se však utvářejí podniky a organizace služeb v rámci odvětví zemědělství jako výraz prohlubující se vnitroodvětvové dělby práce, vede tento proces nesporně k zužování podnikové specializace, avšak národohospodářská specializace zemědělství je tím nedotčena. Za příklad tu může sloužit šlechtitelská a plemenářská činnost, služby na úseku výživy rostlin apod.

Vývoj jde nesporně v obou těchto směrech, přičemž na zužování jak podnikové, tak i národohospodářské specializace zemědělství nepůsobí jen utváření a vyčleňování služeb, ale v první řadě vnitřní odvětvová diferenciacce zemědělství ve sféře vlastní materiální výroby. I když tedy lze pokud jde o služby očekávat, že vývoj půjde v obou směrech (jak ve směru vyčleňování služeb mimo zemědělství, tak i jejich konstituování v rámci odvětví), přece jen se domníváme, že v procesu industrializace zemědělské výroby je možno očekávat spíše výraznější prosazování první z obou tendencí. Vyplývá to ze samé povahy industrializace, a dále také ze skutečnosti, že do budoucna lze jednoznačně očekávat převahu výrobních služeb, poskytovaných souběžně s dodávkou materiálních užitečných hodnot v podobě nejrůznějších výrobních prostředků vyráběných jinými odvětvími. Tato tendence se už dnes výrazně prosazuje i u tak specifické činnosti jako je výzkum, od něhož se čím dál více vyžaduje materializace vědeckých poznatků a předávání inovačních podnětů pro výrobu společně s odrůdami rostlin, plemeny hospodářských zvířat, s novými technologiemi apod., tj. s těmi věcnými faktory výroby, které reálně moderní zemědělskou velkovýrobu utvářejí.

Poněkud odlišný charakter má ta skupina služeb v zemědělství, která vlastně představuje stadium výroby materiálního produktu, a jen specifika odvětví způsobuje, že tato výrobní činnost má charakter služby.

V živočišné výrobě povaha výrobního procesu umožňuje, aby od sebe byly prostorově odděleny nejen jednotlivé druhy hospodářských zvířat: skot, prasata, ovce, drůbež, ale i jednotlivá stadia reprodukčního procesu: produkce telat, odchov, výkrm, dojnice; produkce selat, předvýkrm, výkrm apod. Existují zde v kterémkoli okamžiku souběžně všechna vývojová

¹⁾ Pravda č. 254 z 10. XI. 1976, s. 1–2.

stadia v rámci jednotlivých druhů hospodářských zvířat, takže na tato stadia se mohou specializovat jednotlivé zemědělské výrobní podniky, vyrábějící konkrétní materiální produkt: telata, maso, mléko apod.

V rostlinné výrobě je tomu však jinak. Tady nelze, vzhledem k charakteru výrobního cyklu a pevnému výrobnímu stanovišti, specializovat podniky na stadia vývoje plodin, ale jen na jednotlivé činnosti, a tak namísto specializovaných podniků materiální výroby vznikají specializované služby: agrochemická centra, strojní a traktorové stanice, meliorační podniky apod.

KLASIFIKACE SLUŽEB

Služby pro zemědělství jsou nejrůznějšího druhu, proto při jejich členění lze volit různá hlediska. Je tomu tak například v učebnicích a dalších publikacích některých autorů, zabývajících se problematikou služeb (Slabý aj. 1969, Doležal a Nikl 1971, Kubeša aj. 1974, Svoboda aj. 1973, Kunc 1975 a další).

Je třeba přitom zdůraznit, že při klasifikaci těchto služeb nám jde převážně o klasifikaci činností a nikoli o klasifikaci podniků a organizací, které služby poskytují, poněvadž řadu těchto podniků a organizací většinou nelze z hlediska jejich převážné činnosti a národohospodářské klasifikace odvětví zařadit mezi podniky a organizace služeb. Ostatně právě se službami je tomu jako u celé řady dalších kategorií hospodářského života, které se v praxi téměř nevyskytují ve vlastní podobě.

Podniky a organizace poskytující služby pro zemědělství se v pravém slova smyslu vyskytují jen omezeně. Značnou část služeb pro zemědělství vykonávají například podniky a organizace, které bychom nikdy jako celek do služeb nezařadili, poněvadž jde jednoznačně o podniky ve sféře materiální výroby: stavební podniky, podniky krmivářského průmyslu, podniky chemického a strojírenského průmyslu apod.

Máme-li na mysli služby jako ekonomickou činnost, se zcela vyhraněným charakterem produkovaných hodnot v podobě užitečné činnosti, pak sem nelze zařazovat odvětví a podniky jen proto, že jejich produkce slouží výrobní spotřebě jiných odvětví a podniků. Hutě a doly nejsou odvětvími služeb, přestože „slouží“ dalším průmyslovým odvětvím. Přitom by však mohly poskytovat služby, pokud by ke svým dodávkám materiálních statků poskytovaly další užitečnou činnost, pokud by poskytovaly servis, který by jako užitečná činnost sloužil odběratelům jejich produkce.

Také krmivářský průmysl je sám o sobě odvětvím materiální výroby a službu poskytuje až tím, že dodávky krmných směsí provází ještě další užitečnou činností ve prospěch zemědělských podniků, jejíž pomocí zvyšuje účinnost své výrobní činnosti v poměru k zemědělským podnikům. Provádí poradenskou činnost, doporučuje optimální krmení a ve výrobě krmných směsí respektuje konkrétní výrobní podmínky zemědělských podniků apod. Ostatně pohled na výrobní činnost krmivářského průmyslu jako na služby je pravděpodobně i důsledkem praxe používané v počátcích rozvoje krmivářského průmyslu u nás a stavu, který i dnes platí v některých zemích. V tomto případě výrobní krmných směsí poskytovaly za úhradu skutečně služby v podobě jen odborného smíchání a úpravy zemědělskými podniky dodaných surovin, které výrobní krmných směsí od zemědělského podniku nenakupovala, takže prodávala prakticky jen užitečnou činnost — službu.

Podobně je tomu se stavebnictvím, které jako hlavní výrobce základních stavebních fondů představuje jedno z hlavních odvětví materiální výroby v národním hospodářství. Nestává se službou ani tím, že se (podobně jako další odvětví materiální výroby) specializuje, v našem případě na výrobu základních fondů pro zemědělství. Toto odvětví a jeho podniky však mohou služby poskytovat, a to už například tím, že provádějí současně údržbu a opravy základních stavebních fondů (a tato činnost do služeb patří), ale mohou spolu s dalšími organizacemi a v návaznosti na svou výrobní činnost poskytovat zemědělským podnikům odborné služby, jež mohou zejména nabýt na významu při přechodu od výstavby jednotlivých objektů k výstavbě celých specializovaných podniků a velkovýrobních komplexů, jak to například požaduje nedávné usnesení ÚV KSSS o zemědělském výzkumu.

Služby jakožto užitečné činnosti z hlediska hospodářských vztahů, které při jejich poskytování vznikají, jsou buď meziodvětvové, nebo vnitroodvětvové.

Meziodvětvové služby

jsou ty, které zemědělství poskytují podniky nezemědělských národohospodářských odvětví. Tyto služby souvisejí s celkovým rozvojem a strukturou národohospodářského zemědělsko-průmyslového komplexu. Čím rozvinutější je celý tento komplex a čím nižší je podíl zemědělství v něm, tím rozvinutější jsou hospodářské vztahy mezi sférami komplexu a širší je i rozsah meziodvětvových služeb. Patří sem služby na úseku zemědělské výstavby, některé služby na úseku zemědělské techniky a chemizace zemědělství, služby krmivářského průmyslu, skladování, dopravy, generálních oprav a údržby, nákupu, zásobování apod., a to tehdy, pokud jsou vykonávány podniky a tvoří součást jiných národohospodářských odvětví mimo zemědělství. Mohou sem spadat i služby pro oblast řízení zemědělských podniků apod.

Vnitroodvětvové služby

vykonávají vůči zemědělským podnikům, případně jejich řídicím orgánům, podniky a organizace, které jsou součástí zemědělství jakožto národohospodářského odvětví. Patří sem především plemenářské a šlechtitelské služby, služba veterinární, výrobně technické služby strojních traktorových stanic, poradenské služby zemědělského výzkumu apod. Mnohé z těchto činností dnes už vlastně tvoří samostatná výrobní odvětví (obory) uvnitř zemědělství jako národohospodářského odvětví.

Vycházíme totiž z toho, že ke konstituování výrobního odvětví (oboru) v rámci zemědělské výroby dochází tehdy, jestliže se výroba plodin, druhů hospodářských zvířat nebo jejich stadií a služeb vyčlení do zvláštních specializovaných výrobních jednotek. Těmito výrobními jednotkami mohou být buď specializované podniky, nebo chozrasčotní vnitropodnikové útvary.

Kromě dělení služeb podle charakteru hospodářských vztahů, do nichž oba partneři (dodavatel i odběratel služeb) vstupují, je možno je členit

z hlediska jejich postavení v reprodukčním procesu na služby pro oblast:

- výroby,
- zásobování a odbytu,
- řízení a plánování.

Služby pro oblast výroby

je možno z hlediska účinnosti působení na výrobní proces v zemědělství ještě dále členit na služby v předvýrobním stadiu a na služby ve výrobním stadiu.

Služby v předvýrobním stadiu mají v poměru k zemědělské výrobě v podmínkách soudobého vědeckotechnického pokroku klíčový význam. Spočívá především v tom, že do těchto služeb se z úhrnu pracovního procesu v zemědělství vyčlenily především zvlášť kvalifikované činnosti, jejichž prvořadým úkolem je zabezpečení rozvoje výrobních sil a trvalého růstu společenské produktivity práce v celém zemědělství. Patří sem aplikační a poradenské služby výzkumu, šlechtitelské a plemenářské služby, část veterinárních služeb, služby v oblasti projekční, technologické a investiční činnosti, jakož i některé služby krmivářské. Jde vesměs o činnosti, které (spolu s předvýrobními stadii materiální výroby) působí nejúčinněji na kvalitu a efektivnost výrobního procesu ve velkém počtu zemědělských podniků vyrábějících tržní zemědělskou produkci. Na tomto úseku jde skoro vždy o centrálně řízené služby, organizované v návaznosti na vědeckovýzkumnou činnost přímo socialistickým státem k uskutečňování záměrů státní technické politiky v zemědělství.

Služby ve výrobním stadiu představují většinou vyčleněnou fázi technologického postupu v zemědělské výrobě a mohou být často vykonávány vnitropodnikovými chozrasčotními útvarů nebo v rámci kooperačních seskupení, a to proto, že především jejich časová sladěnost s výrobním procesem v zemědělském podniku je rozhodující podmínkou jejich účinnosti. Patří sem takové služby jako výrobní činnosti strojních traktorových stanic, agrochemická činnost, posklizňová úprava zemědělských výrobků, část veterinárních služeb, technologická doprava apod.

Služby v oblasti odbytu a zásobování

nabývají na významu zejména v podmínkách velkovýroby, kdy se podstatně rozšiřují vazby zemědělství na ostatní odvětví národního hospodářství. Jestliže výrobní služby působí na vlastní zemědělskou výrobu, kde probíhá prvotní typ intenzifikace, pak zásobovací a především odbytové služby působí především na druhotnou (odvozenou) formu intenzifikace, která znamená efektivní a racionální využití již vyrobené produkce. V poslední době se často zdůrazňuje, že druhotná (odvozená, následná) intenzifikace bude hrát stále významnější úlohu v rozšiřování potravinových zdrojů společnosti a může do značné míry kompenzovat nutnost prostorového rozšiřování zemědělství a značně zvýšit efektivnost prvotních forem intenzifikace. Odtud pramení i význam tohoto druhu služeb, mezi něž patří činnosti organizací materiálně technického zásobování zemědělství, nákup zemědělských výrobků, služby zpracovatelských a obchodních organizací, doprava apod. Tyto typy služeb mohou působit příznivě

na spojení prvotní a následné intenzifikace v jediný proces integrované intenzifikace produkce potravin, jehož hospodářsko-organizační formou je vertikální meziodvětvová kooperace a integrace.

Služby pro oblast řízení a plánování

vznikají v souvislosti s existencí organizací, které za podnikové řídicí a hospodářsko-správní útvary přejímají některé specializované činnosti, zejména v oblasti zpracování údajů a přípravy podkladů pro rozhodování (strojní zpracování agend, využívání moderní výpočetní techniky pro optimalizaci rozhodnutí, sestavování plánů, provozních programů apod.). Do této oblasti je možno zahrnout i služby spojené s provedením účetních, evidenčních a finančních operací, které napomáhají hladkému průběhu výrobní činnosti podniku.

SOUHRN

Služby pro zemědělství nabývají stále více na aktuálnosti a zasahují podstatně do ekonomických výsledků zemědělských podniků. S přihlédnutím k vývojovým tendencím se ukazuje hlavním problémem požadavek, aby vnější i vnitropodnikové vztahy tvořily efektivní článek celospolečenské i vnitropodnikové struktury služeb a aby maximální měrou přispívaly k rozvoji zemědělské prvovýroby.

V souladu s marxistickým pojetím je tedy možno služby charakterizovat jako ekonomické činnosti, jejichž výsledek se nepřeměňuje v samostatný materiální produkt, ale poskytuje skutečně žádoucí užitečný efekt. V souladu se skutečnostmi hospodářského života jsou sem zahrnuty i služby, které jsou bezprostředně spjaté s materiálními statky, čili jsou určitou kombinací materiální výroby a vlastních služeb. Je třeba zdůraznit, že jakákoli kategorizace v ekonomice nemůže zabránit existenci různých přechodů a mezistupňů, což se projevuje i u zemědělských služeb. Kategorizace je tedy chápána v pohybu a mnohotvárnosti, již vyvolávají potřeby rozvoje socialistické zemědělské velkovýroby.

Literatura

- DOLEŽAL, J. — NIKL, J.: Služby v rámci zemědělsko-potravinářského komplexu. Praha, MZVŽ ČSR 1971.
KUBĚŠA aj.: Vybrané kapitoly z organizace a ekonomiky služeb v zemědělství. Praha, VŠE 1974.
KUNC, J.: Služby pro zemědělství v podmínkách koncentrace a kooperace zemědělské výroby. Zeměd. Ekon., 21, 1975, č. 1.
SLABÝ, L. aj.: Služby pro zemědělství. Praha, SZN 1969.
SVOBODA, K. aj.: Ekonomika a organizace socialistického zemědělství. Praha, SZN 1974.

Došlo dne 3. 3. 1977

Adresa autorů:

Ing. Jaroslav Janeček a kol., Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65
110 06 Praha 1

**F. Bezvoda
M. Knob**

PERSPEKTIVNÍ ZÁMĚRY NA ÚSEKU SLUŽEB V POSKLIZŇOVÉ ÚPRAVĚ A SKLADOVÁNÍ OBILOVIN A BRAMBOR VE VYBRANÝCH OKRESECH

Vysoké nároky na rozsah aplikace výzkumných poznatků do zemědělské praxe jsou dány vývojovými dimenzemi etapy, do které čs. zemědělství vstupuje. Požadavky na všestranně intenzivní rozvoj, na vysoký stupeň využití půdy, skutečnost, že zemědělství se musí významně podílet na růstu společenské produktivity práce v celém národním hospodářství především dalším snížením počtu pracovníků, to vše předurčuje, že projektované změny ve struktuře výrobních sil a ekonomických vztahů mohou být realizovány jen při komplexním a rychlém uplatňování vědeckotechnického pokroku.

Jedním z příkladů realizace zavádění výzkumu do praxe při předpokládaném rozvoji koncentrace a specializace je i řešení perspektivní organizace hlavních druhů výrobních služeb. Mimořádné postavení mezi nimi zaujímá posklizňová úprava a skladování zemědělských plodin, zejména obilovin a brambor.

METODICKÝ PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ A CÍL

Cílem výzkumu bylo zhodnotit na úseku posklizňové úpravy obilovin a brambor rozhodující faktory dynamiky a forem organizace služeb a navrhnout perspektivní směry vývoje těchto služeb ve vybraných okresech. Základní údaje o současném a výhledovém stavu uspořádání služeb na úseku posklizňové úpravy a skladování byly získány na základě dotazníků, vypracovaných podle jednotné metodiky. Výchozí ukazatele pro řešení jsou stanoveny na základě skutečnosti roku 1975 s výhledem do roku 1990.

ROZHODUJÍCÍ FAKTORY SLUŽEB NA ÚSEKU POSKLIZŇOVÉ ÚPRAVY A SKLADOVÁNÍ OBILOVIN A BRAMBOR

Řešení otázek spojených se vznikem a existencí té které výrobní činnosti jako služby, stanovení její kapacity, vhodného rozmístění, stavební a technologické vybavitelnosti, výhledové využitelnosti i organizační formy je podmíněno nutností klasifikovat a zhodnotit její rozhodující faktory.

Dynamika rozvoje služeb v ČSSR byla historicky podmíněna takovými základními faktory, jako je stupeň konsolidace zemědělské výroby, ekonomická úroveň zemědělského podniku a jeho velikost, stav pracovních sil,

stupeň koncentrace a specializace výroby a vědeckotechnický rozvoj, mechanizace, chemizace a biologizace aj. Těžiště dalšího rozvoje směřuje k potřebě kooperačních a integračních vazeb nejen mezi podniky zemědělské prvovýroby, ale i mezi organizacemi služeb a zemědělskými podniky, a to na základě společných zájmů včetně vazeb na ekonomické výsledky jejich činností.

Tyto základní i řada ostatních faktorů, i když se svou intenzitou působení vzájemně podmiňují, lze z hlediska logiky výkladu členit na tři základní skupiny:

- a) faktory společenského charakteru,
- b) faktory technického a technologického charakteru,
- c) faktory v oblasti ekonomicko-organizační.

Faktory společenského charakteru na úseku navržené posklizňové úpravy a skladování obilovin vyplývají z postavení obilovin v celkové ekonomice státu a jsou jako rozhodující výchozí podmínky obsahem celostátní koncepce, tj. dosáhnout co nejrychleji soběstačnosti ve výrobě obilovin, a to jak pro průmyslové zpracování, tak i pro krmné účely. To předpokládá pěstovat obiloviny ve všech produkčních oblastech a požadovaný přírůstek objemu výroby obilovin dosáhnout v zásadě růstem hektarových výnosů. S ohledem na světovou situaci a úlohu obilovin na mezinárodních trzích je nutno soustředit plnou pozornost nejen na oblast výroby, ale i na hospodaření s obilím (skladování, zásoby, distribuci). Proto je třeba péči o centrální fond obilí svěřit výhradně jedné organizaci. Z těchto základních společenských faktorů vyplývá úkol organizovat komplex činností a jejich účelnou dělbu do tří na sebe navazujících fází: výroby (podniky zemědělské prvovýroby), oběhu (nákup, skladování, distribuce) a zpracování (potravinářský a krmivářský průmysl).

U brambor jsou faktory společenského charakteru obdobné. Především je nutno zajistit soběstačnost ve výrobě brambor všech užitkových směrů (sadba, konzum, průmysl) a předpokládaný objem produkce dosáhnout zvýšením hektarových výnosů všech užitkových směrů, při dalším postupném snížení celkové osevní plochy brambor. Výrobu soustředit do nejvýhodnějších bramborářských oblastí při uplatnění výrazné koncentrace ploch a specializace podle jednotlivých směrů ve vybraných výrobních technologických územních celcích — velkých zemědělských podnicích nebo kooperačních seskupeních. S ohledem na stávající nízkou rentabilitu výroby brambor zvýšit ekonomickou zainteresovanost zemědělských podniků na jejich výrobě.

Faktory technicko-technologického charakteru jsou pro obě plodiny shodné, neboť svou povahou rostlinné výroby jsou produktem jednorázově získaným — sklizeným a postupně spotřebovávaným. Pro obiloviny a brambory vystupuje do popředí fáze posklizňové úpravy jako nutný předpoklad k dosažení kvalitního tržního výrobku s minimálními ztrátami a kvalitním skladováním.

Faktory v oblasti ekonomicko-organizační. U obou plodin jde především o dosažení optimálního využití základních výrobních prostředků a maximální ekonomickou efektivnost toku obilí a brambor, tj. vyloučení neúčelných fází přepravy.

SOUČASNÝ STAV A NÁVRH VÝHLEDOVÉHO ŘEŠENÍ POSKLIZŇOVÉ ÚPRAVY A SKLADOVÁNÍ OBILOVIN A BRAMBOR VE VYBRANÝCH OKRESECH

Pro vlastní výzkumné řešení uvedené problematiky byly zvoleny jako základní jednotky okresy: Benešov, Havlíčkův Brod, Ústí nad Orlicí, Znojmo a oborový podnik Karlovy Vary.

Výroba a dodávky obilovin a průběh jejich převzetí

V současné době se sklízí ve všech sledovaných okresech cca 99 % obilovin sklizecími mlátičkami, většinou při skupinovém nasazení kombajnů. Doprava od kombajnů traktorovými soupravami je nahrazována nákladními automobily.

Mezi jednotlivými okresy jsou značné rozdíly v podílu převzatého zrna. Nejnižší podíl má ZZN na okrese Znojmo — 35 %, nejvyšší na okrese Ústí nad Orlicí — 57,6 %. Ve výhledu se tento podíl zvyšuje. Nejnižší je na okrese Karlovy Vary — 55,0 %, a nejvyšší v Ústí nad Orlicí — 61,3 %. Nejvyšší nárůst je na okrese Znojmo, a to ze 35,0 % na 60,4 %. Další část výroby, uskladněnou většinou provizorně v zemědělských podnicích, přebírají závody ZZN v průběhu roku. V zemědělských podnicích zůstává ze sklizně ke skladování v současné době nejméně v Ústí nad Orlicí — 19,2 %, nejvíce v okrese Karlovy Vary — 40,1 %. Výhledově se vzhledem k uvažované výstavbě v podnicích ZZN tento podíl podstatně sníží, a to tak, že nejnižší podíl bude v okrese Karlovy Vary — 8,3 %, nejvyšší v okrese Ústí nad Orlicí — 22,8 %.

Z celkového množství dodaného podnikům ZZN bylo v zemědělské prvovýrobě posklizňově upraveno pro dlouhodobé skladování v současné době nejméně v Ústí nad Orlicí — 21,9 %, nejvíce v okrese Znojmo — 74,3 %. Výhledově nejmenší podíl je v okrese Karlovy Vary — 23,3 %, nejvyšší v okrese Znojmo — 60,9 %. Tento vývoj potvrzuje správnost koncepce výstavby manipulačních a středněkapacitních skladů včetně linek pro posklizňovou úpravu zrna přímo v zemědělských podnicích. Posklizňová úprava obilovin v jednotlivých okresech byla zaměřena především na možnosti horkovzdušného sušení, které je i bude limitujícím článkem.

Posklizňová úprava obilovin a sušárenské kapacity

Situaci v posklizňové úpravě obilovin, sušárenské kapacitě a její rozložení mezi výrobce a ZZN vyjadřuje tab. I, která byla sestavena na základě inventarizace sušárenských kapacit jak u zemědělských podniků, tak u závodů ZZN. Výhledové kapacity byly stanoveny na podkladě generelů a výhledových představ OZS a závodů ZZN v okrese. Šetření prokázalo, že ve všech okresech se ve výhledu vážně zabývají potřebou zajistit v maximální míře sušárenské kapacity s cílem ošetřit celkovou předpokládanou produkci obilovin v roce 1990. Sušárenské kapacity jsou výhledově zajištěny v okrese Znojmo na 100,0 %, Karlovy Vary na 98,5 %, Benešov na 71,2 % a Ústí nad Orlicí na 61,3 %. Dosažení tohoto zajištění předpokládá především včasnou realizaci výstavby velkokapacitních sušáren s výkonem 40 až 60 t za hodinu u podniků ZZN.

I. Posklizňová úprava obilovin — sušárenské kapacity

Okres	Ukazatel	Celková produkce	Kapacita pro posklizňovou úpravu	Z toho		Posklizňovou úpravou zajištěno
				ZZN	země- dělské podniky	
		t	t	t	t	%
Benešov	skutečnost	131 400	38 000	18 000	10 000	28,9
	výchled	197 818	140 895	80 000	60 895	71,2
Ústí nad Orlicí	skutečnost	90 454	65 450	47 450	18 000	72,4
	výchled	126 470	77 500	48 300	29 200	61,3
Znojmo	skutečnost	222 726	129 174	73 524	55 650	58,0
	výchled	306 163	306 163	183 698	122 465	100,0
OP Karlovy Vary (včetně JZD)	skutečnost	51 555	50 800	25 800	25 000*	98,5
	výchled	65 359	64 400	51 600	12 800	98,5

* včetně stávajících JZD

Skladování obilovin

Problematicke skladování byla při šetření věnována mimořádná pozornost vzhledem k tomu, že na tomto úseku je vážným problémem dlouhodobé neplnění plánu investiční výstavby, jehož důsledkem je stálý schodek potřebné skladovací kapacity, který musí být řešen rok od roku provizorními opatřeními jak v zemědělské prvovýrobě, tak u podniků ZZN. Cílem řešení bylo vytypovat optimální možnost výhledového zajištění skladovacích kapacit v jednotlivých okresech. Na základě inventarizace stávajících skladových objektů v zemědělské prvovýrobě i u ZZN byly skladovací kapacity rozděleny do tří kategorií:

— sklady manipulační (akumulační) jsou objekty pro krátkodobé skladování (10—14 dní), většinou víceúčelové, halového typu, sloužící jako mezičlánek mezi sklizní od kombajnu a příjmem k vlastnímu posklizňovému ošetření;

— středněkapacitní sklady (dlouhodobé) o kapacitě 3—6 tis. tun, budované především u zemědělských závodů, které jsou vybaveny zařízením pro příjem a definitivní posklizňovou úpravu obilovin;

II. Skladování obilovin (typy skladů) v roce 1975

Okres	Ukazatel	Typy skladů								Výroba	
		akumulační		středněkapacitní		velkokapacitní		kapacita celkem			
		počet	t	počet	t	počet	t	počet	t	celkem t	% krytí
Benešov	ZZN	49	21 590	3	7 000	1	19 300	53	47 890	—	—
	zem. podniky	37	68 780	—	—	—	—	37	68 780	—	—
	celkem	86 ¹⁾	90 370	3	7 000	1	19 300	90	116 670	131 400	88,8
Ústí nad Orlicí	ZZN	11	5 050	2	3 200	2	39 500	15	47 750	—	—
	zem. podniky	78	28 000	27	14 000	—	—	105	42 000	—	—
	celkem	89	33 050	29	17 200	2	39 500	120	89 750	90 454	99,2
Znojmo	ZZN	—	—	41	34 146	2	42 000	43	76 146	—	—
	zem. podniky	251	79 445	167	64 079	—	—	418	143 524	—	—
	celkem	251	79 445	208	98 225	2	42 000	461	219 670	222 726	98,0
Karlovy Vary	ZZN	18	14 210	2	10 400	—	—	20	24 610	—	—
	zem. podniky	12	2 880	32	13 830	—	—	44	16 710	37 306 ²⁾	—
	celkem	30	17 090	34	24 230	—	—	64	41 320	51 555	66,9

¹⁾ počet skladovacích míst

²⁾ OP Karlovy Vary

III. Skladování obilovin (typy skladů) — výhled r. 1990

Okres	Ukazatel	Typy skladů								Výroba	
		manipulační		středněkapacitní		velkokapacitní		kapacita celkem			
		počet	t	počet	t	počet	t	počet	t	celkem t	% krytí
Benešov	ZZN	33	4 150	3	7 000	4	149 500	40	160 650	—	—
	zem. podniky	—	—	23	59 000	—	—	23	59 000	—	—
	celkem	33	4 150	26	66 000	4	141 800	63	219 650	197 818	111,0
Ústí nad Orlicí	ZZN	7	3 800	5	15 200	4	67 500	16	86 800	—	—
	zem. podniky	52	19 670	8	20 000	—	—	60	39 670	—	—
	celkem	59	23 470	13	35 200	4	67 500	76	126 470	126 470	100,0
Znojmo	ZZN	—	—	4	13 650	7	222 000	11	235 650	—	—
	zem. podniky	—	—	139	64 079	—	—	139	64 079	—	—
	celkem	—	—	143	77 729	7	222 000	150	299 729	306 163	97,9
OP Karlovy Vary	ZZN	13	14 000	4	22 000	2	48 000	19	83 450	—	—
	zem. podniky	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	celkem	13	14 000	4	22 000	2	48 000	19	83 450	73 660	113,4

— velkokapacitní sklady o kapacitě 20 000—60 000 tun jsou již síla moderního typu (železobetonová nebo ocelová), budovaná u podniků ZZN.

Současnou situaci ve skladovacích kapacitách dokumentuje tab. II. Za předpokladu využití všech (i provizorních) skladovacích možností je kryta výroba obilovin skladovacími kapacitami v jednotlivých okresech takto: Benešov 88,8 %, Ústí nad Orlicí 99,2 %, Znojmo 98,6 % a Karlovy Vary 66,9 %. Výhledovou skladovací kapacitu, která byla stanovena součtem kapacit stávajících skladů, u nichž je předpoklad použitelnosti do roku 1990, a kapacit předpokládané nové výstavby, uvádí tab. III.

Modely okresů s na vrhovaným tokem obilí

Při konstrukci modelů za jednotlivé okresy se vycházelo z koncepčního návrhu MZVŽ pro cílový rok 1990, který uvažuje ideální průměrný okres o výměře 60 000 ha zemědělské a 45 000 ha orné půdy se zastoupením obilovin 57,5 % na orné půdě. Předpokládá, že v průměrném okrese bude probíhat sklizeň přes svozná střediska obilí od kombajnů (manipulačních skladů). Bude vybudováno cca 6 manipulačních skladů (průměrně 2 manipulační sklady KO) u zemědělské prvovýroby, většinou v návaznosti na výrobu tvarovaných krmiv, a mimo to 3 střediska u velkokapacitních obilných sil ZZN. Zhruba 50 % sklizených zrnin bude v průběhu žni odvezeno z manipulačních skladů velkotónážními manipulačními prostředky ZZN k velkokapacitním sušárnám u sil ZZN. Dalších cca 20 % obilí bude odvezeno z manipulačních skladů postupně až do konce října do výroben krmných směsí či do sil ZZN. Zbývajících 30 % obilí bude upravováno a přímo ukládáno do středněkapacitních skladů zemědělské prvovýroby (zrniny pro tvarovaná krmiva, naturálie, část osiv). V souladu s koncepčním modelem byly sestaveny modely jednotlivých okresů (tab. IV).

Na rozdíl od čistě bilančních úvah o potřebě výstavby skladovacích kapacit sestavovaných podniky ZZN se v modelu uvažuje s využitelností některých stávajících středněkapacitních skladů i s případnou novou výstavbou těchto skladů u zemědělských podniků. V důsledku toho je možno konstatovat, že potřeba výstavby nových kapacit je na základě modelu nižší a dává tudíž lepší předpoklady pro její doplnění v potřebných časových termínech, a je současně i investičně méně náročná.

Propočet modelu v jednotlivých okresech potvrzuje zhruba správnost úvahy o množství obilovin skladovaných v zemědělské prvovýrobě, které činí v okrese Benešov 30 %, v okrese Ústí nad Orlicí 31,2 %. Výjimku tvoří okres Znojmo, kde závod ZZN, vzhledem k dlouholeté tradici ve výrobě obilovin, vytváří maximální předpoklady pro jejich včasné ošetření a uskladnění, takže v zemědělských závodech se předpokládá skladovat cca 20 % výroby. V okrese Karlovy Vary, kde výhledově bude jediným reprezentantem zemědělské výroby oborový podnik, došlo při jednání o upřesnění generelu v otázkách investiční výstavby, posklizňové úpravy a skladování rostlinných výrobků mezi oborovým podnikem a ZZN (zastoupeným krajským podnikem ZZN a GŘ ZZN) k dohodě, podle níž závod ZZN přebírá komplexní gesci za veškeré služby na úseku posklizňové úpravy a skladování obilovin.

Při řešení problematiky posklizňového ošetření a skladování zrnin se potvrdilo, že zajištění skladovacích kapacit s návazností na posklizňovou úpravu bude v okresech rozdílné a že bude nutné hledat optimální pře-

IV, Modely okresů s navrhovaným tokem obilí do skladů v cílovém roce 1990

Poř. č.	Text	Měr. jed.	Modely okresů				
			průměrný okres ČSR	Benešov	Ústí nad Orlicí	Znojmo	Karlovy Vary
	Osevní plocha obilí	ha	26 000	43 550	28 332	56 284	18 420
	Prům. ha výnos	t	5,00	4,54	4,46	5,44	3,55
1.	Celková výroba	t	130 200	197 818	126 470	306 163	65 359
2.	Objem trvalých zásob u ZZN	t	33 300	50 950	30 900	47 000	13 500
3.	Teoretická potřeba skladů (1 + 2)	t	163 500	248 768	157 370	353 163	78 859
4.	Zrniny neskladované v trvalých skladech	t	32 700	49 000	30 416	84 000	20 800
5.	Skutečná potřeba sklad. kapacit (3–4)	t	130 800	199 768	126 954	269 163	58 059
6.	Sklady pro delší sklado- vání (u zem. prvovýroby)	t	36 300	59 000	39 670	64 079	—
7.	Potřebná sklad. kapacita u oboru ZZN (5–6)	t	94 500	140 768	87 284	205 084	58 059
8.	Použitelné sklady ZZN ze stavu k 31. 12. 1975	t	27 500	32 150	48 800	55 650	17 450
9.	Zbývá vybudovat u ZZN (7–8)	t	67 000	108 618	36 184	149 434	40 609

chodná řešení. Organizace toku obilí z pole do velkokapacitních skladů přes sklady manipulační bude pravděpodobně i dlouhodobě perspektivním řešením, platným i po roce 1990. Vzhledem k tomu, že v rámci celostátní koncepce mají být dvě třetiny těchto skladů budovány v zemědělských podnicích, je nutno zvážit v zájmu zvýšení produkce a snížení ztrát i vzhledem k cenovým relacím služeb ZZN na úseku posklizňového ošetření i účelnost inovace sušárenských zařízení u těchto skladů v zemědělských podnicích, především při jejich využití v kooperačních formách.

VÝROBA A DODÁVKY BRAMBOR

Situace ve výrobě brambor v posledních letech a v jejich posklizňové úpravě a skladování i komplikované odběratelsko-dodavatelské vztahy vedly okresy Havlíčkův Brod, Ústí nad Orlicí a oborový podnik Karlovy Vary k mimořádným opatřením. Byly zpracovány výhledové koncepce, které počítají s tím, že třídící linky a na ně navazující manipulační sklady budou projektovány i realizovány zásadně jako zařízení jednotlivých zemědělských podniků nebo kooperací, případně v integraci jako společná zařízení zemědělských podniků a obchodních organizací. Výhledové plány v okresech jsou rámcově v souladu s celostátní koncepcí a mají progresivní trend.

V okrese Benešov se zvýší výroba o 77 %, v Havlíčkově Brodě o 28,9 %, v OP Karlovy Vary o 79,5 %. V okrese Ústí nad Orlicí zůstává výroba přibližně na stejné úrovni v souladu se záměry koncentrace a specializace v okrese. S výrobou průmyslových brambor počítá pouze okres Havlíčkův Brod jako okres vysoce specializovaný na výrobu brambor, ostatní okresy budou plnit úkoly v konzumních bramborách.

Na úseku posklizňové úpravy brambor se třídí v současné době téměř veškerá výroba v zemědělských podnicích a ani výhledově se s tříděním mimo zemědělské podniky nepočítá. Okresy počítají se zpracováním odpadních brambor sušením pro potřeby krmivářského průmyslu. Např. v okrese Benešov se počítá kromě dosavadních sušáren s výstavbou 7 sušáren (s výkonem 700–1000 tun za sezónu na jednu sušárnu), které budou zároveň vybaveny zařízením na skládání, dopravu a třídění brambor. V okrese Havlíčkův Brod se plánuje usušení cca 30 % z celkového množství netržních brambor výstavbou 4 účelových sušáren.

Nejslabším článkem při výrobě brambor je mechanizace sklizňových prací v návaznosti na jejich posklizňovou úpravu. Sklizeň brambor kombinovanými sklizeči je stále nedostatečná a podíl kombajnové sklizně se v posledních letech nepodařilo organizačně ani technicky výrazně zvýšit. Procento ploch sklizených v současné době mechanizovaným způsobem v jednotlivých okresech zajišťují: okres Benešov z 80 %, Havlíčkův Brod ze 75 %, Ústí nad Orlicí z 20 % a oborový podnik Karlovy Vary ze 60 %. Výhledově se počítá ve všech okresech s téměř 100 % kombajnovou sklizní konzumních a průmyslových brambor.

Skladovací kapacity bramboráren a jejich velikostní typy

Přehled o současném stavu a výhledu podává tab. V. Vývoj ukazuje na přesun výstavby na vyšší kapacity, specializované podle účelu využití na sadbové a konzumní brambory. S tím je spojena i příslušná technicko-technologická vybavenost příjmových linek pro následnou úpravu (sáčkování, loupání u konzumních brambor, paletizace u sadbových brambor).

Na okrese Benešov se například kromě bramborárny v Bystřici na 10 000 tun konzumních brambor, která je již v provozu, počítá s výstavbou dalších velkokapacitních bramboráren, a to na konzum v Pavlovicích (2000 tun) a Voticích (3000 tun), Načeradci (5000 tun), pro sadbové brambory ve Zdislavicích, Miličíně a Sedlci (po 5000 tunách).

Na okrese Havlíčkův Brod se počítá do roku 1990 s výstavbou velkokapacitních bramboráren pro sadbu o celkové kapacitě 26 000 tun, z nichž

V. Skladovací kapacity bramboráren a jejich velikostní typy

Okres	Ukazatel	Počet celkem	Velikostní typy skladů v tunách — počet					Skladovací kapacita tun celkem
			do 300	300—500	500—800	800—1000	nad 1000	
Benešov	skutečnost	33	1	2	21	7	2	31 500
	výchled	42	—	—	21	7	14	65 000
Havlíčkův Brod	skutečnost	37	1	10	14	7	5	26 590
	výchled	31	—	—	7	7	17	72 690
Ústí nad Orlicí	skutečnost	7	—	1	—	—	6	11 550
	výchled	11	—	1	—	—	10	27 550
OP Karlovy Vary	skutečnost	11	1	1	5	4	—	8 050
	výchled	15	1	1	5	4	4	14 150

největší má být v Příbyslavi (na 7000 tun) a v Kamenci (na 5000 tun). Pro stolní brambory se počítá s novou výstavbou o celkové kapacitě 18 000 tun.

V okrese Karlovy Vary a Ústí nad Orlicí se počítá výhledově s výstavbou termoskladů o kapacitě 1000 až 1600 tun na jeden sklad.

Návaznost celého cyklu, tj. výroby a potřeby skladovacích kapacit a jejich výhledového krytí v jednotlivých okresech podle druhů, podává tab. VI. Dokumentuje, že i při realizaci předpokládané výstavby nových moderních skladů zůstane ještě v roce 1990 u všech okresů větší či menší nedostatek skladovacích kapacit.

Na rozdíl od úseku obilovin, které tvoří podstatný a přibližně stejný podíl v osevních plochách jednotlivých okresů a jejichž produkce je prakticky obhospodařována jednou organizací (GR ZZN), nelze na úseku brambor, vzhledem k rozdílnosti výrobních podmínek a pestrosti odrůdové skladby i sortimentu, ke koncentraci ploch a specializaci jednotlivých závodů i celých okresů, sestavit obecně platný model jejich posklizňové úpravy a skladování a odběratelsko-dodavatelských vztahů.

Koncentrace a specializace vlastní výroby brambor i potřebná odrůdová skladba jsou výhledově v jednotlivých okresech vyjasněny. V souladu s perspektivními předpoklady nejsou však uspokojivě řešeny otázky, které nabývají stále větší důležitosti, tj. posklizňová úprava a skladování brambor se zřetelem na jejich další použití. Proto je jednou ze základních otázek dalšího růstu produkce brambor vytvářet maximální podmínky

VI. Výhledová bilance výroby a skladování brambor podle okresů (1930)

Okres	Ukazatel	Osevní plocha	Hekt. výnos	Výroba celkem	Ke skladování		Sklado- vací kapacita	Rozdíl	
		ha	100 kg	t	t	%	t	t	%
Benešov	konzum	2600	224	58 340	44 400	76,1	38 600	-5800	-13,1
	sadba	2700	204	55 080	27 000	49,0	26 400	-600	-2,2
	průmyslové	—	—	—	—	—	—	—	—
	celkem	5300	214	113 420	71 400	62,9	65 000	-6400	-9,0
Havlíčkův Brod	konzum	1750	265	46 375	27 825	60,0	28 990	+1165	+4,2
	sadba	3410	240	81 840	51 800	63,3	43 700	-8100	-15,6
	průmyslové	1890	340	64 260	—	—	—	—	—
	celkem	7050	273	192 475	81 021	42,1	72 690	-8331	-10,3
Ústí nad Orlicí	konzum	1530	275	46 045	25 000	53,9	21 250	-3750	-15,0
	sadba	420	250	7 330	6 300	—	6 300	—	—
	průmyslové	—	—	3 534	—	—	—	—	—
	celkem	1950	270	56 909	31 300	55,0	27 550	-3750	-12,0
OP Karlovy Vary	konzum	630	200	12 600	7 300	57,9	8 050	+750	+10,3
	sadba	750	220	16 500	6 900	41,8	6 100	-800	-11,6
	průmyslové	—	—	—	—	—	—	—	—
	celkem	1380	211	29 100	14 200	48,8	14 150	-50	-0,4

pro výstavbu velkokapacitních skladů, vybavených moderními linkami pro posklizňovou úpravu, s návazností na kombajnovou sklizeň a možností zpracování odpadů, neboť ke skladování zůstává a výhledově zůstane v zemědělských podnicích většina konzumních a sadbových brambor, pokud nebyly po sklizni expedovány přímo spotřebiteli nebo ŠSP.

Krajské a okresní orgány (KZS a OZS) řeší tuto problematiku ve svých koncepcích tak, že navrhuji, aby potřebné kapacity na skladování brambor včetně linek na jejich přejímku a následnou úpravu byly projektovány a realizovány jako zařízení jednotlivých zemědělských podniků nebo kooperací, příp. za investiční spoluúčasti (integrace) obchodních organizací. U konzumních brambor, vzhledem k tomu, že GR ZZN nemá a nebude budovat potřebnou materiálně technickou základnu a ani v koncepcích své činnosti s nákupní a odbytovou činností výhledově nepočítá, je nutné vyřešit definitivně za účasti ministerstva vnitřního obchodu nový, vyhovující systém dodavatelsko-odběratelských vztahů, s nejkratší cestou od výrobce ke spotřebiteli.

Výhledová výstavba velkoskladů a moderních technicko-technologických zařízení je podmíněna mimo jiné i zainteresovaností zemědělských podniků na jejich realizaci. Je proto žádoucí, aby zároveň s řešením organizace dodavatelsko-odběratelských vztahů byl účelně uspořádán i do-
savadní systém nákupních cen a příplatků.

Ve vybraných okresech (Benešov, Havlíčkův Brod, Ústí nad Orlicí, Znojmo) a v oborovém podniku Karlovy Vary byla provedena analýza dynamiky a forem organizace služeb na úseku posklizňové úpravy a skladování obilovin a brambor a směrů jejich perspektivního vývoje. Objektivní posouzení možností zajištění a rozmístění skladovacích kapacit na podkladě analýzy a konfrontací materiálů OZS — GR ZZN a závodů ZZN vyústilo do modelového řešení objemu kapacit i jejich dislokace v jednotlivých sledovaných okresech.

Na základě získaných poznatků lze konstatovat, že dosavadní i výhledové změny organizačně řídicích struktur zemědělské výroby vyžadují i v oblasti ošetřování a skladování obilovin a brambor v první řadě realizaci koncepčního řešení materiálně technické základny, což je předpokladem pro účelný a hospodárný oběh těchto produktů.

Celospolečenským zájmem je připravit a realizovat investiční výstavbu zařízení a skladovacích kapacit tak, aby byla hospodárná v celém toku těchto produktů, počínaje zemědělskou prvovýrobou a konče zpracováním v potravinářském průmyslu a spotřebitelské síti. Komplexní řešení materiálně technické základny v návaznosti na oběh produktů přispěje k dosažení vyšší efektivity vzhledem k možnosti zajištění vyšší technicko-technologické úrovně výstavby potřebných kapacit a jejich účelného rozmístění.

Literatura

KNOB, M. aj.: Služby na úseku posklizňové úpravy a skladování zemědělských plodin a jejich perspektiva. [Závěrečná zpráva.] Praha, ÚVSH 1976.

Došlo dne 15. 3. 1977

Adresa autorů:

Ing. František Bezvoda, ing. Miloš Knob, Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65, 110 06 Praha 1

Jedna z rezerv zemědělské výroby je oprávněně spatřována v nevyužívání výrobních možností a omezených výrobních zdrojů podprůměrnými zemědělskými podniky, které v přibližně stejných podmínkách hospodaření dosahují nízké hospodářské výsledky měřené produkcí či důchody.

Jedním z rozhodujících faktorů ovlivňujících hospodářské výsledky je v mnoha rozbořech uváděna úroveň organizace a řízení podniků, nebo šířeji vyjádřené tzv. kvalitativní faktory, které se projevují v různé efektivnosti vynaložených výrobních prostředků a produktivity práce.

Proto byl učiněn pokus o odhad vlivu kvalitativních faktorů na hospodářské výsledky JZD spolu s vyčleněním vlivu kvantitativních faktorů.

METODIKA

Úroveň organizace a řízení nebo stupeň kvalitativních faktorů ve výrobním procesu určit přímo u obsáhlého souboru JZD není snadnou záležitostí.

Řešení proto vycházelo z hypotézy, že vysoká kvalita výrobního procesu — vysoká úroveň organizace a řízení — se musí projevit ve vyšších důchodech zemědělských podniků, které hospodaří v přibližně stejných přírodních podmínkách. Průměrná či nízká úroveň kvalitativních faktorů se bude naopak projevovat v průměrných či nízkých důchodech JZD.

Na základě této hypotézy bylo zvoleno třídící hledisko kvality, míra důchodovosti, která porovnává realizovaný celkový důchod k důchodu normativnímu. Důchod normativní zabezpečuje skutečné odvody, spotřebu na pracovníka na normativní úrovni 21,5 tis. Kčs ročně a akumulaci odvozenou od fondové náročnosti produkce a průměrného tempa růstu celkové produkce.

Byly stanoveny tři stupně kvality podle míry důchodovosti (d'):

1. stupeň $d' < 0,9$
2. stupeň $0,9 < d' < 1,1$
3. stupeň $d' > 1,1$

Z kvantitativních faktorů (nezávisle proměnné) byly použity výměra zemědělské půdy, stav základních výrobních prostředků, materiálové a jiné náklady bez odpisů a počet pracovníků. Jako závisle proměnná byla zvolena celková produkce JZD.

Aby bylo možné odhadnout vliv kvalitativních faktorů vedle působících kvantitativních faktorů, bylo použito metody kovarianční analýzy, která umožňuje současně odhadnout vliv kvantitativních i kvalitativních faktorů. Spojuje výhody regresní analýzy, která slouží k odhadu vlivu kvantitativních faktorů při stejné kvalitě, i analýzy rozptylu, která slouží k odhadu vlivu kvalitativních faktorů při určité úrovni kvantitativních faktorů.

Výhodou použití metody kovarianční analýzy je vyčíslení vlivu kvalitativních faktorů a zpřesnění souhrnného vlivu kvantitativních faktorů (tj. snížení či zvýšení jejich účinnosti v důsledku působení kvalitativních faktorů).

Přibližně stejné přírodní podmínky byly vymezeny agregací stanovištních jednotek do skupin podle metodiky VÚEZVŽ v Praze.

Do zkoumaného souboru byla pojata všechna JZD zařazená do 2. skupiny stanovištních jednotek (SSJ) a údaje byly zpracovány za léta 1971 až 1973. Pro výpočty byl vzat průměrný údaj, blížíci se poslednímu období, tj. pro x_i

$$\bar{x}_i = \left(\frac{x_{i71} + x_{i72}}{2} + x_{i73} \right) : 2$$

Analýza kovariance

Hlavní použití kovarianční analýzy je dosud v oblasti technických vztahů, zejména při odhadu vlivu přírodních činitelů, např. počasí, na výsledky výroby. Protože zkoumaný problém zahrnuje podobnou problematiku, kdy je nutné vedle kvantitativních faktorů zkoumat vliv i faktoru kvalitativního, byla ověřena možnost použití této metody i v oblasti ekonomické.

Použití kovarianční analýzy není u nás zatím běžnou záležitostí, proto je metoda podrobněji popisována. Zdrojem poznatků v metodické části byl Brigmane (1973), otázkami testování se zabýval Rao (1968).

Pod pojmem analýza kovariance se zde rozumí analýza vlivu kvantifikovatelných faktorů při současném odhadu vlivu faktorů kvalitativních.

Celý soubor je rozdělen na kvalitativně odlišné skupiny a každá skupina se podrobí regresní analýze. Metodou analýzy kovariance se pak nalezne průměrná regresní rovnice a jedna číselná charakteristika pro každou kvalitativně odlišnou skupinu, tj. efekt dané kvalitativní skupiny.

Přidá-li se efekt kvalitativní skupiny k pravé straně průměrné regresní rovnice, dostaneme dílčí regresní rovnice pro příslušnou kvalitativní skupinu.

Matematická formulace

Je zkoumán vliv kvantitativních faktorů x_p , $p = 1, 2, \dots, m$, a jedné kvalitativní proměnné z na výsledek y .

Matematickou formulaci podrobně uvádí Brigmane (1973). Postupně jsou vyčísleny průměry všech proměnných v každé kvalitativní skupině

i za celý soubor, pak následuje vyčíslení součtů čtverců odchylek napozorovaných hodnot od průměru ($SČO$) podle vzorců:

$$SČO_y = \sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} (y_{ij} - \bar{y}_j)^2 \quad (1)$$

$$SČO_p = \sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} (x_{pij} - \bar{y}_{pj})^2 \quad (2)$$

Dále se vyčíslí součty součinů odchylek napozorovaných hodnot od průměrů uvnitř skupin (SSO):

$$SSO_{yp} = \sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} (y_{ij} - \bar{y}_j) (x_{pij} - \bar{x}_{pj}) \quad (3)$$

$$SSO_{p-1 \cdot p} = \sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} (x_{p-1ij} - \bar{x}_{p-1j}) (x_{pij} - \bar{x}_{pj}) \quad (4)$$

kde n – počet pozorování
 $\bar{x}$ – aritmetický průměr x
 $\bar{y}$ – aritmetický průměr y
 j – stupeň kvality
 i – číslo prvku
 p – index kvantitativního faktoru

Tyto součty součinů odchylek pak slouží jako sumy pro normální rovnice, nebo jako prvky matice ($\mathbf{X}^T \mathbf{X}$).

Obecně lze zapsat normální rovnice pro m kvantitativních faktorů takto:

$$\begin{aligned} SSO_{11}b'_1 + SSO_{12}b'_2 + \dots + SSO_{1m}b'_m &= SSO_{y1} \\ SSO_{21}b'_1 + SSO_{22}b'_2 + \dots + SSO_{2m}b'_m &= SSO_{y2} \\ \dots &\dots \\ SSO_{m1}b'_1 + SSO_{m2}b'_2 + \dots + SSO_{mm}b'_m &= SSO_{ym} \end{aligned} \quad (5)$$

Řešením soustavy normálních rovnic se obdrží regresní koeficienty $b'_1, b'_2, \dots, b'_m$, získané metodou kovarianční analýzy.

$$b_0 = \bar{y} - b'_1\bar{x}_1 - b'_2\bar{x}_2 - \dots - b'_m\bar{x}_m \quad (6)$$

Efekt kvalitativního znaku z pro j -tou skupinu (α_j) se získá podle vzorce:

$$\alpha_j = \bar{y}_j - \bar{y} - b'_1(\bar{x}_{1j} - \bar{x}_1) - b'_2(\bar{x}_{2j} - \bar{x}_2) - \dots - b'_m(\bar{x}_{mj} - \bar{x}_m) \quad (7)$$

Dílčí regresní rovnice pro j -tou skupinu má potom tento obecný tvar:

$$y_{ij} = b'_0 + b'_1x_{1ij} + b'_2x_{2ij} + \dots + b'_mx_{mij} + \alpha_j \quad (8)$$

Řešení se provádí pomocí maticového počtu.

K výpočtu indexu korelace a pro účely testování se využívá reziduálních součtů čtverců odchylek hodnot skutečných od hodnot vyrovnaných ($SČO'$).

Tento součet se získá pomocí vypočtených regresních koeficientů a SSO_{yp} takto:

$$SČO' = SČO_y - b'_1SSO_{y1} - b'_2SSO_{y2} - \dots - b'_mSSO_{ym} \quad (9)$$

Oprávněnost použití kovarianční analýzy pro jednotlivé kvalitativně vymezené skupiny se prokazuje testováním statistické významnosti

rozdílů příslušných regresních koeficientů mezi kvalitativními skupinami. Nejsou-li tyto rozdíly prokázány, provádí se testování statistické významnosti rozdílů mezi konstantami. Jsou-li rozdíly mezi konstantami statisticky významné, pak je vhodné použít kovarianční analýzy.

K testování významnosti rozdílů mezi regresními koeficienty b'_p ve skupinách se používá Fisherova testu.

$$F_1 = \frac{s_1^2}{s_2^2} \quad (10)$$

$$s_1^2 = \frac{S\check{C}O' = \sum_{j=1}^k S\check{C}O'_j}{N - k - m - [N - k(m + 1)]} : \frac{S\check{C}O' - \sum_{j=1}^k S\check{C}O'_j}{m(k - 1)} \quad (11)$$

$$v_1 = m(k - 1)$$

$$s_2^2 = \frac{\sum_{j=1}^k SO\check{C}'_j}{N - k(m + 1)} \quad (12)$$

$$v_2 = N - k(m + 1)$$

$$S\check{C}O'_j = \sum_{i=1}^{n_j} (y_{ij} - \hat{y}_i)^2 \quad (13)$$

$S\check{C}O'_j$ se vypočte podle vzorce:

$$S\check{C}O'_j = \sum y_j^2 - b'_{0j} \sum y_j - b'_{1j} \sum y_j x_{1j} - \dots - b'_{mj} \sum y_j x_{mj} \quad (14)$$

Je-li $F_1 \leq F_{0,05}$, nebo je-li $s_1^2 < s_2^2$, pak rozdíly mezi regresními koeficienty nejsou významné a provádí se testování významnosti rozdílů mezi konstantami regresních funkcí ve skupinách. Rovněž zde je využíváno Fisherova testu.

$$F_2 = \frac{s_3^2}{s_4^2} \quad (15)$$

$$s_3^2 = \frac{S\check{C}O - S\check{C}O'}{k - 1} \cdot v_3 = k - 1 \quad (16)$$

$$s_4^2 = \frac{S\check{C}O'}{N - k - m} \cdot v_4 = N - k - m \quad (17)$$

$$\text{kde } S\check{C}O = \sum_{i=1}^N (y_i - \hat{y}_i)^2 \quad (18)$$

$S\check{C}O$ je odvozen z regresní funkce pro celý soubor.

Pokud $F_2 > F_{0,05}$, jsou rozdíly mezi konstantami regresních funkcí pro jednotlivé skupiny statisticky významné a je vhodné použít kovarianční analýzy.

Kovarianční analýza s použitím mocninné funkce.

Mocninná funkce byla převedena na vícefaktorou lineární funkci logaritmickou transformací. Také $S\check{C}O$ a SSO jsou vypočteny v přirozených

logaritmech a tak je provedeno i řešení soustavy rovnic (5). Z toho vyplývá, že získaná konstanta každé rovnice je rovněž v přirozených logaritmech a ocenění vlivu kvalitativního faktoru α_j také.

Logaritmickou transformací se získala regresní rovnice ve tvaru:

$$\ln \hat{y}_{ij} = \ln b'_0 + b'_1 \ln x_{1ij} + b'_2 \ln x_{2ij} + \dots + b'_m \ln x_{mij} + \ln \alpha_j \quad (19)$$

Po odlogaritmování se získá mocninná funkce ve tvaru:

$$\hat{y}_{ij} = b'_0 \cdot x_{1ij}^{b'_1} \cdot x_{2ij}^{b'_2} \cdot \dots \cdot x_{mij}^{b'_m} \cdot \alpha_j \quad (20)$$

To znamená, vyjde-li kvalitativní faktor $\alpha_j > 1$, zvyšuje kvalitativní faktor výsledek α_j krát.

Je-li $\alpha_j < 1$, pak kvalitativní faktor snižuje výsledek proti průměrné regresní funkci α_j krát.

Rozdíl $\Delta y_j = \hat{y}_j(\alpha_j - 1)$ lze pak charakterizovat jako přírůstek či úbytek závisle proměnné y , způsobený vlivem kvalitativního faktoru.

VLASTNÍ ROZBOR

Základní údaje pro skupiny JZD, tříděné podle míry důchodovosti a za 2. SSJ celkem jsou uvedeny v tab. 1.

I. Výsledná tabulka pro JZD v ČSR, zařazená do 2. SSJ a tříděná podle míry důchodovosti

Pol.	Ukazatel	Měrná jednotka	Skupina JZD podle míry důchodovosti			Celkem
			1.	2.	3.	
1.	Počet JZD		72	160	44	276
2.	Výměra JZD	v ha z p.	817	856	727	825
3.	Míra důchodovosti	tis. Kčs	0,85	1,00	1,22	0,99
4.	Důch. difference/ha		-1,28	-0,04	2,07	-0,06
5.	ZVP/ha	tis. Kčs	21,44	21,10	22,16	21,34
6.	Počet prac./ha		0,21	0,22	0,22	0,22
7.	MN/ha	tis. Kčs	6,75	7,26	8,32	7,28
8.	Δ MH/ha	tis. Kčs	0,51	0,54	0,67	0,55
9.	cP/ha	tis. Kčs	14,62	16,48	18,79	16,33
10.	HZP/ha	tis. Kčs	12,57	13,88	15,04	13,71
11.	Δ HZP/ha	tis. Kčs	0,69	0,70	0,88	0,72
12.	Výkony/ha	tis. Kčs	13,23	15,35	18,82	15,29
13.	cD/ha	tis. Kčs	7,14	9,81	11,64	8,84
14.	Δ cD/ha	tis. Kčs	0,39	0,60	1,26	0,64
15.	cčD/ha	tis. Kčs	3,38	4,74	6,87	4,64
16.	Nevýr. spotřeba	tis. Kčs	18,38	20,90	25,35	20,90
17.	Odvozy/ha	tis. Kčs	2,36	2,77	3,24	2,73
18.	Akumulace/ha	tis. Kčs	0,85	1,52	2,71	1,52
19.	Prod. živé práce	tis. Kčs/prac.	68,25	74,60	83,65	74,30
20.	Rentabilita (míra rent.)		0,08	0,14	0,22	0,14
21.	Fondová náročnost prod.		1,47	1,28	1,18	1,31

ZVP — základní výrobní prostředky
 MN — materiálové náklady
 cP — celková produkce

HZP — hrubá zemědělská produkce
 cD — celkový důchod
 cčD — celkový čistý důchod

Z tabulky je zřejmé, že mezi skupinami JZD není podstatných rozdílů ve vybavení základními výrobními prostředky a vybavení pracovníky v přepočtu na 1 ha z. p.

Výměra obhospodávané zemědělské půdy je v průměru na 1 JZD největší u průměrné skupiny JZD, nejnižší výměru měla nadprůměrná JZD, ale ani zde nejsou rozdíly podstatné.

Vklady materiálových a jiných nákladů na 1 ha zemědělské půdy činily v podprůměrných JZD 6752 Kčs, u nadprůměrných již 8322 Kčs, tzn. že na každý hektar zemědělské půdy vkládala nadprůměrná JZD 1,23krát více materiálových a jiných nákladů.

Rozdíl se prohlubují v naturálních výsledcích, vyjádřených celkovou produkcí a hrubou zemědělskou produkcí.

Celková produkce činila u podprůměrných JZD 14 624 Kčs a u nadprůměrných JZD 18 790 Kčs na 1 ha zemědělské půdy, tzn. že nadprůměrná JZD dosahovala 1,28krát vyšší celkovou produkci. Roční přírůstky celkové produkce jsou rovněž nejvyšší u nadprůměrných JZD a dosahovaly 1103 Kčs celkové produkce na 1 ha zemědělské půdy.

Hrubá zemědělská produkce podprůměrných družstev činila 12574 Kčs a nadprůměrných 15 042 Kčs na 1 ha zemědělské půdy, u nadprůměrných JZD byla 1,20krát vyšší.

Ještě výraznější rozdíly mezi skupinami JZD se projevují v hodnotových výsledcích — tj. ve výkonech a v realizovaných důchodech JZD.

Výkony podprůměrných JZD představují 13 231 Kčs, nadprůměrných JZD již 18 820 Kčs na 1 ha zemědělské půdy a jsou u nadprůměrných 1,42krát vyšší.

Realizovaný celkový důchod JZD dosahoval u podprůměrných podniků 7143 Kčs, u nadprůměrných 11 640 Kčs, kde 1,63krát převyšoval realizované důchody podprůměrných podniků na každý hektar zemědělské půdy.

Protože odvody celkem (tj. finanční náklady, finanční výdaje a zemědělská daň ve všech složkách) se mezi skupinami JZD tolik neliší, projevují

II. Celkový užitý důchod JZD a jeho rozdělení na akumulaci a spotřebu u JZD v ČSR zařazených do 2. SSJ v období 1971—1973 na 1 ha z. p.

Ukazatel	M. j.	Skupina JZD podle míry důchodovosti			Celkem
		1.	2.	3.	
Celkový užitý důchod na 1 ha z. p.	tis. Kčs	4,785	6,142	8,405	6,109
Akumulace na 1 ha z. p.	tis. Kčs	0,847	1,525	2,711	1,516
Nevýrobní spotřeba celkem na 1 ha z. p.	tis. Kčs	3,938	4,617	5,694	4,593
Nevýrobní spotřeba celkem na pracov.	tis. Kčs	18,397	20,899	25,349	20,903
Celkový užitý důchod	%	100	100	100	100
Akumulace	%	17,7	24,8	32,3	24,8
Nevýrobní spotřeba celkem	%	82,3	75,2	67,7	75,2

se nejhlubší rozdíl mezi skupinami JZD v celkovém užitém důchodu a jeho rozdělení na akumulaci a spotřebu (tab. II).

Podprůměrná JZD realizovala celkový užitý důchod na 1 ha zemědělské půdy ve výši 4785 Kčs, průměrná 6142 Kčs a nadprůměrná 8405 Kčs, tzn. že průměrná JZD realizovala tento důchod 1,28krát vyšší, nadprůměrná dokonce 1,76krát vyšší.

Podprůměrná JZD věnovala z celkového užitého důchodu 82,3 % na nevýrobní spotřebu celkem (osobní důchod, společná spotřeba a podíly na hospodářských výsledcích) při její nízké úrovni na pracovníka ve výši 18 397 Kčs za rok a jen 17,7 % na akumulaci, která dosahovala jen 847 Kčs na 1 ha zemědělské půdy, či 0,0395 Kčs na 1 Kčs základních výrobních prostředků.

Nadprůměrná JZD naproti tomu věnovala na nevýrobní spotřebu celkem jen 67,7 % celkového užitého důchodu při zabezpečení vysoké úrovně nevýrobní spotřeby na pracovníka ve výši 25 349 Kčs a mohla přidělit 32,3 % z celkového užitého důchodu na akumulaci, což představuje 2711 Kčs na 1 ha zemědělské půdy anebo 0,1223 Kčs na každou korunu základních výrobních prostředků.

Vedle rozdílů ve vkladech materiálových a jiných nákladů, naturálních a hodnotových výsledků i rozdílů v rozdělování celkového užitého důchodu se setkáváme s obdobnými výsledky i v produktivitě živé práce, vyjádřené celkovou produkcí na 1 pracovníka, která je v nadprůměrných družstvech 1,23krát vyšší než v podprůměrných, míra rentability (celkový čistý důchod dělený vlastními náklady) 2,80krát vyšší a nadprůměrná družstva dosahovala jen 80 % fondové náročnosti produkce (základní výrobní prostředky děleny celkovou produkcí) podprůměrných JZD.

Protože rozdíly v rozsahu používaných materiálových nákladů a ve vybavení pracovníky i ZVP nejsou tak velké, je možné se oprávněně domnívat, že se zde projevovaly rozdíly v kvalitě celého výrobního procesu, které jsme nazvali úroveň řízení. Vliv úrovně řízení byl zkoumán pomocí analýzy kovariance.

Základem byla regresní rovnice

celková produkce = f (zem. půda, základní výr. prostř., mat. aj. náklady — odpisy, pracovníci)

ve tvaru:

$$y = b_0 x_1^{b_1} x_2^{b_2} x_3^{b_3} x_4^{b_4}$$

kde y — celková produkce v tis. Kčs

x_1 — výměra z. p. JZD v ha

x_2 — pořizovací cena základních výrobních prostředků

x_3 — materiálové a jiné náklady bez odpisů v tis. Kčs

x_4 — průměrný počet pracovníků

b_0 — konstanta

b_i — regresní koeficient

Tato mocninná funkce byla vypočtena za celý soubor, pro jednotlivé kvalitativní skupiny a dále byl pomocí této funkce z kovariancí proveden odhad kvalitativního faktoru α_j .

Výsledky kovarianční analýzy

Příklad: SSJ 02

Regresní rovnice za celý soubor

$$\hat{y} = 2,6882 \cdot x_1^{0,0377} \cdot x_2^{0,0377} \cdot x_3^{0,3838} \cdot x_4^{0,5034}$$
$$I = 0,98739 \quad I^2 = 0,97494$$

Regresní rovnice pro kvalitativní skupiny

Regresní rovnice pro I. skupinu JZD:

$$\hat{y}_1 = 2,7843 \cdot x_{11}^{0,0675} \cdot x_{21}^{0,0344} \cdot x_{31}^{0,3369} \cdot x_{41}^{0,5724}$$
$$I = 0,9931 \quad I^2 = 0,9862$$

Regresní rovnice pro II. skupinu JZD:

$$\hat{y}_2 = 2,5604 \cdot x_{12}^{0,0676} \cdot x_{22}^{0,1293} \cdot x_{32}^{0,3114} \cdot x_{42}^{0,4941}$$
$$I = 0,9902 \quad I^2 = 0,9804$$

Regresní rovnice pro III. skupinu JZD:

$$\hat{y}_3 = 2,7819 \cdot x_{13}^{0,01598} \cdot x_{23}^{0,1428} \cdot x_{33}^{0,3359} \cdot x_{43}^{0,45275}$$
$$I = 0,98723 \quad I^2 = 0,9748$$

Už tuto prvou část výsledků, které poskytuje kovarianční analýza — regresní analýza, je možné podrobit rozboru podle jednotlivých kvalitativních skupin s vyhodnocením součtu koeficientů produkčních pružností či mezních produkci.

Součet koeficientů pružnosti (u mocninné funkce se jedná o regresní koeficienty) u skupiny podprůměrných JZD činí 1,0112, u skupiny průměrných JZD 1,0024 a u nadprůměrných JZD 0,9475. Znamená to, že u podprůměrných JZD průměrné zvýšení vkladů všech faktorů o 1 % přinese více než 1 % přírůstek produkce, naopak u nadprůměrných JZD průměrné zvýšení vkladů všech faktorů o 1 % přinese zvýšení produkce méně než o 1 %.

Těto skutečnosti by mělo být využito v procesu koncentrace, zejména při slučování JZD, protože podprůměrná JZD nemají zdroje k rozšiřování vkladů, i když by je používala s vyšším efektem než nadprůměrná JZD.

Zhodnotí-li se produkční pružnost jednotlivých faktorů podle skupin JZD, je zřejmé, že u podprůměrných JZD je významným faktorem živá práce, jejíž pružnost klesá k nadprůměrným JZD.

Nadprůměrná JZD dosahují naopak nejvyšší pružnosti u základních výrobních prostředků, jejichž pružnost klesá směrem k podprůměrným JZD.

Účinnost faktorů měřená celkovou produkcí dobře vyjadřuje mezni produkce. Údaje o mezni produkci jsou uvedeny v tab. III.

Mezni produkce 1 ha z.p. byla nejvyšší v průměrných JZD a představovala 1101 Kčs.

Mezni produkce 1 Kčs základních výrobních prostředků je nejvyšší u nadprůměrných JZD a dosahuje 0,121 Kčs. Velmi nízká je u podprůměrných JZD, jen 0,023 Kčs.

III. Mezní produkce faktorů vypočtená z produkčních funkcí pro jednotlivé skupiny JZD

Mezní produkce	M. j.	Skupina JZD podle míry důchodovosti		
		1.	2.	3.
Půdy	Kčs/ha	228	1 101	470
Základních výrob. prostředků	Kčs/Kčs	0,023	0,102	0,121
Mater. a j. nákl.	Kčs/Kčs	0,843	0,812	0,882
Pracovníků	Kčs/prac.	38 559	36 629	38 141

Rovněž u 1 Kčs materiálových nákladů je dosahována nejvyšší mezní produkce u nadprůměrných JZD 0,882 Kčs, i když zde nedosahuje mezní produkce ocenění faktoru.

Vysokou mezní produkci vykazují pracovníci v podprůměrných i nadprůměrných JZD, ale i v průměrných JZD převyšuje mezní produkce na 1 pracovníka v Kčs podstatně jeho nevýrobní spotřebu. Z porovnání mezní produkce a ocenění pracovníků vyplývá, že pracovníci přinášejí nejvyšší efekt v podprůměrných JZD. Mezní produkce zde činí 38 559 Kčs na 1 pracovníka a průměrná nevýrobní spotřeba na 1 pracovníka 18 397, tzn. že mezní produkce převyšuje 2,1krát ocenění, u průměrných JZD 1,8krát a u nadprůměrných jen 1,5krát.

Regresní rovnice odvozená z kovariancí

$$\hat{y} = 2,66183 \cdot x_1^{0,0647} \cdot x_2^{0,09685} \cdot x_3^{0,32751} \cdot x_4^{0,5108}$$

$$I = 0,991 \quad I^2 = 0,982$$

Tuto regresní rovnici, odvozenou z kovariancí, je možné považovat za průměrnou regresní rovnici za všechny kvalitativní skupiny, tj. za celý soubor JZD, a jak je patrné ze srovnání s regresní rovnici za celý soubor a za jednotlivé skupiny, jde skutečně o zprůměrovanou rovnici, která se jeví vhodná pro odhady za celý soubor.

Příklad výpočtu kvalitativního faktoru α_j

$$\alpha_1(\ln) = 9,16569 - 9,32868 - 0,0647 (6,5455 - 6,56509) -$$

$$- 0,09685 (9,56905 - 9,59798) - 0,32751 (8,24868 -$$

$$- 8,38018) - 0,51083 (4,95385 - 5,0268) = -0,07865$$

tj. po odlogaritmování 0,924366

$$\alpha_3(\ln) = 9,36911 - 9,32868 - 0,0647 (6,47305 - 6,56509) -$$

$$- 0,09685 (9,5355 - 9,59798) - 0,32751 (8,40402 -$$

$$- 8,38018) - 0,51083 (4,9354 - 5,02668) = 0,09124$$

tj. po odlogaritmování 1,09553.

Odhad vlivu kvalitativního faktoru α_j

$$\alpha_1(\ln) = -0,07865; \quad \alpha_1 = 0,924363$$

$$\alpha_2(\ln) = 0,004808; \quad \alpha_2 = 1,009856$$

$$\alpha_3(\ln) = 0,09124; \quad \alpha_3 = 1,09553$$

Vyrovnané hodnoty bez přihlédnutí ke kvalitativnímu faktoru v přepočtu na 1 ha z. p.

$$\hat{y}_1 = 15,8147$$

$$\hat{y}_2 = 16,4416$$

$$\hat{y}_3 = 17,4641$$

Vyrovnané hodnoty s použitím kvalitativního faktoru α_j — v přepočtu na 1 ha z. p.

$$\hat{y}'_1 = 15,8147 \cdot 0,924363 = 14,6185$$

$$\hat{y}'_2 = 16,4416 \cdot 1,0098456 = 16,6037$$

$$\hat{y}'_3 = 17,4641 \cdot 1,09553 = 19,1324$$

Vliv kvalitativního faktoru α_j v přepočtu na 1 ha z. p.

$$\hat{y}'_1 - \hat{y}_1 = 14,6185 - 15,8147 = -1,1962$$

$$\hat{y}'_2 - \hat{y}_2 = 16,6037 - 16,4416 = 0,1621$$

$$\hat{y}'_3 - \hat{y}_3 = 19,1324 - 17,4641 = 1,6683$$

Zbývá uvést hodnoty F testu, potřebné k posouzení vhodnosti použití kovarianční analýzy:

	F_1	F_2
hodnota skutečná	1,164	54,47
hodnota teoretická při 95 % hladině pravděpodobnosti	1,94	2,99

Znamená to, že se neprojeví významné rozdíly mezi regresními koeficienty, protože $F_1 < F_{0,05}$; ale jako významné byly shledány rozdíly mezi konstantami, protože $F_2 > F_{0,05}$. Použití kovarianční analýzy bylo tedy vhodné.

Zhodnocení výsledků kovarianční analýzy

Z uvedených výsledků odhadu vlivu kvalitativního faktoru α_j vyplývá, že nízká úroveň řízení (nízká kvalita výrobního procesu) u podprůměrných JZD snižovala výsledky v průměru o 7,5 % proti předpokladům, odpovídajícím rozsahu používaných faktorů.

V přepočtu na 1 ha z. p. to znamená nižší celkovou produkci o 1196 Kčs.

U průměrných JZD je vliv kvalitativního faktoru nepatrný a výsledky v podstatě odpovídají rozsahu používaných faktorů.

U nadprůměrných JZD naopak vysoká úroveň řízení (vysoká kvalita výrobního procesu) zlepšovala výsledky o 9,6 % proti předpokladům, odpovídajícím rozsahu používaných faktorů. Znamená to, že zde byla celková produkce vyšší o 1668 Kčs na každý ha z. p.

V této skupině stanovištních jednotek by bylo možné zlepšit hospodářský výsledek (vyjádřený celkovou produkcí) u podprůměrných JZD o 7,5 %, pokud by byla zajištěna úroveň řízení odpovídající průměrným JZD, a u průměrných JZD by bylo možné zvýšit produkci o 9,6 %, pokud by byla zajištěna úroveň řízení nadprůměrných JZD.

Celkový rozdíl představuje v této 2. SSJ 17,1 %, ale zlepšení v krátkém časovém období nastává zpravidla jen o 1 skupinu. Nadprůměrná JZD kromě toho ve větším rozsahu používala zkoumané výrobní faktory.

Výsledky tak potvrdily zvolenou hypotézu a umožňují učinit si určitou představu o vlivu kvalitativních faktorů (zahrnutých zde pod pojmem „úroveň řízení“) na hospodářské výsledky.

SOUHRN

Jednou z rezerv zemědělské výroby je nevyužívání výrobních možností v zemědělských podnicích, které v přibližně stejných přírodních podmínkách dosahují podprůměrných hospodářských výsledků.

Jedním z faktorů, který podstatně ovlivňuje hospodářské výsledky, je označován vliv úrovně organizace a řízení podniků. Proto bylo provedeno zkoumání vlivu tohoto faktoru, nazývaného úroveň řízení, v souboru JZD hospodařících ve 2. skupině stanovištních jednotek v ČSR. K odhadu vlivu úrovně řízení bylo použito kovarianční analýzy a soubor byl pro tyto účely rozdělen do tří stupňů kvalitativního znaku.

Výsledky ukazují, že u podprůměrných JZD snižuje nízká úroveň řízení hospodářské výsledky vyjádřené celkovou produkcí proti předpokladům o 7,5 %, u nadprůměrných JZD naopak vysoká úroveň řízení zvyšuje výsledky proti předpokladům o 9,6 %.

Zkoumání ukázalo vhodnost použití metody kovarianční analýzy i pro účely odhadu vlivu kvalitativních faktorů v ekonomické oblasti.

Shrnou-li se poznatky získané rozбором vkladů do výroby, naturálních a hodnotových výsledků i regresní analýzy podle skupin JZD a poznatky získané kovarianční analýzou u odhadu vlivu „úrovně řízení“ na výsledky JZD podle skupin, je možné doporučit, aby v dalším průběhu koncentrace byla do společných celků zahrnována JZD různé ekonomické úrovně, protože je tímto způsobem možné získat dodatečnou produkci i realizovat dodatečné důchody jednak v důsledku vyšší efektivity vkladů u dosud podprůměrných podniků, jednak v důsledku zlepšení „úrovně řízení“, tj. vyšší kvality celého výrobního procesu u dosud podprůměrných JZD v novém celku. Tyto dodatečné vklady do obou oblastí se jeví efektivnější než dodatečné vklady v podmínkách hospodaření samotných nadprůměrných JZD.

Literatura

- BRIGMANE, A. E.: Kovariacionnyj analiz v slučaje neskolnikh faktornych priznakov i odnoj kačestvennoj përemënnôj. Matëmatičeskije metody v ekonomike, 1973, č. 10, Zinatne, Riga.
DIVILOVÁ, Z.: Některé metodické otázky použití regresní analýzy v zemědělské ekonomice. In: Sborník z vědecké konference VŠZ, sekce ekonomická. Praha, VŠZ, 1976.

HURTA, J.: Rozbor důchodové diferenciacie JZD, hospodařících v přibližně stejných přírodních podmínkách. [Habilitační práce.] Praha 1976. — VŠZ — PEF.
RAO, S. R.: Linějnyje statističeskije metody i ich priměnenije. Moskva, Nauka, 1968.
VINOHRADSKÝ, K.: Diferenciacie v ekonomickém rozvoji JZD. [Závěrečná zpráva] Brno, VŠZ 1975.

Došlo dne 7. 3. 1977

Adresa autora:

Ing. Josef Hurta, CSc., Vysoká škola zemědělská, 160 21 Praha-Suchdol

PODNETNÁ PUBLIKACE O EKONOMICKÉ ANALÝZE

Bakanov M. I., Kašajev A. N., Šeremet A. D.: Ekonomičeskij analiz (teorija, istorija, sovremennoje sostojanije, perspektivy). Moskva, Finansy 1976, 264 stran.

Důraz na zvyšování ekonomické efektivity výroby, obsažený v usneseních XV. sjezdu KŠČ i XXV. sjezdu KSSS, se stal současně podnětem zájmů o literaturu pojednávající o ekonomických rozbořech. Zvyšování ekonomické efektivity výroby předpokládá znalosti o probíhajících výrobních procesech, o jejich efektech a nákladech, o příčinách souvislostech a vztazích mezi ekonomickými jevy. Pomocí ekonomické analýzy na všech stupních řízení se zobečnují poznatky o uplynulých jevech, aby pak na jejich základě bylo možno společensky žádoucím směrem řídit současné i příští výrobní procesy. Sotva lze tvrdit, že československá zemědělsko-ekonomická literatura je v tomto směru bohatá, spíše naopak. Proto tím více vzbuzuje zájem dobrá publikace v tomto oboru, vydaná i v jiných socialistických zemích.

Publikace, která je předmětem těchto poznámek, je zajímavá tím, že o problematice rozborů pojednává z hlediska teorie, historie, současného stavu problematiky i z hlediska perspektiv uplatnění rozborové činnosti v řídicí praxi. Na rozdíl od velké většiny publikací tohoto druhu jde tedy o více než o pouhý „návod k jednání“. Proto bezpochyby vzbudí zájem i těch, kteří se zabývají ekonomickou analýzou jako relativně samostatnou učební i vědeckou disciplínou. Její pojetí je obecné, i když příklady zde uváděné se týkají různých odvětví sovětského průmyslu. Budě proto blízká jak zemědělským ekonomům, tak i ekonomům ostatních sfér výroby i oběhu.

Práce je členěna do čtyř oddílů a třinácti kapitol.

Obsahem prvního oddílu pojednávajícího o teorii ekonomické analýzy jsou vědecké základy, obsah a předmět, metoda, soustava ekonomické informace a organizace ekonomické analýzy.

Druhý oddíl je věnován historickému pohledu na analýzu — autoři věnují pozornost rozborům hospodářské činnosti v kapitalistických podnicích před-

revolučního Ruska. Podstatná část oddílu se však týká analýzy v období přechodu od kapitalismu k socialismu, obecné výstavby socialistické společnosti a analýzy v podmínkách rozvinutého socialismu.

Některé problémy ekonomické analýzy v současné etapě jsou obsahem třetího oddílu. Z výčtu kapitol je zřejmé, co autoři v analýze považují za rozhodující: splnění plánu realizace, splnění plánu produkce a analýzu její kvality. Mezi základní ukazatele ekonomické efektivity zahrnují analýzu produktivity práce, fondové a materiálové náročnosti výroby, zisku a rentability.

Konečně poslední oddíl pojednává o zdokonalování komplexní analýzy s důrazem na systémový přístup a uplatnění matematických metod. Již pouhý výčet názvů oddílů a kapitol umožňuje čtenáři získat přehled o náplni a přístupu autorů v této nesporně zajímavé a užitečné publikaci.

Pro práci, o níž pojednáváme, je typické, že autoři se odvolávají a citují rozsáhlou literaturu sovětských i zahraničních autorů (seznam literatury obsahuje 243 titulů). Po uvedení názorů jiných autorů na ten který problém formulují autoři publikace vlastní stanoviska.

Na otázku, zda ekonomická analýza je či není relativně samostatnou výzkumnou i vědeckou disciplínou, dospívají k pozitivnímu závěru, neboť ekonomická analýza má svůj obsah, předmět výzkumu a disponuje příslušnými metodami. Ekonomická analýza jako věda představuje soustavu speciálních znalostí, spojených s výzkumem ekonomických jevů a procesů v jejich vzájemné spojitosti a podmíněnosti, vznikajících působením objektivních ekonomických zákonů, s vědeckým zdůvodněním státních plánů a s objektivním hodnocením jejich plnění, s odhalením kladných i záporných faktorů a mírou jejich vlivu, s odhalením nevyužitých vnitropodnikových rezerv,

se zobecněním předních zkušeností, s přijetím optimálních rozhodnutí v oblasti řízení.

Předmětem ekonomické analýzy jsou hospodářské procesy socialistických podniků i jiných jednotek národního hospodářství i národního hospodářství jako celku, vznikající působením objektivních i subjektivních faktorů, jejichž odrazem je soustava ekonomických informací. Mluvě o hospodářských procesech, má se na mysli nejenom jejich dynamika, ale i statika.

Ekonomická analýza je těsně spojena se všemi prvky soustavy řízení a zejména s plánováním a řízením. V souvislosti s uvedeným se považuje za naprosto nedostatečné, jestliže — jak zjistil sociologický průzkum u 70 vedoucích pracovníků moskevských průmyslových podniků — na ekonomickou analýzu připadá pouze 3–8 % jejich pracovního času.

Autoři publikace zobecňují různá hlediska a bohaté praktické zkušenosti s využíváním metod analýzy a dospívají k následujícím závěrům: metodou ekonomické analýzy je chápán dialektický způsob přístupu ke studiu hospodářských procesů v jejich vzniku a vývoji. Charakteristickými zvláštnostmi ekonomické analýzy jsou: využití soustavy ukazatelů všestranně charakterizující hospodářskou činnost, studium příčin jejich změn, odhalení a kvantifikace vzájemných vztahů mezi nimi.

Diskuse kolem soustavy ukazatelů je v literatuře tohoto druhu velmi častá. K témuž názoru, jak byl tlumočen výše, dospěla i většina našich autorů. Soustava ukazatelů — jak se zde uvádí — se zpravidla formuje již v procesu plánování, při rozpracovávání systémů a subsystémů ekonomických informací, což ovšem nevylučuje možnost výpočtů nových ukazatelů v procesu vlastní ekonomické analýzy.

Ekonomická analýza, která představuje souhrn speciálních znalostí, je vědou jedinou a nedělitelnou. Má svůj obsah, předmět a metodu. Je to současně věda spojená s výzkumem mnohostranné hospodářsko-finanční činnosti na všech úrovních. Tato skutečnost vyvolává potřebu klasifikace jejích forem. Klasifikace analýzy se musí opírat o nejpodstatnější znaky, kterými zpravidla jsou: objekty, subjekty, cíl, periodicita analýzy a rozsah analyzovaných objektů.

Zastavili jsme se u této části práce podrobněji, neboť z ní vyplývá celkové pojetí problematiky autory a čtenář má pak možnost konfrontovat tyto přístupy s přístupy vlastními.

V oddíle pojednávajícím o historickém

vývoji dospívají autoři po uvedení názorů celé řady jiných ekonomů k následující periodizaci ve vývoji ekonomické analýzy: 1. prvky analýzy hospodářské činnosti v kapitalistických podnicích Ruska; 2. ekonomická analýza v období přechodu od kapitalismu k socialismu; 3. období výstavby socialismu; 4. období rozvinutého socialismu. Každá z těchto etap, naplněných ekonomickými událostmi ohromné historické důležitosti, se dělí na určité časové úseky, které odrážejí takové ekonomické reformy jako přechod na pevnou měnu v roce 1922, úvěrová reforma v roce 1930, ekonomická reforma v roce 1965 a jiná důležitá rozhodnutí strany a vlády, která měla určující vliv na vývoj ekonomické analýzy socialistických podniků.

V kapitole o ekonomické analýze v podmínkách rozvinutého socialismu je i část pojednávající o využití zkušeností vyspělých kapitalistických zemí. Metodologicky je ekonomická analýza hospodaření socialistických a kapitalistických podniků založena na diametrálně odlišných základech. Za socialismu je základem analýzy marx-leninská filozofie a politická ekonomie, za kapitalismu nevědecké teorie apologetického charakteru a částečně matematická škola buržoazní politické ekonomie. Proto o využití jakýchkoli zkušeností v oblasti metodologie v podmínkách kapitalismu nemůže být ani řeči. Co lze využít, to jsou technické nástroje analýzy, její matematické metody na základě využití výpočetní techniky. Tuto skutečnost potvrzuje i celá řada překladů prací zahraničních autorů do ruštiny. Stává se však, upozorňují autoři, že při využití matematických metod v oblasti výzkumu ekonomických jevů někteří autoři často ztrácejí smysl pro míru věcí. Ukazatele, vztahy a souvislosti se vždy musí odvozovat z ekonomické reality a její logiky.

Nejbezprostřednější souvislost s aktuálními otázkami dneška má oddíl pojednávající o problémech ekonomické analýzy v současné etapě. Mnoho pozornosti věnují ukazateli „realizace“. Z textu je zřejmé, že tento ukazatel se v pracích mnoha autorů dostal na přední místo a byl považován za jeden z nejdůležitějších. Autoři však upozorňují, že ani tento ukazatel není zbaven řady nedostatků (podobně jako hrubá či tržní produkce). Nezmizela zcela snaha podniků vyrábět materiálově náročné, cenově výhodné a nejrentabilnější výrobky. Není bez zájmovosti, že v souvislosti s touto otázkou se mezi ekonomy vyskytují velmi protichůdné názory (od zveličování až po popírání úlohy realizované produkce).

Cenné na práci autorů je to, že se snaží dívat na věci komplexně, analyzují přednosti i nedostatky každého pohledu na sledovanou hospodářskou skutečnost.

Ukazatele, pomocí nichž hodnotíme činnost podniků, představují určitou soustavu. Místo a úlohu toho kterého ukazatele v celkové hierarchii ukazatelů, jak se v práci uvádí, musí být určeno podstatou procesu socialistické reprodukce a ekonomickou logikou. Podle názorů autorů je třeba analýzu začít z analýzy plnění výrobního programu. Tímto přístupem se význam ukazatele realizace nikterak nesnižuje. Naopak, její analýza na logicky správném místě umožní úplnější a objektivnější charakteristiku její úlohy a významu. V této souvislosti stojí za zmínku i tvrzení, že „u nás téměř nejsou práce o takových otázkách jako teorie a metodika hodnocení činnosti podniků a sdružení, není určena podstata takových pojmů jako faktory a příčiny, teoretická souvislost a vzájemná závislost ukazatelů atd. Někteří autoři, i když hovoří o klasifikaci ukazatelů, obvykle se omezují na jejich dělení na hodnotové a naturální, objemové a podílové, absolutní a relativní“.

Poněvadž i v zemědělské ekonomice je problematika aktuální, jistě vzbudí pozornost pojednání o kategorii „čistá produkce“. V SSSR byl v letech 1969 až 1970 uskutečněn první experiment s s uplatněním čisté produkce v 106 podnicích. Od ledna 1973 probíhá v 64 strojírenských podnicích v pořadí druhý experiment, týkající se plánování a hodnocení činnosti podniků podle čisté produkce. Analýza prvních dvou let potvrdila, že čistá produkce vyjadřuje změny fyzického objemu výroby objektivněji. Tento ukazatel odstraňuje zainteresovanost výrobce na výrobě materiálově náročných výrobků, nevytváří však dostatečný tlak na úsporu materiálových nákladů. Experiment s uplatněním „čisté produkce“ bude pokračovat a navíc má být rozšířen. Je obsažen i v Typové metodice vypracování pětiletého plánu sdružení (kombinátů) a podniků na léta 1976–1980, a to především pro účely plánování efektivnosti výroby.

Jestliže v kapitole pojednávající o analýze základních ukazatelů efektivnosti se uvádí produktivita práce, fondová a materiálová náročnost výroby, rentabilita a zisk, pak se tím jenom potvrzuje obecně platný názor, že jde skutečně o ukazatele základní, a to v průmyslu stejně jako v zemědělství. Přitom se poznamenává (a platí to i pro naše podmínky), že druhý a třetí ukazatel se staly součástí analýzy daleko později než

ukazatele ostatní. Všeobecně uznávaným ukazatelem produktivity práce je, jak známo, výroba tržní (hrubé) produkce v srovnatelných cenách na jednoho průměrného pracovníka. Současně je konstatováno, že zatím neexistuje takový ukazatel produktivity práce, který by byl absolutně přesný a vhodný pro všechny stupně národního hospodářství. Je známo, že existují i takové názory, že ukazatel produktivity práce je zobecnujícím ukazatelem efektivnosti výroby. Autoři s tímto pojetím nesouhlasí — k růstu produktivity práce může docházet i za situace neúplného využití zařízení při nízkém koeficientu směnnosti apod.

Mnoho pozornosti věnují autoři publikace analýze jednotlivých faktorů a vztahů mezi ekonomickými jevy. Jestliže např. zkoumáme a analyzujeme produktivitu práce jako samostatný ukazatel, je zapotřebí odhalit vliv různých faktorů na její změny. Je však možné i nutné tutéž produktivitu práce zkoumat jako faktor, působící na plnění výrobního programu. Oba přístupy jsou správné a potřebné. Je jenom zapotřebí přesně vymezit cíle analýzy. Upozorňuje se na nutnost vyvarovat se zbytečného rozsahu a složitosti výpočtů a hlavně nevytvářet je uměle. Autoři knihy nesporně strání všem moderním metodám analýzy včetně matematických metod. Upozorňují však současně, že v některých publikacích se nerespektuje příčinná souvislost mezi jevy, ale vztahy se odvozují z čistě formálních matematických abstrakcí. V důsledku toho se mnoho stránek prací o ekonomické analýze vyznačuje složitými matematickými vzorci, uměle používanými pro „zvýšení“ vědecké úrovně publikace.

Poslední oddíl práce je věnován perspektivám zdokonalení komplexní ekonomické analýzy. Obsahuje tři kapitoly, pojednávající o soustavě komplexní analýzy hospodářské činnosti (se zdůvodněním systémového přístupu), o použití matematických metod a o problémech využití výpočetní techniky. Pro její zajímavost jí věnujeme větší pozornost.

Poprvé byla systémová analýza použita v přírodních vědách, technice a v některých společenských vědách. Není možno tvrdit, že systémová analýza ekonomiky se objevila teprve v posledních letech. V pracích Marxe, Engelse a Lenina jsou rozpracovány základní principy analýzy složitých společenských jevů. Teoretickým základem metod systémové analýzy je dialektický materialismus, podle kterého je třeba jev pozorovat v jeho dynamice a vzájemných vztá-

zích, v dialektické jednotě částí a celku.

Systém jako souhrn vzájemně spjatých prvků je možno posuzovat jako komplex vzájemně spjatých podsystémů a každý tento podsystém jako zvláštní systém. Systémová analýza ekonomiky výrobních podniků tkví v tom, že podniky jako základní články národního hospodářství je třeba posuzovat v kvalitativně odlišném zvláštním systému v rámci ekonomických systémů nejvyšších řádů.

Pod ekonomickým systémem podniku se rozumí systém výrobních vztahů, charakterizujících základní článek národního hospodářství a spojených s výrobními silami a ekonomickou politikou státu. Ekonomická analýza výrobně hospodářské činnosti podniku jako systému má charakter systémové analýzy.

V současné době je při řešení systémové analýzy vymezeno šest etap.

V první etapě je objekt sledování znázorněn jako systém, pro který je určen cíl a podmínky činnosti. Předmětem ekonomické analýzy je výrobně hospodářská činnost podniku, kterou je možno rozdělit na tři vzájemně spojené prvky: a) vklady, b) výrobní proces, c) finální produkci. Úkolem resp. cílem činnosti chozrasčotního podniku je zajištění maximální finální produkce při stanovených nákladech, nebo určitého množství produkce s minimálními vynaloženými náklady. Podmínky činnosti podniku jsou určovány systémem hlavních plánovaných ukazatelů, schválených vyššími orgány řízení.

Rozpracování kvalitativních charakteristik činnosti podniku a výběr ukazatelů syntetických a analytických, charakterizujících tuto činnost, je úkolem druhé etapy.

Obsahem třetí etapy je stanovení celkového obecného schématu, určení hlavních komponentů, funkcí, vzájemných vazeb, stanovení schématu podsystémů spolu podřízených prvků.

Na základě stanoveného informačního modelu výrobně hospodářské činnosti podniku může být sestaveno celkové blokové schéma komplexní ekonomické analýzy, může být rozpracována klasifikace faktorů, ukazatelů a vazby mezi nimi. V publikaci je uveden názorný příklad obecného schématu formulace a analýzy základních ukazatelů výrobně hospodářské činnosti v systému komplexní analýzy.

Ekonomické, výrobní vztahy jsou předmětem zkoumání ekonomických věd, jsou v těsné vazbě s výrobními silami. Výrobní síly charakterizují technickou stránku, technické podmínky výroby, na

kterých závisí produktivita práce a ekonomické ukazatele obecně. Technická stránka výroby není bezprostředně objektem ekonomické analýzy, je však zkoumána v těsné souvislosti s ekonomickými ukazateli.

Rozhodujícím faktorem růstu výrobních sil a rozvoje lidské společnosti je technický progres, který vede k růstu produktivity práce a snížení nákladů na výrobek. Z druhé strany je technický rozvoj stimulován potřebou ekonomického rozvoje. Platí zásada, že rozvoj techniky je progresivní tehdy, je-li ekonomicky progresivní.

Úroveň ekonomických ukazatelů ovlivňují také přírodní podmínky a sociální podmínky života výrobních kolektivů. Ekonomické ukazatele možno definovat jako funkce technických, organizačních, přírodních a sociálních podmínek. Na organizačně technické úrovni výroby a podmínkách sociálního rozvoje výrobních kolektivů závisí stupeň plnění plánu výroby.

Intenzita plnění výroby se projevuje v těchto obecných ukazatelích: v produktivitě práce, fondové náročnosti výroby a ve spotřebě materiálových nákladů na produkci.

Efektivnost plnění výroby se projevuje ve třech veličinách: v objemu a kvalitě vyrobené a realizované produkce, v rozsahu zálohovaných základních a spotřebě oběžných výrobních fondů.

Obecné ukazatele každého bloku označujeme jako syntetické ukazatele. Syntetický ukazatel jednoho bloku jako výsledek resp. výstup je zároveň vstupem následujícího bloku systému. Prostřednictvím obecných ukazatelů se uskutečňuje vazba mezi jednotlivými bloky systému ekonomické analýzy.

K získání přehledu o formulaci syntetických ukazatelů je zapotřebí posuzovat každý blok samostatně, jako samostatný systém. Získáme tak soustavu analytických ukazatelů, ze kterých se skládají ukazatele obecné (syntetické).

Ve čtvrté etapě se vymezí základní vazby a faktory pro kvantitativní charakteristiku systému. Kvantitativní ocenění vlivu jednotlivých faktorů je pro systémovou analýzu velmi důležité.

Uvedené vztahy naznačují princip rozložení syntetických ukazatelů na ukazatele analytické. Ne vždy však lze kvantitativní závislost vyjádřit základními matematickými metodami. Mnohdy je třeba použít metody matematicko-statistické, např. regresní a korelační analýzy.

Z informací předcházejících etap se sestaví v páté etapě model systému. Do

modelu vstupují konkrétní údaje o výsledcích jakéhokoliv podniku a vystupují parametry modelu v číselném vyjádření.

Poslední, šestou etapou při ekonomické analýze je práce s modelem. Tato etapa objektivně ocení výsledky hospodářské činnosti, odhalí rezervy pro zvýšení efektivity výroby.

Hlavním přínosem systémové ekonomické analýzy je to, že kromě rozpracování syntetických a analytických ukazatelů a faktorů vytváří logicko-metodologické schéma analýzy, odpovídající vnitřním vazbám mezi jednotlivými ukazateli a faktory a dále formuluje přibližný model ekonomické analýzy, který odkrývá širokou možnost použití výpočetní techniky a matematických metod. V současné etapě rozvoje ekonomické analýzy jsou to právě matematické a matematicko-statistické metody, které obohacují ekonomické výzkumy, plánování a samotnou analýzu.

V publikaci je uvedeno schéma metod používaných při ekonomické analýze resp. mikroanalýze podniků. Patří sem především metody elementární matematiky, klasické metody matematické analýzy (diferenciální a integrální počet, variační počet), metody matematické statistiky, programování, metody zkoumání operací a teorie, metody matematické teorie plánování experimentů a jiné další.

Zvláštní pozornost zasluhuje část pojednávající o matematických metodách komplexního zhodnocení výrobně hospodářské činnosti podniku. Teoreticky by bylo možné ocenit výsledky podniků a určit pořadí jednotlivých podniků na základě libovolného syntetického ukazatele, který v sobě zahrnuje všechny stránky činnosti určitého objektu. Avšak složitost výrobně hospodářské činnosti nedovoluje izolovat z množství ukazatelů jeden libovolný a povýšit ho na určující.

Efektivnost výrobně hospodářské činnosti jednoho objektu může být sledována ve srovnání s efektivností činnosti druhého. V tomto případě úloha komplexního zhodnocení činnosti se mění na úlohu srovnání.

V publikaci je popsána jedna z matematických metod srovnávacího komplexního zhodnocení, která může být použita pro hodnocení podniků.

V případě, že by se podniky srovnávaly podle jednoho ukazatele, nemohou

vzniknout žádné problémy. První místo by zaujal podnik s nejlepším výsledkem, druhým bude podnik následující atd. Podnik s nejlepším výsledkem je tzv. „etalonem“, vzorovým ukazatelem, k němuž se srovnávají podniky ostatní.

V případě, že se srovnání děje pomocí více ukazatelů (je stanoveno více etalonů), není možno přesně určit rozdíl mezi etalonem a srovnávaným podnikem pomocí jednoduchých posloupností bez dalších doplňujících ukazatelů.

Každý podnik má své místo v pravouhlém souřadnicovém systému, koordináty určují velikost (hodnotu) ukazatelů, které jsou srovnávány. Srovnání se účastní nejen absolutní hodnoty ukazatelů, ale i stupeň těsnosti každého podniku vůči etalonu.

Koordináty srovnávaných podniků jsou vyjádřeny v podílech, odpovídajících koordinátám etalonu.

Výchozí údaje jsou uspořádány do matice, kde každý prvek a_{ij} představuje hodnotu j -tého ukazatele v i -tém podniku (pořadové číslo podniku). V každém sloupci matice (a_{ij}) se nachází maximální element, ke kterému se vztahují ostatní elementy příslušného sloupce. Výsledkem je matice koordinát. Elementy matice koordinát se povýší na druhou a v řádcích se provede součet. Výsledné hodnoty se seřadí sestupně. Na první místo je zařazen podnik, kterému odpovídá nejvyšší hodnota.

Ekonomická analýza má své místo v činnosti všech ekonomických pracovníků. Proto i publikace tohoto typu nejsou zdaleka určeny pouze pro odborníky — rozboráře. Kniha autorského kolektivu Bakanova, Kašajeva a Šeremeta „Ekonomičeskij analiz“ patří k těm, k nimž se čtenář bude vracet, neboť obsahuje mnoho podnětů a myšlenek, metodických postupů. Je to kniha, která zobecňuje množství poznatků a má bezprostřední souvislost s potřebami praxe socialistického hospodářství. Není sice bezprostředním návodem pro praktické jednání, ale tím více poslouží těm, kteří publikace, resp. metodiky a návody v tomto smyslu připravují. Poslouží současně i těm, kteří ve výzkumu ekonomických otázek zejména na podnikové úrovni sledují vzťahy a souvislosti mezi efekty a vklady a ekonomickými jevy vůbec. Proto nelze jinak než tuto významnou práci sovětských ekonomů doporučit pozornosti i našich odborníků.

Dimitrij Choma, Jitka Voženílková

ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA č. 11/1977

bude obsahovat tyto práce:

Korbíni J.: Předpoklady a směry oblastního rozvoja poľnohospodárstva ČSSR

Korbíni J., Klečka M.: Poľnohospodárske prírodné oblasti a ich výrobné-ekonomické predpoklady

Klečka M., Korbíni J.: Zóny vhodnosti zemědělských plodin a jejich využití v plánovitém řízení zemědělství

Korbíni J., Prachárová M.: Niektoré poznatky z optimalizácie štruktúry osevných plôch v SSR

Váňa V.: Modelové řešení výrobně oblastní specializace chovu skotu v ČSR

Homolka Š.: Možnosti využívania modelov oblastných výrobných štruktúr v kooperačnom obvode

Řádek S.: Oblastní diferenciacie štruktúry výroby a její spojitost s ekonomickými výsledky JZD v různých zemědělských přírodních oblastech

Homolka Š., Koreň D.: Poznatky z okresných štúdií rozvoja poľnohospodárstva na Slovensku a skúsenosti z ich doterajšej aplikácie

Čisrlák V.: K problematike štruktúry poľnohospodárskej výroby v závlahách

Zemědělská ekonomika č. 11/77 stojí 10,— Kčs. Objednávky přijímá Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Slezská 7, 120 56 Praha 2 a Poštovní novinová služba, Jindřišská 14, 110 00 Praha 1

VARGA J., vedoucí IX. oddělení ÚV KSČ, nábr. L. Svobody 12, 125 11 Praha 1

K šedesátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 645—651. — lit. 4

Velká říjnová socialistická revoluce, zemědělství, SSSR, ČSSR

V článku je rozveden dějinný význam VŘSR z širších společenských aspektů. Zvláštní pozornost je věnována Leninově agrární teorii, aplikaci jeho učení o rolnické otázce a zvláště jeho družstevního plánu v našich podmínkách. Je zdůrazněna i obrovská materiálně technická pomoc, kterou nám SSSR poskytoval již od prvních let po druhé světové válce. V souvislosti se zabezpečováním úkolů uložených XV. sjezdem KSČ se v článku zvláště zdůrazňuje velký význam aktivní účasti ČSSR při realizaci komplexního programu socialistické ekonomické integrace států RVHP.

ŠMELJEV G. I., MYMRIKOV N. S., Institut ekonomiky mirovoj socialističeskoj sistemy AN SSRS, 117 418 Moskva

Sovětské zemědělství v předvečer VŘSR

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 653—665. — 3 tab.

SSSR, zemědělství, historický přehled, výroba, spotřeba, statistika

Práce podává přehled o rozvoji sovětského zemědělství především v opsledním období. Přináší mnoho zajímavých informací o růstu zemědělské výroby, o rozvoji výrobních sil, specializaci, koncentraci a integraci výroby i o životních podmínkách pracovníků v zemědělství.

BURIAN, J., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Orientační normativy vlastních nákladů v rostlinné výrobě

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 567—680. — 2 tab., 2 grafy

plánování, vlastní náklady, rostlinná výroba, normativy, metodologie

Autor se ve svém příspěvku zabývá úlohou normativů vlastních nákladů pro účely plánování rostlinné výroby v zájmu zpřesnění této činnosti. Vytýpovává možné oblasti jejich aplikace, způsob jejich výpočtu, jejich určení a použití. Definuje činitele působící na jejich případnou modifikaci. Rozebírá vliv inovačních, mezioblastních, řídicích, organizačních a strukturálních změn na úroveň normativů vlastních nákladů, dále rovněž analyzuje vliv změn technologií. Identifikuje potřebné informace, na základě nichž je možné vypočítat normativy vlastních nákladů rostlinné výroby.

JANEČEK J. et al., Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65, 110 06 Praha 1

Služby pro zemědělství

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 681—688. — lit.5

zemědělství, služby, analýza, syntéza

Autor charakterizuje služby pro zemědělství jako činnost, která sice výrobky sama nevytváří, ale nesporně zvyšuje jejich užitnou hodnotu. Po teoretickém úvodu se zabývá charakterem služeb v zemědělství, jejich specifickými rysy, a to zvláště v podmínkách kooperace, specializace a kooperace. Klasifikuje služby a analyzuje je ve skupinách (služby meziodvětvové, vnitroodvětvové, služby pro oblast výroby, obytu a zásobování, služby pro řízení).

BEZVODA F. — KNOB M., Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření, Těšnov 65, 110 06 Praha 1

Perspektivní záměry na úseku služeb v posklizňové úpravě a skladování obilovin a brambor ve vybraných okresech

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 689—700. — 6 tab., lit. 1

služby, zemědělství, posklizňová úprava, brambory, obilí, analýza, syntéza

Byly vybrány tři okresy a jeden velký oborový podnik pro oblast výzkumu služeb s posklizňovou úpravou obilovin a brambor a jejich uskladnění. Zkoumaly se formy organizace služeb, formy zajištění služeb, optimální rozmístění objektů a vhodné kapacity těchto objektů. Práce vyústila do konkrétních návrhů.

HURTA J., Vysoká škola zemědělská, 160 21 Praha-Suchbát

Příspěvek k metodice odhadu vlivu úrovně řízení na hospodářské výsledky JZD pomocí kovarianční analýzy

Zeměd. Ekon., 23, 1977, č. 10, s. 701—712. — 3 tab., lit. 5

zemědělství, úroveň podniku, JZD, řízení, statistika matematická, metodologie

Autor používá k zjištění úrovně řízení v JZD kovarianční analýzy. Zkoumaná JZD byla alokována ve shodných stanovištních jednotkách. Soubor byl rozdělen do tří stupňů kvalitativního znaku — míry důchodovosti. Výpočty ukázaly, že úroveň řízení u podprůměrných podniků snižuje celkovou produkci o 7,5 %, u nadprůměrných zvyšuje o 9,6 %. Při výpočtech se braly v úvahu vklady do výroby, naturální a hodnotové výsledky.

STATISTICKÉ PŘEHLEDY

o československém a zahraničním zemědělství

PŘÍLOHA ČÍSLO 10 ČASOPISU ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

ČÍSLO
9-10

1977

VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ
STÁTNÍCH STATKŮ

VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ JZD

VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ STÁTNÍCH STATKŮ PODLE VÝROBNÍCH OBLASTÍ

Výsledky hospodaření státních statků v ČSSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976¹⁾

Ukazatel	VO ²⁾	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet státních statků k 31. 12.	K	41	37	37	36	28	33
	Ř	68	65	63	58	53	43
	B	84	79	79	78	70	56
	BO	56	54	52	52	45	23
	H	75	69	68	72	66	37
	C	324	304	299	296	262	192
Výměra zemědělské půdy k 31. 12. v ha	K	180 612	167 427	167 048	165 264	147 339	183 746
	Ř	309 907	307 988	301 109	297 055	319 809	279 703
	B	370 371	402 364	416 615	391 031	367 826	358 669
	BO	239 019	230 147	229 153	239 064	247 477	205 590
	H	343 052	321 108	326 887	347 892	342 511	366 922
	C	1 442 961	1 429 034	1 440 812	1 440 306	1 424 962	1 394 630
Průměrný evidenční počet přepočtený pracovníků úhrnem	K	30 308	27 596	26 977	26 198	22 864	27 667
	Ř	49 125	47 748	45 669	44 199	44 903	37 872
	B	47 648	49 778	50 184	46 524	42 676	42 149
	BO	28 682	27 356	26 722	26 669	26 996	21 704
	H	37 943	35 150	34 838	36 598	36 479	38 668
	C	193 706	187 628	184 390	180 188	173 918	168 060
z toho: dělníků celkem	K	26 695	24 140	23 513	22 759	19 747	23 881
	Ř	42 832	41 380	39 299	37 747	37 856	31 529
	B	41 311	42 910	42 955	39 634	36 048	35 436
	BO	24 784	23 547	22 553	22 765	22 929	17 908
	H	32 526	29 976	29 577	30 952	30 714	32 289
	C	168 148	161 953	158 197	153 857	147 294	141 043

Ukazatel	VO ²⁾	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
technicko-hospodářských pracovníků	K	2 828	2 655	2 702	2 647	2 348	2 885
	Ř	5 063	5 033	4 993	4 854	5 183	4 557
	B	5 367	5 796	6 082	5 700	5 368	5 388
	BO	3 267	3 194	3 235	3 198	3 301	2 805
	H	4 341	4 106	4 202	4 503	4 540	5 027
	C	20 866	20 784	21 214	20 902	20 740	20 662
Počet ha z. p. na 1 pracovníka	K	6,0	6,0	6,1	6,3	6,4	6,6
	Ř	6,3	6,4	6,6	6,7	7,1	7,4
	B	7,8	8,0	8,3	8,3	8,6	8,5
	BO	8,3	8,3	8,5	8,9	9,1	9,5
	H	9,1	9,0	9,3	9,5	9,4	9,5
	C	7,5	7,5	7,8	7,9	8,2	8,3
Počet skotu na 100 ha z. p.	K	57	60	62	63	65	66
	Ř	65	68	71	72	69	73
	B	61	62	64	65	66	68
	BO	60	61	63	64	63	63
	H	56	57	59	59	60	62
	C	61	62	64	65	65	66
Počet prasat na 100 ha o. p.	K	114	115	112	128	122	148
	Ř	102	101	99	108	106	102
	B	86	86	88	91	87	86
	BO	66	72	73	67	62	64
	H	35	36	34	36	47	49
	C	83	85	82	89	86	89

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967)	K	10 284	10 978	11 436	12 138	12 606	11 919
v Kčs na 1 ha z. p.	Ř	9 892	10 793	10 891	11 431	10 742	9 899
	B	7 696	7 960	8 427	8 701	8 534	8 288
	BO	6 592	7 033	7 383	7 368	7 141	6 864
	H	5 497	5 727	5 962	5 920	6 244	6 404
	C	7 785	8 281	8 570	8 763	8 658	8 386
z toho produkce	K	5 116	5 443	5 639	5 961	6 389	5 503
roślinné výroby	Ř	4 585	5 242	5 088	5 404	4 948	4 173
	B	3 384	3 460	3 685	3 784	3 564	3 346
	BO	2 755	2 861	3 062	3 081	2 941	2 774
	H	2 386	2 314	2 516	2 435	2 585	2 691
	C	3 517	3 727	3 842	3 924	3 823	3 540
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967)	K	61 303	66 605	70 832	76 547	81 241	79 127
v Kčs na 1 pracovníka	Ř	62 468	69 659	72 009	76 871	76 658	73 050
	B	59 811	64 228	69 959	73 078	73 836	70 543
	BO	54 994	58 872	63 323	65 989	65 332	64 968
	H	49 773	51 708	55 722	56 492	58 762	60 535
	C	58 039	62 833	66 943	70 095	71 056	69 498
V Kčs na 1 ha z. p.: výkony celkem ³⁾	K	11 675	12 602	13 388	14 289	14 954	13 719
	Ř	11 045	11 872	12 451	13 164	12 504	11 263
	B	8 809	9 381	10 038	10 486	10 567	10 578
	BO	7 834	8 606	9 135	9 164	9 215	9 657
	H	7 258	7 755	8 189	8 382	8 898	9 706
	C	9 117	9 812	10 371	10 746	10 819	10 765
materiálové a jiné náklady ⁴⁾	K	7 015	7 503	7 988	8 430	9 021	9 199
	Ř	7 108	7 664	7 917	8 338	8 581	9 064
	B	5 934	6 310	6 694	6 861	7 283	7 814
	BO	5 608	6 176	6 435	6 417	6 749	7 358
	H	5 165	5 572	5 792	6 012	6 560	7 109
	C	6 084	6 557	6 855	7 066	7 488	7 995

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	3 389	3 507	3 605	3 760	3 795	3 759
	Ř	3 271	3 393	3 470	3 558	3 472	3 453
	B	2 666	2 722	2 798	2 853	2 874	3 030
	BO	2 494	2 630	2 697	2 688	2 681	2 765
	H	2 360	2 484	2 532	2 544	2 668	2 814
	C	2 785	2 892	2 957	3 000	3 020	3 115
zisk (+), ztráta (—) běžného roku ⁵⁾	K	817	1 123	1 370	1 549	1 530	482
	Ř	274	417	673	797	—61	—1 455
	B	—76	64	301	450	75	—560
	BO	—523	—472	—230	—213	—535	—761
	H	—500	—530	—335	—443	—623	—485
	C	—63	46	274	321	—79	—612
dotace a subvence k hosp. výsledku celkem ⁶⁾	K	331	364	388	360	384	458
	Ř	508	785	772	662	965	801
	B	670	903	732	626	653	771
	BO	1 038	1 293	1 156	931	985	1 131
	H	1 107	1 271	1 145	1 115	1 055	938
	C	758	959	861	772	849	833

1) ze zpracování výpisů z ročních výkazů za jednotlivé státní statky; do r. 1973 nejsou zahrnuty některé podniky nemající půdu; od r. 1976 je zpracován celý sektor státních statků řízených zemědělskými územními orgány, přičemž oborové podniky jsou zahrnuty vždy jako jeden podnik (nikoliv jako dříve výkazy za jednotlivé odštěpné závody)

2) VO - výrobní oblast, C - celkem

3) metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předchozími roky

4) v r. 1976 pro srovnatelnost s předchozími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

5) do r. 1975 nebyl zahrnut zisk za zemědělskou činnost Oborového podniku Šumava, Podnikového ředitelství státních statků v Bruntále apod., jelikož v ročních výkazech nebyl jejich zisk rozepsán na jednotlivé odštěpné závody (přičemž podniky nemající půdu nebyly do r. 1975 zahrnuty do zpracování výpisů z ročních výkazů)

6) od r. 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hosp. výsledku

Výsledky hospodaření státních statků v ČSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976*)

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet státních statků k 31. 12.	K	7	6	6	6	3	3
	Ř	58	56	54	50	44	37
	B	72	65	65	66	58	40
	BO	49	46	44	45	37	19
	H	54	51	50	52	44	22
	C	240	224	219	219	186	121
Výměra zem. půdy k 31. 12. v ha	K	36 717	36 523	36 472	36 391	36 372	41 597
	Ř	250 574	254 398	247 884	248 027	268 603	245 859
	B	326 560	348 515	357 656	339 607	313 049	293 237
	BO	208 710	196 721	194 822	205 818	206 834	176 904
	H	253 552	241 539	242 269	255 415	240 216	282 254
	C	1 076 113	1 077 696	1 079 103	1 085 258	1 065 074	1 039 851
Průměrný evidenční počet přepočtený pracovníků úhrnem	K	6 286	6 058	5 941	5 850	5 733	6 543
	Ř	40 559	39 872	37 867	36 960	37 422	32 648
	B	41 935	42 997	43 276	40 478	36 426	33 869
	BO	24 493	23 064	22 365	22 520	22 100	18 797
	H	26 276	24 932	24 595	25 559	23 608	29 345
	C	139 549	136 923	134 044	131 367	125 289	121 202
z toho: dělníků celkem	K	5 536	5 328	5 199	5 067	4 880	5 542
	Ř	35 319	34 517	32 478	31 638	31 636	27 275
	B	36 334	36 998	36 936	34 386	30 694	28 346
	BO	21 068	19 800	19 051	19 140	18 653	15 488
	H	22 431	21 191	20 820	21 529	19 759	24 356
	C	120 688	117 834	114 484	111 760	105 622	101 007

pokračování

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
technicko-hospodářských pracovníků	K	594	586	591	593	593	666
	Ř	4 221	4 251	4 201	4 101	4 383	4 036
	B	4 772	5 087	5 344	5 043	4 676	4 503
	BO	2 869	2 776	2 792	2 800	2 807	2 477
	H	3 188	3 100	3 151	3 340	3 154	3 992
	C	15 644	15 800	16 079	15 877	15 613	15 674
Počet ha z. p. na 1 pracovníka	K	5,8	6,0	6,1	6,2	6,3	6,4
	Ř	6,2	6,3	6,5	6,7	7,1	7,5
	B	7,8	8,0	8,2	8,3	8,6	8,7
	BO	8,5	8,5	8,7	9,1	9,3	9,4
	H	9,6	9,6	9,8	10,0	10,1	9,6
	C	7,7	7,8	8,0	8,2	8,5	8,6
Počet skotu na 100 ha z. p.	K	60	62	65	68	69	70
	Ř	69	72	74	74	72	74
	B	63	65	67	68	69	71
	BO	62	64	65	66	66	66
	H	57	59	61	62	64	66
	C	64	65	67	69	68	70
Počet prasat na 100 ha o. p.	K	125	136	139	142	143	147
	Ř	99	99	97	105	103	99
	B	84	83	86	87	83	80
	BO	68	75	77	69	62	63
	H	29	31	28	28	26	39
	C	80	81	78	83	78	77

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha z. p.	K	11 870	13 200	13 399	13 440	15 252	13 841
	Ř	10 490	11 345	11 309	11 825	11 053	9 838
	B	7 928	8 284	8 835	9 044	8 937	8 565
	BO	6 736	7 298	7 687	7 602	7 496	7 247
	H	5 511	5 800	6 070	6 029	5 968	6 534
	C	7 858	8 441	8 730	8 844	8 736	8 301
z toho produkce rostlinné výroby	K	6 045	7 061	6 485	6 420	8 039	6 594
	Ř	4 942	5 639	5 323	5 722	5 210	4 136
	B	3 500	3 656	3 878	3 942	3 746	3 438
	BO	2 845	3 024	3 220	3 194	3 144	2 912
	H	2 445	2 454	2 634	2 505	2 524	2 769
	C	3 547	3 857	3 900	3 952	3 869	3 458
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pracovníka	K	69 261	79 584	82 256	83 740	96 764	87 992
	Ř	64 843	72 393	74 091	79 404	79 330	74 016
	B	61 751	67 082	73 008	75 810	76 933	74 145
	BO	57 420	62 216	66 972	69 498	70 152	68 173
	H	53 177	55 875	59 753	60 310	60 794	62 849
	C	60 613	66 321	70 285	73 076	74 319	71 197
V Kčs na 1 ha z. p.: výkony celkem ²⁾	K	13 563	15 141	15 788	16 112	17 509	15 691
	Ř	11 504	12 329	12 854	13 485	12 651	11 222
	B	8 965	9 597	10 402	10 757	10 843	10 707
	BO	7 851	8 652	9 212	9 195	9 231	10 024
	H	7 033	7 578	8 068	8 359	8 322	9 799
	C	9 042	9 808	10 409	10 699	10 645	10 665
materiálové a jiné náklady ³⁾	K	7 785	8 686	8 835	9 151	9 873	9 926
	Ř	7 382	7 933	8 166	8 557	8 699	9 156
	B	6 046	6 441	6 936	7 051	7 488	7 997
	BO	5 625	6 208	6 458	6 419	6 740	7 587
	H	5 146	5 503	5 749	6 018	6 356	7 166
	C	6 123	6 618	6 930	7 103	7 474	8 052

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	3 528	3 622	3 742	3 844	3 939	3 914
	Ř	3 366	3 453	3 522	3 587	3 483	3 416
	B	2 681	2 734	2 838	2 880	2 904	2 990
	BO	2 476	2 610	2 685	2 658	2 643	2 818
	H	2 291	2 397	2 466	2 476	2 494	2 811
	C	2 738	2 836	2 915	2 936	2 942	3 050
zisk (+), ztráta (-) běžného roku ⁴⁾	K	1750	2 298	2 665	2 496	3 036	1 582
	Ř	373	550	779	886	-26	-1 565
	B	-41	141	303	506	115	-596
	BO	-496	-429	-157	-145	-459	-672
	H	-608	-532	-326	-391	-792	-435
	C	-105	56	294	325	-137	-707
dotace a subvence k hosp. výsledku celkem ⁵⁾	K	142	142	170	145	108	400
	Ř	514	790	765	646	974	795
	B	673	894	719	604	635	770
	BO	1 041	1 289	1 161	903	962	1045
	H	1 233	1 367	1 190	1 094	1 100	882
	C	821	1 021	896	770	871	838

*) ze zpracování výpisů z ročních výkazů za jednotlivé státní statky; do r. 1975 nejsou zahrnuty některé podniky nemající půdu; od r. 1976 je zpracován celý sektor státních statků, řízených zemědělskými územními orgány, přičemž oborové podniky jsou zahrnuty vždy jako 1 podnik (nikoliv jako dříve výkazy za jednotlivé odštěpné závody)

¹⁾ metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předchozími roky

²⁾ v r. 1976 pro srovnatelnost s předchozími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

³⁾ do r. 1975 nebyl zahrnut zisk na zemědělskou činnost Oborového podniku Šumava, Podnikového ředitelství státních statků v Bruntále apod.,

⁴⁾ jelikož v ročních výkazech nebyl jejich zisk rozepsán na jednotlivé odštěpné závody (přičemž podniky nemající půdu nebyly do r. 1975 zahrnuty do zpracování výpisů z ročních výkazů)

⁵⁾ od r. 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hosp. výsledku

Výsledky hospodaření státních statků v SSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976*)

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet státních statků k 31. 12.	K	34	31	31	30	25	30
	Ř	10	9	9	8	9	6
	B	12	14	14	12	12	16
	BO	7	8	8	7	8	4
	H	21	18	18	20	22	15
	C	84	80	80	77	76	71
Výměra zem. půdy k 31. 12. v ha	K	143 895	130 904	130 576	128 873	110 967	142 149
	Ř	59 333	53 590	53 225	49 028	51 206	33 844
	B	43 811	53 849	58 959	51 424	54 777	65 432
	BO	30 309	33 426	34 331	33 246	40 643	28 686
	H	89 500	79 569	84 618	92 477	102 295	84 668
	C	366 848	351 338	361 709	355 048	359 888	354 779
Průměrný evidenční počet přepočtený pracovníků úhrnem	K	24 022	21 538	21 036	20 348	17 131	21 124
	Ř	8 566	7 876	7 802	7 239	7 481	5 224
	B	5 713	6 781	6 908	6 046	6 250	8 280
	BO	4 189	4 292	4 357	4 149	4 896	2 907
	H	11 667	10 218	10 243	11 039	12 871	9 323
	C	54 157	50 705	50 346	48 821	48 629	46 858
z toho: dělníků celkem	K	21 159	18 812	18 314	17 692	14 867	18 339
	Ř	7 513	6 863	6 821	6 109	6 220	4 254
	B	4 977	5 912	6 019	5 248	5 354	7 090
	BO	3 716	3 747	3 802	3 625	4 276	2 420
	H	10 095	8 785	8 757	9 423	10 955	7 933
	C	47 460	44 119	43 713	42 097	41 672	40 036

Ukazatel	VO)	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
technicko-hospodářských pracovníků	K	2 234	2 069	2 111	2 054	1 755	2 219
	Ř	842	782	792	753	800	521
	B	595	709	738	657	692	885
	BO	398	418	443	398	494	328
	H	1 153	1 006	1 051	1 163	1 386	1 035
	C	5 222	4 984	5 135	5 025	5 127	4 988
Počet ha z. p. na 1 pracovníka	K	6,0	6,0	6,2	6,3	6,4	6,7
	Ř	6,9	6,8	6,9	6,7	6,9	6,5
	B	7,6	7,8	8,5	8,5	8,9	7,9
	BO	7,3	7,5	7,8	7,9	8,2	9,8
	H	7,7	7,5	8,1	8,4	7,9	8,9
	C	6,8	6,8	7,1	7,2	7,4	7,5
Počet skotu na 100 ha z. p.	K	56	59	61	62	64	64
	Ř	51	53	56	59	57	64
	B	46	47	44	45	49	55
	BO	50	47	49	47	45	43
	H	51	52	52	51	51	50
	C	51	53	55	55	55	57
Počet prasat na 100 ha o. p.	K	111	109	105	124	115	149
	Ř	115	109	111	125	125	124
	B	109	114	108	123	118	125
	BO	56	52	42	50	57	73
	H	56	58	56	64	107	98
	C	96	97	96	107	114	131

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha z. p.	K	9 880	10 358	10 888	11 769	11 738	11 356
	Ř	7 373	8 180	8 968	9 439	9 134	10 343
	B	5 959	5 850	5 957	6 440	6 264	7 051
	BO	5 605	5 420	5 658	5 902	5 309	4 496
	H	5 460	5 498	5 651	5 623	6 888	5 965
	C	7 572	7 789	8 090	8 518	8 428	8 635
z toho produkce rostlinné výroby	K	4 880	4 992	5 403	5 832	5 848	5 184
	Ř	3 078	3 361	4 009	3 799	3 590	4 441
	B	2 517	2 188	2 513	2 745	2 536	2 937
	BO	2 142	1 869	2 165	2 377	1 896	1 921
	H	2 222	1 879	2 172	2 241	2 726	2 426
	C	3 430	3 326	3 669	3 841	3 687	3 782
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pracovníka	K	59 221	62 954	67 606	74 479	76 047	76 381
	Ř	51 221	55 816	61 905	63 940	63 293	67 010
	B	45 565	46 129	50 857	54 786	55 785	55 808
	BO	40 813	40 902	44 596	46 942	43 574	44 242
	H	42 106	41 539	46 044	47 651	55 034	53 250
	C	51 404	53 413	58 046	62 071	62 650	65 105
V Kčs na 1 ha z. p.: výkony celkem ¹⁾	K	11 194	11 895	12 717	13 774	14 116	13 141
	Ř	9 109	9 708	10 598	11 541	11 738	11 567
	B	7 639	7 972	7 827	8 702	9 016	10 001
	BO	7 712	8 332	8 697	8 974	9 135	7 390
	H	7 895	8 310	8 540	8 444	10 246	9 392
	C	9 338	9 825	10 256	10 886	11 335	11 059
materiálové a jiné náklady ²⁾	K	6 819	7 173	7 752	8 226	8 742	8 987
	Ř	5 956	6 390	6 770	7 227	7 970	8 400
	B	5 090	5 453	5 227	5 606	6 129	7 000
	BO	5 495	5 980	6 305	6 399	6 792	5 940
	H	5 221	5 788	5 917	5 995	7 039	6 921
	C	5 973	6 369	6 632	6 954	7 528	7 828

dokončení

Ukazatel	VO	Rok					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	3 354	3 475	3 567	3 736	3 749	3 714
	Ř	2 875	3 107	3 230	3 413	3 419	3 722
	B	2 548	2 640	2 554	2 680	2 702	3 207
	BO	2 614	2 755	2 768	2 872	2 876	2 438
	H	2 556	2 755	2 724	2 730	3 073	2 821
	C	2 924	3 063	3 081	3 194	3 251	3 307
zisk (+), ztráta (-) běžného roku	K	580	795	1 008	1 280	1 036	160
	Ř	-140	-214	165	348	-242	-659
	B	-337	-438	-192	81	-150	-397
	BO	-709	-732	-649	-638	-928	-1 309
	H	-195	-525	-361	-586	-228	-655
	C	57	13	2 15	309	92	-333
dotace a subvence k hosp. výsledku celkem ³⁾	K	379	427	449	420	475	475
	Ř	483	764	800	744	920	846
	B	643	963	809	775	755	777
	BO	1 019	1 317	1 125	1 110	1 102	1 665
	H	752	972	1 014	1 173	948	1 132
	C	572	765	755	778	786	818

*) ze zpracování výpisů z ročních výkazů za jednotlivé státní statky

1) metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předchozími roky

2) v r. 1976 pro srovnatelnost s předchozími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

3) od r. 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hosp. výsledku

Výsledky hospodaření státních statků v roce 1976 podle krajů a výrobních oblastí (ze zpracování výpisů z ročních výkazů za jednotlivé státní statky)

Ukazatel	VO	Středo- český	Jiho- český	Západo- český	Severo- český	Východo- český	Jihomo- ravský	Severo- moravský	Západo- sloven- ský	Středo- sloven- ský	Východo- sloven- ský
Počet státních statků k 31. 12.	K	—	—	—	—	—	3	—	20	4	6
	Ř	16	—	—	11	4	4	2	3	1	2
	B	9	2	9	8	4	2	6	5	6	5
	BO	—	—	1	8	5	4	1	—	3	1
	H	—	2	4	—	9	1	6	—	9	6
	C	25	4	14	27	22	14	15	28	23	20
Výměra zem. půdy k 31. 12. v ha	K	—	—	—	—	—	41 597	—	82 135	23 030	36 984
	Ř	94 031	—	—	105 105	14 765	17 273	14 685	10 121	2 962	20 761
	B	64 018	18 211	90 953	47 095	26 979	15 994	29 987	23 015	24 201	18 216
	BO	—	—	45 661	65 355	29 574	31 011	5 303	—	18 746	9 940
	H	—	90 674	38 458	—	48 261	4 254	100 607	—	49 294	35 374
	H	158 049	108 885	175 072	217 555	119 579	110 129	150 582	115 271	118 233	121 275
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha z. p.	K	—	—	—	—	—	13 841	—	12 987	8 474	9 531
	Ř	10 312	—	—	8 143	12 040	15 868	9 601	10 824	6 837	10 609
	B	8 447	7 957	8 274	7 922	9 626	9 144	9 812	8 625	6 771	5 423
	BO	—	—	5 675	6 403	9 648	8 639	9 669	—	5 549	2 518
	H	—	6 302	4 875	—	7 325	7 114	6 972	—	5 552	6 523
	C	9 557	6 579	6 850	7 572	9 001	11 753	7 889	11 922	6 413	7 646
z toho produkce rostlinné výroby	K	—	—	—	—	—	6 594	—	5 840	3 562	4 738
	Ř	4 521	—	—	3 113	4 734	6 986	5 027	5 043	2 938	4 362
	B	3 488	3 416	2 880	3 341	3 922	3 919	4 494	3 906	2 571	2 193
	BO	—	—	2 036	2 521	4 042	3 717	4 264	—	2 347	1 121
	H	—	2 387	1 943	—	2 912	2 873	3 356	—	1 992	3 015
	C	4 103	2 559	2 454	2 984	3 644	5 313	3 777	5 382	2 502	3 492

dokončení

Ukazatel	VO	Středo- český	Jiho- český	Západo- český	Severo- český	Východo- český	Jiho- moravský	Severo- moravský	Západo- slovenský	Středo- slovenský	Východo- slovenský
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na	K	—	—	—	—	—	87 992	—	82 736	68 624	65 300
	Ř	73 341	—	—	71 739	76 396	86 548	69 489	74 322	49 393	65 946
	B	63 801	67 525	81 897	76 235	86 305	71 869	71 326	64 953	50 784	49 818
	BO	—	—	68 718	64 360	84 113	61 383	65 906	—	46 576	36 644
1 pracovníka	H	—	68 558	47 783	—	66 693	61 508	62 125	—	48 743	59 594
	C	69 617	68 346	71 025	70 624	76 722	77 968	65 189	78 891	52 881	60 704
Materiální náklady a služby nemateriální povahy v Kčs na 1 ha zem. půdy	K	—	—	—	—	—	9 926	—	9 769	7 081	8 440
	Ř	9 252	—	—	8 789	10 252	11 365	7 452	7 776	7 218	8 872
	B	8 130	6 231	8 283	7 270	7 723	9 593	8 449	7 498	7 220	6 073
	BO	—	—	7 306	6 838	8 683	8 072	10 299	—	6 911	4 116
	H	—	6 848	7 873	—	6 957	7 097	7 284	—	7 070	6 716
	C	8 798	6 744	7 939	7 873	7 963	9 473	7 638	9 138	7 082	7 301
Mzdové a ostatní osobní náklady v Kčs na 1 ha zem. půdy	K	—	—	—	—	—	3 914	—	4 033	2 935	3 493
	Ř	3 663	—	—	2 932	3 939	4 756	3 187	3 795	3 322	3 743
	B	3 303	2 939	2 754	2 715	3 000	3 131	3 422	3 242	3 534	2 727
	BO	—	—	2 560	2 593	3 102	3 346	3 142	—	2 942	1 491
	H	—	2 665	2 809	—	2 921	3 098	2 879	—	2 891	2 726
	C	3 518	2 711	2 715	2 783	3 109	3 741	3 027	3 853	3 052	3 033
Zisk (+), ztráta (—) běžného roku v Kčs na 1 ha zem. půdy	K	—	—	—	—	—	1 582	—	666	—467	—573
	Ř	—2 257	—	—	—1 991	—513	2 237	385	1 216	—1 338	—1 476
	B	—1 667	—246	—632	—535	—36	848	207	67	—238	—1 198
	BO	—	—	—1 096	—1 322	353	125	625	—	—965	—1 954
	H	—	—44	—2 067	—	—329	—136	—226	—	—705	—587
	C	—2 018	—78	—1 068	—1 475	—117	1 102	—50	594	—619	—939

VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ JZD PODLE VÝROBNÍCH OBLASTÍ (ze zpracování ročních výkazů JZD 1971 až 1976)

Výsledky hospodaření JZD v ČSSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976*

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet JZD k 31. 12.	K	783	737	616	557	411	295
	Ř	1 677	1 548	1 316	1 020	742	557
	B	1 992	1 785	1 499	1 222	918	725
	BO	942	826	665	517	419	311
	H	477	422	353	304	246	209
	C	5 871	5 318	4 449	3 620	2 736	2 097
Výměra zemědělské půdy k 31. 12. v ha (společná půda bez záhumenků)	K	717 658	717 646	725 929	769 094	774 214	782 639
	Ř	1 112 762	1 110 347	1 126 283	1 146 737	1 158 381	1 186 988
	B	1 276 133	1 312 723	1 325 835	1 343 436	1 375 458	1 393 888
	BO	542 061	539 563	524 981	525 982	528 291	517 973
	H	300 056	320 988	333 808	351 971	363 634	386 944
	C	3 948 670	4 001 267	4 036 836	4 137 220	4 199 978	4 268 432
Průměrný počet trvale činných pracovníků	K	141 336	136 461	137 107	140 363	137 249	131 521
	Ř	215 555	208 394	206 707	203 860	194 541	186 101
	B	211 198	207 561	207 183	204 828	198 171	191 862
	BO	85 536	82 677	81 290	78 793	73 889	69 265
	H	48 470	47 950	50 708	53 099	53 968	54 049
	C	702 095	683 043	682 995	680 943	657 818	632 798
z toho družstevníků	K	139 039	134 674	135 704	138 950	135 558	130 924
	Ř	211 703	205 098	204 256	200 585	193 317	185 060
	B	204 629	203 655	204 137	201 139	196 228	190 570
	BO	83 189	81 104	80 140	77 589	73 387	68 809
	H	43 854	44 624	48 146	50 454	52 238	53 038
	C	682 414	669 155	672 383	668 717	650 728	628 391
Průměrný počet pomáhajících a brigádníků (přepočtený)	K	11 937	9 733	8 710	9 960	8 669	9 074
	Ř	23 607	21 220	20 105	19 947	18 227	18 415
	B	21 541	20 298	20 056	19 940	18 449	18 647
	BO	9 376	8 573	8 629	8 726	7 616	7 512
	H	7 573	6 657	7 526	7 666	6 784	6 997
	C	74 034	66 481	65 026	66 239	59 745	60 640

pokračování

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet ha zem. půdy na 1 pracovníka	K	4,6	4,7	4,8	5,1	5,3	5,6
	Ř	4,6	4,8	4,9	5,1	5,4	5,8
	B	5,3	5,5	5,8	6,0	6,3	6,6
	BO	5,6	5,8	5,8	6,0	6,5	6,8
	H	5,3	5,4	5,7	5,6	5,9	6,2
	C	5,0	5,2	5,3	5,5	5,8	6,1
Počet skotu na 100 ha zem. půdy	K	55,2	57,4	60,3	59,5	59,7	61,9
	Ř	72,2	75,1	77,3	77,3	78,1	78,1
	B	68,1	69,9	72,6	73,4	73,1	76,3
	BO	63,4	67,1	70,3	69,3	69,3	71,5
	H	56,0	56,6	57,2	56,6	56,0	57,2
	C	65,2	67,2	69,6	69,5	69,5	71,4
Počet prasat na 100 ha orné půdy	K	140,9	148,3	147,2	161,4	161,6	172,1
	Ř	122,1	128,1	130,9	132,7	128,1	127,3
	B	100,7	104,9	106,2	112,4	110,4	112,7
	BO	80,8	83,5	82,8	86,6	85,9	85,8
	H	57,9	57,4	55,1	58,1	56,9	53,5
	C	111,2	115,6	116,6	123,2	120,6	123,4

*) V posledních letech došlo vlivem značného slučování družstev i k některým změnám v zařazení jednotlivých JZD do výrobních oblastí. Tato skutečnost poněkud ovlivňuje časovou srovnatelnost údajů za výrobní oblasti (týká se i dalších tabulek).

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha zemědělské půdy	K	11 351	12 075	12 338	13 021	13 632	12 561
	Ř	11 699	12 476	12 843	13 351	12 872	12 096
	B	9 016	9 496	10 059	9 608	9 831	9 474
	BO	7 582	8 062	8 666	10 136	8 742	9 877
	H	5 510	5 625	5 596	5 802	5 398	5 636
	C	9 733	10 309	10 701	11 033	10 857	10 480
z toho produkce rostlinné výroby	K	6 131	6 551	6 753	7 249	7 705	6 721
	Ř	5 902	6 389	6 533	7 020	6 501	6 104
	B	4 184	4 423	4 753	4 431	4 424	4 194
	BO	3 532	3 732	4 059	4 684	3 957	3 710
	H	2 487	2 340	2 400	2 488	2 198	2 478
	C	4 803	5 107	5 328	5 545	5 354	4 979
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pracovníka	K	51 924	56 449	58 861	66 707	72 271	69 923
	Ř	53 873	59 376	63 056	68 537	69 862	70 092
	B	48 176	52 514	57 962	57 309	62 420	62 708
	BO	42 349	47 122	50 206	60 800	56 618	66 674
	H	29 315	30 640	32 001	32 647	31 667	34 851
	C	48 601	53 169	56 786	60 943	63 367	64 335
V Kčs na 1 ha zemědělské půdy: výkony celkem ¹⁾	K	12 936	13 831	14 358	15 182	15 976	14 743
	Ř	12 777	13 917	14 513	15 201	15 089	14 388
	B	9 961	10 399	11 512	11 417	12 254	12 182
	BO	9 082	10 380	11 116	13 410	11 415	11 721
	H	8 932	9 303	10 016	10 774	10 572	11 034
	C	11 096	11 919	12 689	12 369	13 474	13 109
materiálové a jiné náklady ²⁾	K	5 992	6 452	7 040	7 351	8 097	8 598
	Ř	6 301	6 903	7 245	7 670	8 299	8 694
	B	5 090	5 440	5 935	5 928	6 897	7 550
	BO	4 626	5 452	5 783	7 181	6 638	7 107
	H	4 554	5 047	5 479	5 741	6 341	6 777
	C	5 491	6 005	6 443	6 821	7 425	7 939

Ukazatel	VO)	1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	3 708	3 863	3 886	3 897	3 968	4 011
	Ř	3 666	3 869	3 904	3 946	3 967	3 933
	B	3 046	3 129	3 296	3 178	3 310	3 377
	BO	2 868	3 188	3 250	3 844	3 423	3 412
	H	2 990	3 073	3 177	3 332	3 270	3 333
	C	3 312	3 473	3 556	3 623	3 624	3 648
zisk (+), ztráta (-) běžného roku	K	2 295	2 511	2 368	2 809	2 795	1 429
	Ř	1 924	2 187	2 371	2 615	1 793	994
	B	1 146	1 099	1 505	1 543	1 051	510
	BO	970	1 053	1 334	1 477	853	477
	H	821	547	706	848	232	224
	C	1 525	1 611	1 815	2 010	1 483	784
dotace a subvence k hospodářskému výsledku celkem ³⁾	K	123	208	244	228	312	424
	Ř	164	309	263	231	340	574
	B	249	426	400	283	377	648
	BO	319	525	491	473	517	634
	H	373	784	733	722	852	811
	C	221	394	373	319	413	599

¹⁾ metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předcházejícími lety

²⁾ v r. 1976 pro srovnatelnost s předcházejícími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

³⁾ od roku 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hospodářského výsledku

Výsledky hospodaření JZD v ČSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet JZD k 31. 12.	K	111	107	101	99	53	42
	Ř	1 346	1 253	1 092	806	588	433
	B	1 646	1 494	1 254	1 011	746	582
	BO	767	684	557	425	341	242
	H	227	200	174	140	97	73
	C	4 097	3 738	3 178	2 481	1 825	1 372
Výměra zemědělské půdy k 31. 12. v ha (společná půda bez záhumenků)	K	86 609	85 304	85 995	99 837	100 144	100 832
	Ř	862 011	854 787	869 043	876 219	886 774	904 866
	B	1 030 381	1 041 316	1 039 070	1 057 182	1 079 400	1 102 324
	BO	411 185	410 731	404 335	402 643	401 156	396 403
	H	100 753	98 991	100 091	102 103	103 037	103 142
	C	2 490 939	2 491 129	2 498 534	2 537 984	2 570 511	2 607 567
Průměrný počet trvale činných pracovníků	K	21 644	20 622	20 630	22 673	21 354	19 973
	Ř	169 288	163 867	162 421	157 650	149 916	142 095
	B	165 233	161 097	157 636	155 143	148 192	143 282
	BO	65 537	63 836	62 894	60 025	56 413	52 067
	H	19 027	18 377	18 628	18 775	18 029	17 616
	C	440 729	427 799	422 209	414 266	392 904	375 033
z toho družstevníků	K	21 619	20 600	20 615	22 666	21 352	19 928
	Ř	167 773	162 454	161 591	155 761	149 382	141 744
	B	163 265	159 953	156 772	153 218	147 718	142 911
	BO	64 695	63 335	62 605	59 758	56 289	51 907
	H	18 594	18 083	18 452	18 665	17 879	17 565
	C	435 946	424 425	420 035	410 068	393 620	374 055
Průměrný počet pomáhajících a brigádníků (přepočtený)	K	1 504	1 230	1 192	1 455	1 517	1 430
	Ř	19 100	17 067	16 442	16 103	14 827	14 501
	B	16 654	15 870	15 269	14 476	14 233	14 240
	BO	6 977	6 568	6 659	6 366	5 838	5 692
	H	2 438	2 266	2 308	2 285	2 053	1 761
	C	46 673	43 001	41 870	46 685	38 468	37 624

pokračování

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet ha zem. půdy na 1 pracovníka	K	3,9	4,1	3,9	4,1	4,4	4,7
	Ř	4,5	4,7	4,8	5,0	5,4	5,8
	B	5,5	5,7	6,0	6,2	6,6	7,0
	BO	5,5	5,7	5,7	6,1	6,4	6,9
	H	4,7	4,7	4,7	4,8	5,1	5,3
	C	5,0	5,2	5,3	5,6	5,9	6,3
Počet skotu na 100 ha zem. půdy	K	66,9	68,9	69,3	70,6	71,7	71,4
	Ř	78,1	81,1	83,7	84,2	84,9	84,4
	B	73,1	75,5	78,5	79,0	78,8	81,2
	BO	70,3	74,0	76,7	75,5	76,4	77,2
	H	76,7	82,1	83,0	81,8	80,0	84,7
	C	74,2	77,0	79,5	79,5	79,6	81,2
Počet prasat na 100 ha orné půdy	K	129,7	134,8	131,8	138,5	152,9	142,9
	Ř	122,7	129,3	132,2	132,6	126,7	125,0
	B	101,4	106,6	107,3	113,2	109,5	110,6
	BO	83,5	85,4	85,2	87,5	85,7	83,4
	H	43,2	43,4	43,1	44,8	39,7	38,6
	C	106,0	110,8	112,1	115,0	111,2	110,8

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha zemědělské půdy	K	13 075	14 843	14 228	14 814	16 584	12 509
	Ř	12 565	13 606	13 933	14 486	13 918	12 950
	B	9 554	10 176	10 851	10 311	10 596	9 952
	BO	8 374	9 026	9 679	11 254	9 615	11 028
	H	7 042	7 936	8 064	8 050	7 835	7 823
	C	10 421	11 234	11 738	11 989	11 712	11 170
z toho produkce roślinné výroby	K	7 293	8 935	8 045	8 464	9 926	7 810
	Ř	6 357	7 082	7 144	7 683	7 098	6 608
	B	4 441	4 820	5 197	4 786	4 849	4 399
	BO	3 925	4 277	4 589	5 270	4 451	4 062
	H	3 113	3 555	3 474	3 372	3 256	3 318
	C	5 064	5 597	5 805	5 951	5 697	5 202
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pracovníka	K	50 680	60 586	55 031	60 961	72 615	58 930
	Ř	56 489	63 507	67 247	72 980	74 918	74 677
	B	52 687	58 097	64 678	63 968	70 406	69 637
	BO	46 417	51 769	55 581	68 123	61 931	75 749
	H	32 875	37 104	38 036	38 752	40 121	41 613
	C	52 263	58 399	62 638	66 684	69 615	70 534
V Kčs na 1 ha zemědělské půdy: výkony celkem ¹⁾	K	15 315	17 270	17 490	18 675	20 248	17 736
	Ř	13 421	14 838	15 414	16 103	15 922	15 170
	B	9 921	10 438	11 669	11 543	12 400	12 161
	BO	9 504	11 062	11 798	13 986	11 599	12 114
	H	11 178	11 777	13 746	14 451	14 810	15 020
	C	11 301	12 338	13 275	13 902	13 893	13 525
materiálové a jiné náklady ²⁾	K	7 001	7 486	8 052	8 865	9 983	10 055
	Ř	6 560	7 230	7 546	8 012	8 650	9 119
	B	5 025	5 359	5 863	5 886	6 874	7 537
	BO	4 789	5 704	6 012	7 341	6 657	7 278
	H	5 928	6 270	7 357	7 327	8 493	9 002
	C	5 622	6 167	6 607	7 026	7 639	8 201

dokončení

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	4 401	4 641	4 734	4 835	4 873	4 695
	Ř	3 797	4 046	4 086	4 132	4 132	4 102
	B	2 982	3 076	3 260	3 156	3 266	3 285
	BO	2 963	3 345	3 404	3 934	3 436	3 476
	H	3 531	3 658	4 128	4 258	4 246	4 251
	C	3 333	3 530	3 656	3 727	3 693	3 690
zisk (+), ztráta (-) běžného roku	K	2 717	3 799	3 332	3 495	3 876	2 207
	Ř	2 149	2 567	2 758	2 981	2 096	1 150
	B	1 240	1 274	1 781	1 742	1 281	600
	BO	1 114	1 302	1 606	1 782	1 117	611
	H	995	1 056	1 377	1 415	1 105	876
	C	1 576	1 800	2 129	2 232	1 631	865
dotace a subvence k hospodářskému výsledku celkem ³⁾	K	156	271	251	191	124	450
	Ř	126	247	202	159	257	596
	B	212	346	313	185	252	611
	BO	289	430	417	326	341	578
	H	399	646	760	577	685	691
	C	201	335	307	214	280	598

1) metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předcházejícími lety

2) v r. 1976 pro srovnatelnost s předcházejícími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

3) od r. 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hospodářského výsledku

Výsledky hospodaření JZD v SSR podle výrobních oblastí v letech 1971 až 1976

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet JZD k 31. 12.	K	672	630	515	458	358	253
	Ř	331	295	224	214	154	124
	B	346	291	245	211	172	143
	BO	175	142	108	92	78	69
	H	250	222	179	164	149	136
	C	1 774	1 580	1 271	1 139	911	725
Výměra zemědělské půdy k 31. 12. v ha (společná půda bez záhumenků)	K	631 049	632 342	639 934	669 257	674 070	681 807
	Ř	250 751	255 560	257 240	270 518	271 607	282 122
	B	245 752	271 407	286 765	286 254	296 058	291 564
	BO	130 876	128 832	120 646	123 399	127 135	121 570
	H	199 303	221 997	233 717	249 868	260 597	283 802
	C	1 457 731	1 510 138	1 538 302	1 599 236	1 629 467	1 660 865
Průměrný počet trvale činných pracovníků	K	119 692	115 839	116 477	117 690	115 895	111 548
	Ř	46 267	44 527	44 286	46 210	44 625	44 006
	B	45 965	46 464	49 547	49 685	49 979	48 580
	BO	19 999	18 841	18 396	18 768	17 476	17 198
	H	29 443	29 573	32 080	34 324	35 939	36 433
	C	261 366	255 244	260 786	266 677	263 914	257 765
z toho družstevníků	K	117 420	114 074	115 089	116 284	114 206	110 996
	Ř	43 930	42 644	42 665	44 824	43 935	43 316
	B	41 364	43 702	47 365	47 921	48 510	47 659
	BO	18 494	17 769	17 535	17 831	17 098	16 902
	H	25 260	26 541	29 694	31 789	34 359	35 463
	C	246 468	244 730	252 348	258 649	258 108	254 336
Průměrný počet pomáhajících a brigádníků (přepočtený)	K	10 433	8 503	7 518	8 505	7 152	7 644
	Ř	4 507	4 153	3 663	3 844	3 400	3 914
	B	4 887	4 428	4 787	5 464	4 216	4 407
	BO	2 399	2 005	1 970	2 360	1 778	1 820
	H	5 135	4 391	5 218	5 381	4 731	5 213
	C	27 361	23 480	23 156	25 554	21 277	23 016

pokračování

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Počet ha zem. půdy na 1 pracovníka	K	4,7	4,8	4,9	5,3	5,5	5,7
	Ř	5,0	5,1	5,2	5,5	5,6	5,9
	B	4,7	4,9	5,1	5,2	5,5	5,5
	BO	5,7	6,2	6,0	5,8	6,6	6,4
	H	5,7	5,9	6,3	6,1	6,2	6,6
	C	5,0	5,1	5,3	5,5	5,7	5,9
Počet skotu na 100 ha zem. půdy	K	53,6	55,9	59,1	57,9	57,9	60,5
	Ř	52,1	54,9	55,7	55,2	55,6	58,0
	B	47,1	48,2	51,2	52,9	52,0	55,1
	BO	41,7	45,3	49,2	49,1	47,2	52,8
	H	45,6	45,2	46,2	46,4	46,5	47,2
	C	49,9	51,3	53,6	53,7	53,4	55,9
Počet prasat na 100 ha orné půdy	K	142,4	150,1	149,2	164,8	162,8	176,4
	Ř	119,6	123,1	125,4	133,1	133,9	136,7
	B	96,7	96,2	101,2	108,3	115,1	124,5
	BO	68,1	73,9	70,4	82,4	87,2	98,9
	H	70,3	67,9	64,1	68,1	70,2	64,1
	C	121,6	124,7	125,3	139,0	139,0	148,2

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha zemědělské půdy	K	11 114	11 700	12 085	12 755	13 193	12 569
	Ř	8 718	8 702	9 164	9 696	9 410	9 360
	B	6 765	6 731	7 182	7 049	7 043	7 662
	BO	5 095	4 972	5 263	6 514	5 985	6 120
	H	4 727	4 484	4 528	4 861	4 409	4 815
	C	8 557	8 742	9 012	9 518	9 499	9 392
z toho produkce rostlinné výroby	K	5 971	6 228	6 580	7 068	7 375	6 560
	Ř	4 334	4 072	4 469	4 887	4 525	4 490
	B	3 109	2 811	3 144	3 139	2 874	3 420
	BO	2 299	1 987	2 279	2 783	2 398	2 560
	H	2 167	1 739	1 936	2 119	1 770	2 163
	C	4 358	4 276	4 552	4 901	4 810	4 627
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pracovníka	K	52 131	55 794	59 514	67 808	72 207	71 897
	Ř	43 807	44 325	47 777	53 008	52 515	55 107
	B	31 982	33 005	36 932	36 869	38 485	42 109
	BO	29 157	30 958	31 435	37 961	39 440	39 116
	H	27 081	26 593	28 515	29 434	27 492	31 706
	C	42 411	44 495	47 399	52 004	53 894	55 226
V Kčs na 1 ha zemědělské půdy: výkony celkem ¹⁾	K	12 609	13 365	13 939	14 664	15 341	14 300
	Ř	10 560	10 843	11 471	12 295	12 333	11 885
	B	10 132	10 240	10 944	10 958	11 719	12 265
	BO	7 757	8 193	8 826	11 544	10 835	10 435
	H	7 784	8 081	8 403	9 236	8 854	9 536
	C	10 745	11 210	11 735	12 523	12 810	12 452
materiálové a jiné náklady ²⁾	K	5 853	6 311	6 904	7 126	7 817	8 383
	Ř	5 412	5 811	6 232	6 567	7 138	7 335
	B	5 363	5 769	6 197	6 084	6 979	7 598
	BO	4 115	4 642	5 013	6 662	6 580	6 549
	H	3 851	4 444	4 666	5 078	5 468	5 942
	C	5 265	5 729	6 176	6 495	7 086	5 525

dokončení

Ukazatel	VO	1971	1972	1973	1974	1975	1976
náklady na mzdy a odměny za práci	K	3 613	3 758	3 772	3 757	3 833	3 910
	Ř	3 213	3 280	3 291	3 345	3 419	3 390
	B	3 312	3 345	3 425	3 259	3 474	3 723
	BO	2 572	2 684	2 732	3 551	3 382	3 202
	H	2 713	2 785	2 765	2 944	2 874	2 988
	C	3 277	3 377	3 394	3 457	3 513	3 583
zisk (+), ztráta (−) běžného roku	K	2 237	2 336	2 239	2 708	2 634	1 313
	Ř	1 147	917	1 068	1 437	792	495
	B	751	386	503	815	212	166
	BO	519	255	420	487	19	40
	H	732	296	416	611	−122	−21
	C	1 439	1 290	1 302	1 658	1 249	656
dotace a subvence k hospodář- skému výsledku celkem ³⁾	K	119	199	243	233	339	420
	Ř	293	515	469	463	612	501
	B	402	752	717	638	834	787
	BO	412	830	738	949	1 074	818
	H	359	852	721	791	920	856
	C	256	494	480	486	624	600

¹⁾ metodické změny, provedené v r. 1976 jednotně v celém národním hospodářství, poněkud snižují tento ukazatel ve srovnání s předcházejícími lety

²⁾ v r. 1976 pro srovnatelnost s předcházejícími lety materiální náklady a služby nemateriální povahy

³⁾ od r. 1972 vč. použití vlastních fondů na krytí hospodářského výsledku

Výsledky hospodaření JZD v roce podle krajů a výrobních oblastí (ze zpracování ročních výkazů)

Ukazatel	Výrobní oblast	Středo- český	Jiho- český	Západo- český	Severo- český	Východo- český	Jihomo- ravský	Severo- morav- ský	Západo- sloven- ský	Středo- sloven- ský	Východo- sloven- ský
Počet JZD k 31. 12.	K	—	—	—	—	—	42	—	192	19	42
	Ř	126	—	2	45	98	111	51	57	28	39
	B	78	147	95	17	103	98	44	22	56	65
	B—O	12	50	27	7	48	87	11	12	26	31
	H	—	13	6	3	22	9	20	—	79	57
	C	216	210	130	72	271	347	126	283	208	234
Výměra společné ze- mědělské půdy k 31. 12. v ha	K	—	—	—	—	—	100 832	—	533 361	38 151	110 295
	Ř	259 246	—	2 965	90 639	186 602	234 876	130 538	119 650	78 576	83 896
	B	172 917	289 263	171 458	25 149	160 406	175 825	107 306	33 603	119 346	138 615
	B—O	21 515	88 961	40 796	8 637	77 112	136 243	23 139	17 650	49 033	54 887
	H	—	18 553	6 627	3 296	30 885	10 769	33 012	—	168 837	114 965
	C	453 678	396 777	221 846	127 721	455 005	658 545	293 995	704 264	453 943	502 658
Hrubá zemědělská pro- dukce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 ha z. p.	K	—	—	—	—	—	12 509	—	13 480	10 047	8 423
	Ř	11 840	—	10 838	10 411	14 395	14 114	14 820	11 626	7 820	8 256
	B	9 065	9 600	9 297	11 197	11 210	10 937	11 648	9 878	8 237	6 250
	B—O	7 589	9 003	7 727	8 014	9 740	9 076	9 512	6 947	6 901	4 633
	H	—	8 116	7 502	7 153	8 626	7 443	7 030	—	4 418	5 326
	C	10 604	9 400	8 974	10 296	12 145	12 213	12 436	12 846	6 820	6 674
z toho produkce rostlin- né výroby	K	—	—	—	—	—	7 810	—	7 046	4 668	4 431
	Ř	5 827	—	4 630	5 389	6 000	7 099	8 280	5 835	3 408	3 959
	B	4 039	4 081	3 564	5 526	5 065	4 717	6 361	4 588	3 337	3 000
	B—O	2 688	4 142	3 229	3 163	4 465	3 956	4 452	3 006	2 778	2 122
	H	—	3 362	3 463	2 212	3 813	3 379	2 806	—	1 754	2 724
	C	5 011	4 063	3 511	5 147	5 279	5 894	6 722	6 634	2 848	3 317

Ukazatel	Výrobní oblast	Středo- český	Jiho- český	Západo- český	Severo- český	Východo- český	Jihomo- ravský	Severo- morav- ský	Západo- sloven- ský	Středo- sloven- ský	Východo- sloven- ský
Hrubá zemědělská produkce (ve stálých cenách r. 1967) v Kčs na 1 pře-počteného pracovníka	K Ř B B—O H C	— 74 920 72 979 44 402 — 72 558	— — 79 039 69 497 60 954 75 931	— 76 880 73 375 61 489 55 761 70 742	— 71 715 54 606 29 111 22 729 59 227	— 89 884 75 137 68 448 61 641 79 843	58 930 69 941 64 845 59 091 36 666 66 105	— 76 920 67 602 52 358 28 872 65 518	75 419 65 310 52 658 45 905 — 71 929	57 722 49 341 45 306 41 347 30 257 41 975	53 833 47 911 36 412 34 795 34 271 41 543
Materiální náklady a služby materiální po-vahy v Kčs na 1 ha z. p.	K Ř B B—O H C	— 8 626 6 494 8 219 — 7 816	— — 6 015 5 504 6 085 5 903	— 8 870 6 759 6 012 4 823 6 602	— 8 129 12 400 16 627 16 702 10 016	— 9 069 7 816 7 399 6 867 8 213	10 055 9 869 10 110 7 313 10 417 9 460	— 9 234 9 200 8 507 12 060 9 502	8 702 7 786 8 976 6 666 — 8 524	8 127 6 774 7 738 7 451 5 963 6 939	6 535 8 031 6 735 4 917 5 838 6 500
Náklady na mzdy a od-měny za práci v Kčs na 1 ha z. p.	K Ř B B—O H C	— 3 900 2 963 4 174 — 3 567	— — 2 886 2 902 3 027 2 896	— 3 303 2 950 2 774 3 003 2 921	— 3 708 5 111 7 753 9 471 4 511	— 3 881 3 512 3 374 3 248 3 628	4 695 4 437 3 804 3 487 4 634 4 128	— 4 391 3 934 4 070 5 415 4 310	4 079 3 844 4 027 3 109 — 4 020	3 462 3 096 3 687 3 451 2 870 3 243	3 059 3 492 3 446 2 587 3 108 3 200
Zisk (+), ztráta (—) běžného roku v Kčs na 1 ha z. p.	K Ř B B—O H C	— -61 -93 -117 — -76	— — 423 837 143 504	— 543 -293 -74 224 -229	— -809 525 2 277 4 045 -126	— 1 504 1 210 942 507 1 243	2 207 1 900 1 211 585 1 267 1 495	— 2 893 1 476 1 022 1 320 2 066	1 785 1 661 1 739 1 073 — 1 754	-712 -532 299 -88 -356 -223	-189 -292 -252 -467 477 -103